

Onsdagen den 18 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Protokollet för den 11 samt utdrag af protokollet för den 17 i denna månad upplästes och godkändes.

§ 2.

Herr Statsrådet och Kommandören *P. von Ehrenheim* hade hos Herr Talmannen anmält sig till aflemnande af tvänne Kongl. Maj:ts nådiga Propositioner. Efter att af sådan anledning hafva erhållit ordet, framträdde Herr Statsrådet och öfverlemnade till Kammaren berörda Propositioner, af hvilka den ene angick förändrade bestämmelser i fråga om utmyntning af guldmynt; och den andra innefattade förslag angående det Franska mått- och vigtsystemets införande i Sverige för medicinskt bruk.

Herr Talmannen emottog dessa nådiga Propositioner, under förklarande att desamma skulle af Kammaren blifva på grundlagsenligt sätt behandlade.

§ 3.

Föredrogs ånyo Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 2) Ut-låtande N:o 4 (i samlingen N:o 29), i anledning af väckt förslag om ändring uti 14 och 16 §§ af Kongl. Förordningen angående fattigvården i riket den 13 Juli 1853.

Ordet begärdes af:

Herr Grafström: Min motion har, såsom hvar och en torde finna, som genomläst densamma, gått ut på att åvägabringa en väl behöflig förändring uti 14 och 16 §§ i nu gällande fattigvårdsförordning af den 13 Juli 1853. 1847 års fattigvårdsstadga bestämmer att, "i fråga om fattigförsörjning, skall en hvar anses tillhöra det fattigvårdssamhälle, der han, efter fyllda femton år, sist under trenne på hvarandra följande år stadigst vistats, utan att hafva åtnjutit fattigunderstöd, som af annat samhälle eller Kronan ersättes"; den nya förordningen angående fattigvården i riket af den 13 Juli 1853 har förändrat dessa 3 år till 6 månader. Det kan synas anmärkningsvärdt att taga ut ett så stort steg som att nedsätta tiden till en sjettedel. Mig synes det vara så långt uttaget, att det vore godt att taga ett litet steg tillbaka, emedan erfarenheten har

visat att det icke var förenadt med rättvisa och billighet att steget togs så långt.

Utskottet har visserligen sagt sig icke känna, om sådana olägenheter ega rum, som i motionen omnämnas; men om icke Utskottet känner något, så torde åtskillige utaf Kammarens ledamöter hafva sig sådant bekant. Det kan icke bestridas att kommuner begagna denna förordning på så sätt, att de sökt afskudda sig underhållet af fattiga familjer och underhållit dem sex månader i annan kommun för att få dem berättigade till understöd i densamma; detta torde nog vara bekant för de fleste af Kammarens ledamöter. Det ändamål man sökt vinna genom förändringen i 1853 års förordning kan jag icke tolka på annat sätt, än att man ville lemna friare flyttningsrätt för dessa fattiga. Men detta ändamål vinnes icke genom så stor nedsättning i tiden. Det ligger i sakens natur, att de mindre kommunerna skola söka afbördas sig sina fattiga på de större, så länge denna olämpligt korta tid af 6 månader qvarstår för understöd. Det är naturligt att man derigenom väckt sjelfbevarelse-driften inom de större kommunerna. Jag känner många kommuner i landet — jag vill ej namngifva någon särskildt — der det gått till väga på detta sätt, och följden deraf har blifvit, att de större kommunerna allt mer och mer, sedan dessa förhållanden blifvit bekanta, genom sin sjelfbevarelse-drift manas att mota det onda som hotar dem. Det går så långt, att man betraktar med misstänksamhet de fattigare personer som inflytta, så snart man har någon fruktan, att dessa, sedan 6 månader förflutit, skola begära understöd, hvarföre man så snart möjligt gifver dem underhåll, och sedan återfordrar detta af den kommun hvarifrån den fattige kommit; derigenom komma de fattige att jagas från den ena kommun till den andra, hvilket icke är öfverensstämmande med fattigvårdsstadgan; och en gifven följd blir äfven att den fria flyttningsrätten motverkas. Det ligger således i landets intresse att en förändring må ega rum. Jag tror att om vi taga hvilket annat land som helst till exempel, så finnes ej i något tiden så kort som här. I Norge är tiden två år. Jag har gått en medelväg och tänkt mig ett år såsom lämpligast, emedan jag tror att man då kommer de praktiska behofven närmast. Enligt min åsigt bör hvarje kommun, som är mån om rättvisa och billighet, af en sådan förändring befinna sig väl, och jag tror icke att, om motionen bifalles, något ofördelaktigt förhållande på något ställe skall uppkomma.

Utskottet har visserligen sagt: "att den föreslagna förändringen i andra afseenden torde leda till icke mindre orättvisor, och klagomål komma att förspörjas i högre grad, än som varit fallet under den tid, som denna författning varit gällande", men Utskottet säger icke hvori dessa orättvisor skulle bestå. En orättvisa kan omöjligen uppstå genom rättvisans tillämpning. Dessutom vill jag fästa uppmärksamheten på några ord i Utskottets Betänkande: "*under den tid*"; ja! det har verkligen fordrats en längre tid för att komma under fund med alla de olägenheter, som blifvit en följd af den korta tiden af 6 månader. Jag tror, att de hittills ej så mycket uppmärksammats, men desto mera skall så ske hädanefter, då fattiga utströmma från de mindre till de större kommunerna.

Jag kan ej annat än anhålla om bifall till det i Herr Falkmans reservation framställda förslag. Det heter der: "att då den af motionären

föreslagna tid af ett år förefaller mig lämplig, samt genom bestämmandet deraf ordning och reda vinnas, utan att, på sätt i motionen äfven anføres, något samhälle kan skadas, men deremot fördel tillskyndas alla, som vilja handla ärligt och redligt, vill jag för min del värdsamt tillstyrka det Riksdagen täcktes, med bifall till motionen, hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om den ändring i Kongl. Förordningen den 13 Juli 1853, som deraf påkallas“.

Med afseende å 16 § vill jag nämna, att den i min tanke innehåller sväfvande bestämmelser, hvaraf äfven följer att tillämpningen blir ganska sväfvande. Jag tror att genom den förändring jag föreslagit i 14 §, skulle en stor del af den 16:de kunna försvinna, och att större tydlighet och klarhet i förordningen häraf skulle blifva en följd.

Jag är tillfredsställd att se en så aktad minoritet inom Utskottet hafva reserverat sig. Jag anhåller om bifall till Herr Falkmans reservation.

Herr Blidberg: Jag är förekommen af motionären och inskränker mig till att vitsorda hans uppgifter rörande de olägenheter, hvilka uppkomma deraf, att endast sex månader erfordras för förvärfvande af ny försörjningsort. För min del har jag verkligen erfarit hurusom det inträffat, att kommuner i hemlighet under sex månader understödt fattiga, som de öfvertalat att inflytta till städerna, och hvarutaf en naturlig följd blifvit, att dessa fattiga efter denna tids förlopp fallit städernas fattigvård till last. Jag tror att en förändring är nödvändig i afseende på 16 § i Kongl. Förordningen angående fattigvården i riket, och yrkar derföre bifall till det förslag, Herr Falkman i sin reservation framställt, och afslag å Utskottets förslag.

Herr Peter Andersson: Då jag deltagit i det beslut, hvartill Utskottet kommit, skall jag med några få ord framställa de skäl, hvarpå Utskottet grundat detta beslut. Utskottet har hufvudsakligen gått ut från den synpunkten, att då Kongl. Förordningen af 13 Juli 1853 kunnat tillämpas i 15 år, utan att några klagomål försports eller någon rättelse deruti blifvit begärd, och icke heller någon motion vid föregående riksdagar blifvit väckt om förändring i den gällande författningen, har Utskottet ansett sig på en enskild motionärs framställning icke böra tillstyrka någon förändring i ifrågavarande lagstadgande, så mycket mindre som, om en sådan förändring komme till stånd, den skulle icke leda till mindre utan tvärtom till större orättvisor.

Motionären har sagt, att Utskottet icke anført några olägenheter, som skulle uppkomma genom hans förslag; men jag hemställer, om det kan vara rättvist, att en tjenare, som blott ett år innehaft tjänst i en kommun, flyttat till en annan och tjenar der i elfva månader 27 dagar, men blifver lemlästad, och såsom sådan sådan oförmögen sig kunna försörja, skall skuffas på det samhälle han förut tillhört.

Jag tror, att Utskottet haft goda skäl för sitt förslag, och jag anhåller derföre om bifall till detsamma.

Herr Leffler: Då jag tillhör ett af de större samhällen, som i väsendtlig mån blifvit lidande på den ifrågavarande författningen, är det min skyldighet att understödja motionärens förslag.

Bland de tusentals personer, som årligen från alla landsändar till Stockholm inflytta, finnes ett icke obetydligt antal fattiga, som göra denna flyttning, för att komma i tillfälle att af härvarande fattigvård erhålla det understöd, hvartill de veta sig blifva berättigade, om de blott kunna uppehålla sig här 6 månader, utan att af fattigvården behöfva eller begära hjälp för sitt uppehälle. Men det är ej nog dermed, att folk af egen drift och böjelse på sådant sätt söka att betrygga sin framtid. Exempel lära ej saknas, att dels enskilde personer, dels mindre kommuner för fattiga, hvilkas försörjande de velat undandraga sig, ställt om en sådan flyttning och underhållit dem under de sex första månaderna af deras härvaro. Såsom bevis på, i hvilken stor skala dessa inflyttningar bedrivnas, ber jag få anföra, att fattigvårdsnämndens i Stockholm ombudsman under sistlidne år hade att utföra icke mindre än 203 mål med anspråk mot andra kommuner på ersättning för fattiga, som hit inflyttat, och antalet af sådana mål kommer efter all sannolikhet att under nu löpande år fördubblas.

Det kan förefalla anmärkningsvärdt att nu föreliggande Betänkande är beslutadt af fyra bland Utskottets sju ledamöter, men att tre deremot afgifvit sina reservationer. Beslutet är således fattadt med en så knapp majoritet som möjligt. Men äfven deruti torde något anmärkningsvärdt kunna spåras, att de ledamöter, som reserverat sig, äro antingen stadsbor eller från större landtkommuner, då deremot de, som fattat beslutet, äro från landet. Det skulle deraf kunna se ut som om de smärre landtkommunerna funne den nuvarande författningen för sig förmånligast genom den möjlighet den bereder att skicka de fattiga på de större kommunerna och företrädesvis till städerna.

Om jag närmare granskar detta beslut, så finner jag, att Utskottet grundar detsamma på: 1:o ett "*huruvida*", 2:o ett "*om*" och 3:o ett "*torde*". Utskottet säger nemligen: "*Huruvida* berörda lagstadgande ledt till sådana missbruk, som i motionen antydast, har Utskottet sig ej bekant." Jag hemställer om, då Utskottet icke hade sig detta bekant, det icke varit Utskottets skyldighet att taga reda på de olägenheter, som enligt motionärens påstående af ifrågavarande förordning föranledas. Vidare säger Utskottet: "*om* ock i något fall sådant inträffat"; åter en blott supposition, hvilket synes mig i hög grad olämpligt, då fråga är om att anföra grunder för ett beslut. Till sist lyder Utskottets konklusion: "så *torde* likväl den föreslagna förändringen i andra afseenden leda till icke mindre orättvisor och klagomål komma att förspörjas i högre grad än som varit fallet under den tid, som denna författning varit gällande." Om Utskottet sagt, att den föreslagna förändringen kommer att leda till olägenheter, och påtagligen bevisat, hvori dessa olägenheter bestå, hade det varit en helt annan sak; men af det nu begagnade bevisnings sättet har åtminstone jag icke funnit mig öfvertygad.

Vänder jag mig nu från Utskottet och öfvergår till reservanterne, så finner jag en argumentation, som synes mig fullt tillfredsställande. Herr Falkman yttrar nemligen: "ehvad det nya stadgandet i 1853 års författ-

ning må hafva blifvit i den grad missbrukadt, som i motionen antydes eller ej, torde det dock svårligen kunna bestridas, såsom i motionen jemväl yttras, att förändringen af tiden från tre år till blott 6 månader var att från en öfverdrift falla in i en annan fullkomligt motsatt.“ Vidare säger reservanten: “En längre tid än den sålunda bestämda synes också erfordras, för att med någon visshet kunna antaga, det en persons ombyte af vistelseort icke är af biansigter föranledd.“ Det är just på dessa bifogter, som jag liksom reservanten velat fästa uppmärksamheten. Slutligen säger samme reservant: “och då den af motionären föreslagna tid af ett år förefaller mig lämplig, samt genom bestämmandet deraf ordning och reda vinnes, utan att, på sätt i motionen äfven anföres, något samhälle kan skadas, men deremot fördel tillskyndas alla, som vilja handla ärligt och redligt, vill jag för min del värdsamt tillstyrka det Riksdagen tacktes, med bifall till motionen, hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om den ändring i Kongl. Förordningen den 13 Juli 1853, som deraf påkallas.“

Likasom motionären sjelf instämmer jag till alla delar uti denna Herr Falkmans reservation.

Herr Hedenberg: För min del anser jag att sex månaders vistelse uti en kommun, för att der vinna försörjningsrätt kan vara nog, då man betänker slutet af 14 §, der det heter: “Detsamma gäller, om personen under året före inflyttningen eller under förloppet af de sex första månaderna efter densamma af annat fattigvårdssamhälle åtnjutit understöd för sig, hustru eller hemmavarande barn under femton år.“ Hvertill kommer, att 16 § äfven gifver vid handen, att uti der uppräknade fall — och något af dessa är vanligast orsaken till rättegångar fattigvårdsstyrelserna emellan — ett samhälle kan äfven efter dessa sex månader, ja intill trenne år efter inflyttningen, göra ansökan om befrielse från en sådan persons försörjuing.

Hvad motionären yttrat derom, att exempel gifvas, att ett fattigt samhälle i tysthet lemnat understöd åt till annat samhälle inflyttande fattiga under sex månader, för att sedan blifva dem qvitt, tror jag ej mycket inverkar på saken; ty den kommun, som vill handla så lågt, ser sig nog utväg att för ändamålets vinnande lemna sådant understöd äfven under 12 månader. Således synes mig denna preskriptionstid af sex månader vara tillräcklig. En längre prøfvotid i detta hänseende kunde möjligen efter mitt förmenande leda dertill, att vederbörande kommunalnämnder komme att egna mindre uppmärksamhet på till församlingen inflyttande personer.

Jag yrkar afslag på motionen och bifall till Utskottets Utlåtande.

Häri instämde Herr *Fredricson*.

Herr Pehr Ericsson från Gefleborgs län: Om det skulle uppstå så många olägenheter genom den nu ifrågavarande författningens bibehållande sådan den är, som här blifvit antydt, skulle jag vara den förste, som yrkade på dess förändring.

Man har här sagt, att om en person efter den förändring, som nu är i fråga, skulle efter elfva månader återkomma till den församling, hvar-

ifrån han utflyttat och ligga fattigvården till last, så vore detta icke mera rättvist än nu; och deri instämmer jag fullkomligt; men dessutom finnes äfven en annan omständighet, nemligen den, att om ett tjenstehjon här i hufvudstaden, som man vet hafva rättighet flytta på sex månader, efter denna tid kan blifva i behof af fattigunderstöd, så bör detta väl icke läggas på landtkommunen. Detta vore en fördel för hufvudstaden, men ej för landet. Jag yrkar därför bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Benedicks: På grund af den erfarenhet jag har såsom ordförande i fattigvårdsstyrelse, vill jag till alla delar instämma med Herr Grafström. Den församling, jag tillhör, är ganska välbergad, men på sednare tider har dess tillgångar blifvit starkt anlitade derigenom, att en mängd fattiga flyttat in, som efter sex månader kommit och yrkat på fattighjelp. Hade ett år varit bestämdt, så hade styrelsen varit i tillfälle att bättre göra sig underrättad om anledningen till en sådan begäran. På grund häraf yrkar jag bifall till motionen.

Herr Anders Gudmundsson: Likasom jag anser en tid utaf tre år vara för långt utsträckt, tror jag äfven att sex månader är alldeles otillräckligt. Enligt min uppfattning bör en person, der han är mantals-skrifven, åtnjuta fattigunderstöd, och om han vistas mer än ett år inom annan kommun, då bör han tillhöra den. Derigenom skulle man komma till rätta med saken.

Emellertid är jag icke ense med motionären lika litet som med Utskottet, ty jag tror att fattigvårdsstiftningen i sin helhet tarfvade en förändring. Men då detta icke kan låta sig göras, åtminstone vid denna riksdag, så vill jag för närvarande förena mig i motionärens yrkande.

Herr Meijerberg: Då jag till följd af min befattning för närvarande har mycket att göra med arbetareklassen i Stockholm, så vill jag bestyrka hvad min kamrat yttrat i denna sak. Den största olägenheten är dock icke, att vissa kommuner i hufvudstaden få en större fattigvård än eljest; det finnes en större, nemligen att den lösa befolkningen, som inflyttar till städerna, skulle härigenom komma att i hög grad betunga deras fattigvård.

Jag yrkar således bifall till motionen.

Herr Wedberg: Jag anhåller att få instämma i hvad Herr Leffler anfört. Ett par föregående talare hafva framhållit den stora missbelåtenhet, som är rådande i detta fall, och äfven inom de samhällen jag representerar är förhållandet detsamma. Jag förvånar mig att icke frågan härom långt förr blifvit väckt, och yrkar bifall till Herr Falkmans reservation.

Häri instämde Herr *Vougt*.

Herr Magnell: Jag har ansett det vara min pligt att i största korthet vitsorda, att den nu gällande författningens bestämmelser missbrukas icke blott med afseende på Stockholm, utan äfven i hvad angår de

mindre städerna, åtminstone dem jag representerar. Der inträffar ganska ofta, att de kringliggande församlingarne eller enskilda bruks- och gods-egare styra så till, att personer blifva inhysta i städerna med understöd och sedermera falla stadens fattigvård till last. Här har af en talare blifvit anmärkt, att det vore olämpligt utsträcka preskriptionstiden för rätt till fattigvård till ett år, ty, säger han, det vore orättvist och obilligt, att en person skulle återfalla på den kommun, hvarifrån han kommit, om t. ex. blott några dagar fattades i året (den föreslagna preskriptionstiden), då han blefve tvungen att begära fattigunderstöd. Men denna olägenhet vidlåder ju hvilken preskriptionstid som helst, att fattigvården kan behöfva anlitas några dagar före dess slut. Äfven har det blifvit anmärkt, att endast städerna lidit af detta förhållande. Men det kan ju lätt hända, att innan kort landtkommunerna komma att röna samma be- teende af närgränsande kommuner. För min del anser jag till och med, att två års preskriptionstid vore ändå lämpligare än ett, men då något förslag derom nu icke blifvit väckt, så instämmer jag i det förslag reser- vanten afgifvit.

Herr Chenon: Inom Utskottet hafva verkligen upplysningar lem- nats, som bevisa att förordningen om endast sex månaders vistelse inom en kommun för erhållande af fattigunderstöd, är ganska olämplig; och då härtill kommer att tolf månader utgöra en mantalsperiod, har jag bestämt mig för att öfvergå på motionärens sida, och yrkar derfor bifall till hans förslag.

Herr Bovin: Då jag såsom tjänsteman varit i tillfälle att se ver- kingarne af såväl 1847 som 1853 års förordning, kan jag icke underkänna den uppfattning att 1853 års förordning i afseende på fattigvården är bättre än den af 1847. Vid tillämpningen af denna sistnämnda mötte ofta svårigheter vid bestämmandet af den rätta orten, derifrån fattigun- derstöd borde utgå; man kom slutligen derhän, att man ansåg födelseor- ten vara den rätta; och för att ändra det missförhållande, som i detta fall förut var rådande, uppställde 1853 års förordning den principen "att i fråga om fattigförsörjning anses enhvar tillhöra det fattigvårdssambälle, der han, då behof af fattigunderstöd för honom uppstår, författningsenligt är eller bort vara mantalsskrifven", och tillämpningen borde verkligen hafva tagits fullt ut; men man afsåg svårigheten att personer skulle söka sin vistelseort i samhället endast för att få understöd; och derfore fast- ställde man en preskriptionstid af sex månader. Nu har visserligen här blifvit upplyst att äfven härutinnan missbruk förekommit; men enligt min öfvertygelse skulle man beträda en ännu sämre bana, om man utsträckte denna tid och återginge till det gamla. Detta är således icke rätta ut- gångspunkten för en förändring; och jag hemställer om det kan vara skäl att vidtaga en sådan förändring, då man ej kan vinna det dermed äsyt- tade målet.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

I detta anförande instämde Herr *Peter Peterson*.

Herr

Herr Medin: I likhet med Herr Bovin anser jag, att en förändring af ifrågavarande tidsbestämmelse kunde vara både nödig och nyttig, men att den nu föreslagna icke leder till något större gagn än den vi nu hafva. Det är därför jag ansett mig böra yrka bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Peter Andersson: I själfva saken vill jag ej vidare yttra mig, men med anledning af de beskyllningar en talare på Stockholmsbänken framställt, att Utskottet icke gjort sig reda för den orättvisa nuvarande stadgande föranleder, vill jag svara, att jag icke vet huru Utskottet skulle kunnat mer än det gjort taga reda på saken; Utskottet vet likväl att vid föregående riksdagar några klagomål i detta ämne icke förekommit. Icke kan det väl vara den värde talarens mening, att Utskottets ledamöter skola gå omkring och fråga Kammarens ledamöter eller utom Kammaren om detta lagstadgande är rätt och lämpligt. Jag protesterar mot en sådan besynnerlig uppfattning.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen afgaf propositioner på de under öfverläggningen framställda olika yrkanden, nemligen dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag å berörda hemställan samt antagande, i stället, af det förslag, som blifvit framställt uti Herr A. R. Falkmans vid Utlåtandet fogade reservation. Af dessa propositioner fann Herr Talmannen den förra med öfvervägande ja besvarad; men då votering äskades, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en voteringsproposition, så lydande:

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens Tillfälliga Utskott hemställt i dess Utlåtande N:o 29,

Den det ej vill,

röstas ja;

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit det förslag, som blifvit framställt i Herr A. R. Falkmans vid Utlåtandet fogade reservation.

Den härefter försiggångna omröstningen utföll med 80 *ja* emot 54 *nej*; och hade Kammaren således bifallit Utskottets ifrågavarande hemställan.

§ 4.

Till förnyad behandling förekom Stats-Utskottets Utlåtande, N:o 34, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående öfverlåtelse till enskildt bolag af Ronneby helsobrunn i Ronneby socken, Medelstads härad och Blekinge län.

Ordet begärdes af

Herr Bjerkander: Det förefaller mig besynnerligt, att Utskottet kunnat tillstyrka en sådan åtgärd som den ifrågavarande, och ännu be-

synnerligare äro de skäl Utskottet anfört härför. Mig synes åtminstone att Staten icke borde afstå denna egendom, utan att därför erhålla några motsvarande förmåner. Men efter hvad jag kunnat inhemta af Betänkan- det, skulle icke större antal obemedlade hädanefter än hittills komma i åtnjutande af fria bad och underhåll. Man ser af Betänkan- det att brun- nens behållna inkomster uppgått till 4,600 å 5,000 R:dr, och att dess skuld utgör 19,500 R:dr, hvarpå räntan är 1,170 R:dr; hvadan öfver- skottet icke blir så obetydligt. Nu hafva visserligen dessa inkomster un- der sednare åren betydligt förminskats; men det är också förklaradt, att en inträffad eldsvåda samt deraf följande reparationer medtagit den be- hållning som förut årligen uppkommit. Men jag föreställer mig emellertid att, sedan nu dessa reparationer kommit till stånd, så borde hädanefter som hittills betydliga öfverskott uppkomma, helst det är af läkare vits- ordadt, att detta vatten är af utmärkt beskaffenhet och har intet motsva- rande hvarken i Sverige eller andra länder. Det synes äfven af Betän- kandet, att åbyggnaderna äro i godt skick och brandförsäkrade till ett värde af 51,000 R:dr, och att jorden är värderad till 12,000 R:dr; och med den kännedom jag har om värdet af jord i södra Sverige tror jag att 12,000 R:dr är snarare för lågt än för högt tilltaget. Man ser äf- ven af Betänkan- det, att hittills underhåll lemnats 50 fattiga brunns- gäster, hvaraf en del betalade 10 R:dr och en del 3 R:dr under brunns- tiden, och att dessutom 150 personer hemtat vatten till drickning i hemmen, och större antal skulle icke det nya bolaget åläggas att underhålla.

Då man således ser, att Staten under gynnsamma år kan räkna ränta på kapitalet och vida derutöver, så tror jag icke att tillräckliga skäl fö- refinnas att åt enskildt bolag öfverlemnna en så betydlig egendom som denna; och aldraminst tror jag, att Staten icke bör afhända sig denna inrättning utan någon ersättning. På dessa skäl atstyrker jag bifall till Betänkan- det.

Herr Carl Anders Larsson: Jag har icke reserverat mig mot förevarande Betänkande, emedan jag i likhet med Utskottets öfrige leda- möter ansåg som en vinst för Staten att blifva utaf med denna brunns- inrättning; och då man tillika har garantier att denna anstalt skall genom enskildes företagsamhet höjas till något bättre, så trodde jag att Kronan med tacksamhet skulle efterskänka sin rätt, då brunnen derigenom skulle kunna höjas till något jemgod med utländska badorter. Man har vis- serligen genom siffror sökt ådagalägga, att en sådan öfverflyttning skulle vara förenad med stora uppoffringar å deras sida som möjligen komma att öfvertaga densamma; men då Kronan troligen icke skulle göra mycket för att försätta brunnen i tidsenligt skick, och då Staten hittills icke haft några inkomster deraf, och då slutligen de personer som erbjudit sig att öfvertaga densamma icke ingå på affären för att vinna något derpå, så är det af dessa skäl som Utskottet bifallit förslaget, och jag hoppas Kam- maren gör detsamma.

Herr Beronius: Då detta ärende var före på afdelningen, till- styrkte jag Kongl. Maj:ts Proposition, synnerligast som Staten icke skulle göra någon särdeles stor förlust genom att afstå denna egendom, då man

i stället kunde bereda säkrare och mera hjälp åt de sjuka. Staten är enligt min tanke en ganska dålig egendomsförvaltare; detta i allmänhet, och så mycket mer då det gäller en egendom af så säregen beskaffenhet som en brunnsinrättning. Jag tror icke, att Staten har till sitt syftemål att åstadkomma penningevinst; tvärtom tror jag att Staten bör tillse, att den erhåller den största möjliga indirekta vinst, genom att dessa helso-källor besökas af så stort antal som möjligt; det är också detta mål Utskottet sökt genom att bifalla Kongl. Maj:ts Proposition. Det ligger i sakens natur, att sådana inrättningar, lemnade i händerna på sakkunnige personer, som veta att uppskatta och bedöma vattnets rätta natur och användande, blifva bättre skötta, än om Staten sjelf skulle taga befattning dermed. Då härtill kommer att trenne personer, kände såsom hufvudstadens och landets skickligaste läkare, uppträdt såsom petitionärer, så tror jag, att man har full garanti att inrättningen skulle komma i goda händer. Äfven är jag öfvertygad, att man kan åt Kongl. Maj:ts profning öfverlemla de närmare detaljerna i detta fall, synnerligast som Kongl. Maj:t alltid måste rätta sig efter de myndigheter, på hvilka Kongl. Maj:t redan synes stödt sig, nemligen Kammar-kollegium och Sundhets-kollegium.

Hvad den förste talaren har anfört, hörde jag icke så noga; men jag tror att han påstod, att Staten skulle göra en förlust genom det låga värdet, som blifvit jorden åsatt, och att Staten göra en uppoffring genom denna öfverlåtelse. Men jag tror icke, att Staten gör någon uppoffring, ty egendomen har intet värde i Statens hand. Och så vida den icke kommer i händer, som kunna egna den en noggrannare vård, så gör Staten ingen vinst, utan snarare en förlust på dessa källor; ty Staten har, som jag tror, icke gjort några besparingar från desamma, emedan den revenu som inrättningen gifvit, har åtgått till underhåll af boningshus och andra nödiga anläggningar.

För min del tillstyrker jag bifall till Utskottets förslag.

Många af Kammarens ledamöter hördes häri instämna.

Herr Carl Ifvarsson: Jag är hufvudsakligen förekommen af den näst föregående talaren. Likväl vill jag gifva den förste talaren rätt, då han säger, att Staten verkligen bortskänker ett kapital i denna fastighet. Men på samma gång vill jag erinra, att det är ett dödt kapital, emedan Staten hvarken haft eller får någon iukomst häraf såsom det nu är; och för att få någon revenu vore det nödvändigt att Staten i första rummet gjorde uppoffring för ändamålet; och hvad vinsten häraf kunde blifva, det skulle framtiden utvisa. Jag har nemligen deltagit i behandlingen af detta ärende såväl inom afdelningen som inom Utskottet, och anser i likhet med Herr Beronius att inrättningen är endast i och för helsovården, och att man således bör se till, det man på ett eller annat sätt kan vinna detta mål. Min öfvertygelse är, att om Staten afstår från denna egendom och öfverlåter den till enskildt bolag, så kan detta ärdamål vinnas bättre än nu. Utskottet har äfven i sitt tillstyrkande Betänkande tillåtit sig uttala den förmodan, att Kongl. Maj:t vid profning af bolagsreglorna för ifrågavarande bolag täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke bolaget må tillförbindas att, i den mån inkomsterna kunna ökas, åt ett större an-

tal medellösa än hittills vid inrättningen lemna kostnadsfri vård och underhåll; och härigenom skulle ändamålet vinnas. Huru som helst kan samhället lika litet som någon annan sägas förlora på en sådan anordning.

Jag yrkar alltså bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Bjerkander: Jag har visserligen af den siste talarens yttrande hört, att inrättningen icke haft någon behållning; men då jag, när jag förra gången hade ordet, uttalade en motsatt åsigt, så stödde jag mig på Utskottets Betänkande, der det heter på sidan 3: "räkenskaperna före år 1864 visade en stigande behållning, som år 1843 belöpte sig till endast 1,047 R:dr 18 skilling 8 runstycken banko, motsvarande 1581 R:dr 6 öre R:mt, uppgått 1862 till 4,681 R:dr 42 öre och 1863 till 5,359 R:dr." Detta är tydligen en behållning, och jag vet icke huru man kan påstå motsatsen.

Dessutom vill jag påpeka ett annat förhållande som finnes här angifvet: "att om bolaget visade försumlighet och vårdslöshet i fullgörande af de villkor som det sig åtog, hvilken fråga borde genom kompromiss afgöras, bolaget då skulle till Kronan återlemna allt i samma skick som det emottagits, med rättighet för Kronan att, om den så för godt funne, lösa till sig efter laga värdering eller annan lämplig grund verkställda förbättringar och de jordlotter, som möjligen blifvit af bolaget inköpta." Detta skulle naturligtvis medföra en ytterligare förlust för Statsverket.

Det är visserligen sannt, att några bland Sveriges utmärktaste läkare satt sig i spetsen för företaget, men man har derföre icke någon garanti för att bolaget i framtiden skall uppfylla sina åtagna förbindelser. Måhända skulle Staten då nödgas lösa in hela inrättningen. Hade det i stället hetat, att hvad som blifvit påkostadt skulle återgå till Staten utan lösen, så hade man haft garantier.

Jag är fortfarande öfvertygad, att man icke bör bifalla Betänkandet, helst som den nödställda klassen icke skulle få större fördelar hädanefter än hittills. Jag yrkar derföre fortfarande afslag.

Herr Carl Ifvarsson: I anledning af hvad den siste talaren anført, ber jag att få upplysa att inkomsterna vid Ronneby helsobrunn under sednare tider visserligen stigit, men dock ej lemnat något öfverskott, som ingått till Statsverket, utan ej ens varit tillräckliga för brunnsinrättningens utvidgning och förbättrande, sedan deraf tagits till dess underhåll.

Då det är gifvet, att bolaget, derest företaget skall få någon framgång, måste nedlägga stora summor på brunnsinrättningens utvidgning och försättande i tidsenligt skick, kan jag ej heller anse öbilligt, att det, om brunnen återgår till Staten, härför erhåller någon ersättning.

Jag yrkar derföre fortfarande bifall till Utskottets förslag.

Herr Medin: Jag ber blott att få nämna, det jag, som sjelf besökt Ronneby helsobrunn och har mycket att tacka den för, anser det vara största skäl att bifalla Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades vara slutad. Derunder hade yrkats dels bifall till och dels afslag på Utskottets ifrågavarande hemställan. Å dessa yrkanden afgaf Herr Talmannen propositioner och förklarade propositionen på bifall till Utskottets förslag besvarad med öfvervägande ja; varande Utskottets hemställan alltså af Kammaren bifallen.

§ 5.

Föredrogos ånyo och bifollos Stats-Utskottets Utlåtanden:

N:o 35, i anledning af väckt motion, angående försäljning af Statens egendom i Konstantinopel; och

N:o 36, i anledning af väckt motion om upplåtelse af ett mantal Örum Storgården i Gäseneds härads till boställe åt fjerde afdelningschefen vid Elfsborgs kompani af Westgöta regemente.

§ 6.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets Utlåtande, *N:o 37*, i anledning af väckt motion om upphörande af arrendet utaf Sala silfververk, m. m.

Ordet begärdes af

Herr Bovin: Det är ej för att motsätta mig Utskottets förslag, som jag begärt ordet, utan endast därför att jag anser det vara min pligt att deri meddela åtskilliga upplysningar.

Det är en känd sak, att Sala stad och dervarande institutioner tillkommit till följd af grufvan. Man antog, att deri skulle finnas stora skatter, och därför erhöll äfven staden 1674 privilegier, tilltagna i stor skala. Enligt dessa skulle nemligen staden icke hafva mindre än fyra borgmästare och en i öfrigt konstig apparat för sin administration. Bedrifningen af grufvan har visserligen sedermera visat, att man ej kunnat vinna allt, som man då föreställde sig.

Den nu förevarande frågan är ej ny, den har vid åtskilliga föregående tillfällen varit föremål för pröfning. Vid 1862—1863 årens riksdag beslöt Rikets Ständer att till Kongl. Maj:t aflåta en skrifvelse af enahanda syfte som den af Utskottet nu föreslagna. Kongl. Maj:t infortrade Sala bergslags yttrande, om det vore villigt att afstå från ifrågavarande arrende, men bergslaget nekade. I år har, till följd af derom af Westmanlands läns landsting gjord framställning, enahanda fråga blifvit till bergslaget framställd, men äfven nu har svaret utfallit nekande. Anledningen dertill ligger uttryckt i bergslagets år 1863 afgifna svar på Kongl. Maj:ts då gjorda förfrågan, att nemligen den ränteesättningsfond, som blifvit inrättad i ändamål att genom dess afkastning silfververket i framtiden skulle blifva iståndsatt att upprätthålla bergsbruket utan vidare begagnande af ifrågavarande arrende, ännu icke uppgått till därför erforderligt belopp. Men fonden närmar sig nu uppnåendet af detta belopp, och den tidpunkt torde möjligen icke vara så aflägsen, då intressenterne kunna finnas villige afstå arrendet. Att emellertid göra itererade försök att få dem

att afstå från kontraktet om arrendet, hvilket kontrakt, såsom Utskottet äfven antagit, icke kan ensidigt upphävas, det torde ej vara lämpligt.

Jag vill derjemte fästa uppmärksamheten, att, om bergslaget upphör, så upphör äfven bergsdriften, derest densamma icke af Staten eller någon enskild fortsättes. Jag tror ej det är att önska att grufvedriften skall upphöra, då grufvan nu lemnar mera silfver, än händelsen under sednare tider förut varit. Undersökningar efter nya malmanledningar pågå för närvarande derstädes, och man har skäl antaga, att grufvan skall komma att gifva ännu mera silfver än hittills. Jag kan ej underlåta att här i minnet återkalla förhållandet med Kongsbergs silfververk. Norska Stortinget beslöt, att verket skulle nedläggas. Det var Konung Carl XIV Johans vägran att meddela sanktion å detta beslut, som förekom grufvans nedläggande, och sedan har den visat sig ega betydlig tillgång på silfver samt lemnat god inkomst åt Norska Statsverket.

Hvad beträffar Utskottets förslag, att Riksdagen skulle anhålla, det Kongl. Maj:t, om bergslaget skulle fortfarande vägra att ingå på reglering af frågan, Kongl. Maj:t täcktes låta tillse att bergslaget efter rätt bergsvis drifver verket, så tror jag att man vid en undersökning skall komma till det resultat, att grufvan verkligen bearbetas efter rätt bergsvis. Den person, åt hvilken den vetenskapliga ledningen af grufvedriften är anförtrodd, har ej underlåtit att inhemta de kunskaper, som dertill erfordras. Att verket icke drifves med ånga tror jag ej man kan säga vara detsamma, som att det ej drifves efter rätt bergsvis, ty man kan väl i allmänhet ej begära att den, som för en anläggnings drifvande har tillgång på vatten, skall i stället använda ånga.

Men, som jag redan förklarar, vill jag ej motsätta mig Utskottets förslag.

Herr Jan Erik Johansson: Jag får först hembära Stats-Utskottet min synnerliga tacksamhet för den noggranna pröfning och utredning af denna fråga, som af Utskottet skett. Frågan är icke ny -- redan vid 1800 års riksdag framställdes nyttan och nödvändigheten af ett förändradt sätt för drifvandet af Sala silfververk, derföre att det vållat så väl Staten stor årlig förlust, som ock en oberäknelig skada för hela orten deromkring, dels genom en mängd onera och natura-prestationer, hvilka icke mindre än tolf socknar i Salbergs fögderi blifvit genom 1741 års transport och 1743 års arrendekontrakt ålagda att till bergslaget utgöra, utöfver motsvarande utskylder som af öfrige kronoskattejordegare inom riket erläggas, och dels genom den skada, som förorsakas genom vattenuppdämningar för silfververkets drifvande.

År 1802 uppgjordes emellan bergslaget och då varande allmoge öfverenskommelse om vissa förändringar i utskylderna, hvilken af vederbörande embetsverk granskades; uti sitt 1803 deröfver afgifna embetsyttrande förklarade Kongl. Kammar-kollegium att, när dispositionen med silfververket komme att förändras, borde "allmogen i nämnde Salbergs fögderi icke åläggas större utskylder, än öfrige skattskyldige inom riket, som icke äro något bergsverk underlagde". Vid flera sednare riksdagar har frågan ånyo förevarit, och hafva till följd deraf flera förändringar skett i de så kallade perpetuela kontrakt, egentligen för att göra Statens

uppförfingar mindre, men ingenting deremot har förändrats för att mildra jordegarens betryckta ställning. Ännu uppgår likväl, enligt Stats-Utskottets utredning, Statens förlust i kontanta medel årligen till cirka 23,000 R:dr, förutom flera förlänningar som icke i penningevärde kunnat beräknas, men som utgöra ganska betydliga förmåner för bergslaget och förluster för Staten. År 1862 gjordes af en Herr Lundgren köpeanbud på silfververket, som erbjöd sig att i köpeskilling erlægga 100,000 R:dr samt att inom fem år derefter drifva verket med ångkraft, hvarigenom så väl Statsverkets årliga förluster som ock alla vattenuppdämningar för verkets drifvande kommit att upphöra, då minst 9,100 tunnland jord kommit i odlingsbart skick, som nu ligga, dels 2,750 tunnland under ständigt vatten, som före uppdämningarna utgjort odalåker och äng och dels minst 6,350 tunnland i öfrigt odlingsbar och god jord, som för närvarande icke det aldra ringaste kan förbättras. Till detta köpeanbud lemnade bergslaget, som deröfver hördes, ett nekande svar, under åberopande af det med Staten uppgjorda perpetuela kontrakt; på det sättet står frågan ännu oafgjord. Uti 1741 års transport, hvarigenom bergslaget förläntes åtskilliga förmåner, är det tydligt förutsatt, att *Kronan af silfververket skulle få nytta och inkomst*. Huru dermed förhåller sig är förut nämndt och allmänt känt. Uti 17:de punkten af samma transport stadgas, att *”sist ehuru väl Sala silfververk är på förenämnda sätt bergslaget uppdragit, att innehafvas, — så vele Wi dock att bemälte bergslag så hädanefter som hittills skall vara förbundne, att under vårt Bergs-kollegii samt bergmästarens, bergs- och grufveräternas inseende och administration, ställa sig alla de förordningar och resolutioner till hörsam efterlefnad, som derom antingen redan äro, eller hädanefter kunna blifva utfärdade, berörande så väl grufvedriften, som bergslagens ekonomi vid silfververket, med det mera som deraf dependerar”*. Uti 1743 års arrendekontrakt tillförsäkrades bergslaget bestämda förmåner, *”så länge bergslaget sköter och drifver silfververket efter rätt bergsvis*. Af dessa bestämmelser synes tydligt Statsmagternas rättighet att tillse och föreskrifva villkoren och sättet för verkets drifvande, att efter nutidens sätt städse följa framstegen i handteringen, och icke att qvarstå vid de föråldrade metoder som för 200 år sedan voro tids- och ändamålsenliga, samt att bergslaget, utan sådana anordningar, icke nu kan kallas sköta verket efter rätt bergsvis. Ett bevis derpå är, att då omförmälda köp var i fråga, tillkallades en utländsk ingenjör för att undersöka och yttra sig om silfvertillverkningens bedrifvande, hvarom han då yttrade, att på det sätt som silfververket drefs, kunde det icke gifva annat än förlust. Enligt Stats-Utskottets Utlåtande torde räntersättningsfonden inom ganska kort tid uppnå det belopp, som enligt 1829 års Kongl. bref erfordras, för att frågan om 1743 års arrendekontrakts upphörande kommer att afgöras. Derföre är det af största vikt, att frågan till dess erhåller den utredning som fordras, för att då, om icke förr, kunna ordnas till belåtenhet för så väl Staten som silfververket och det samma underlagde jordegare. Jag tager mig friheten fästa Kammarrens uppmärksamhet derpå, att, om icke en snar förändring inträffar, hvarigenom jordegarna kunna blifva berättigade att efter nutidens kraf få sköta och förbättra sina egendomar genom befrielse från vattenuppdämningarna och deraf orsakade skarpa nattfrost, som göra oberäknelig skada på grö-

dan i hela orten; så fruktar jag att östra Westmanland kan komma i lika beklagansvärd belägenhet som våra nordliga provinser att nödgas anlita både Statens och enskildes välgörenhet för sitt bestånd. För vinnande af dessa jordegares rättvisa rättigheter och förmåner, att kunna förbättra sin jord, erfordras icke ringaste statsbidrag, utan endast att Statsmagterna upphäfva de tvångsband, hvarmed fordne enväldsregenter efter den tidens åsikter fjettrat jorden, utan jordegarnes hörande eller medgifvande, blott för att drifva ett silfververk, som nästan ständigt förorsakat Staten och enskilde medborgare stora årliga förluster. Det är med anledning af allt detta, och hvad Utskottet i sitt sakrika utlåtande anført, som jag hoppas och anhåller, att denna Kammare måtte i likhet med Första Kammaren lemna sitt bifall till Utlåtandet; under förhoppning att frågan måtte på ett tillfredsställande sätt snart blifva löst. Jag yrkar derföre bifall till Utlåtandet.

Vidare förekom icke och Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarne Stats-Utskottets Memorial, N:o 40, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets Memorial N:o 9, om nedsättning i den vid sednaste riksdag för Andra Kammarens ledamöter bestämda resekostnadsersättning.

§ 8.

Förekom ånyo till handläggning Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 8, angående villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker.

Utskottets hemställan sid. 3 rörande § 2 i nu gällande bränvinsförsäljnings-förordning af den 26 Oktober 1866.

Ordet begärdes af

Herr Vougt: Jag kan ej medgifva rigtigheten af den princip, som vill förvandla minuthandeln med bränvin till utskänkning. Det har ej heller från början varit lagstifningens mening. För öfrigt skulle genom införande af det af Utskottet föreslagna stadgande utskänkaren snart sagdt beröivas den rätt att försälja spritdrycker till afhemtning, som han för närvarande eger.

Förändringen skulle ej heller medföra någon vinst i ekonomiskt afseende utan tvärtom förlust, ty man bör ej förgäta, att afgiften för minuthandel är bestämd till blott 25 öre, men för utskänkning till 40 öre per kanna. Jag anser derför förslaget vara oklokt, och då detsamma för öfrigt redan blifvit af Första Kammaren afslaget, hemställer jag att Andra Kammaren måtte fatta enahanda beslut.

Herr Bjerkander: Inom Utskottet har jag biträdt dess beslut i denna fråga. Meningen dermed var egentligen att förekomma det skadliga kroglivet. Dessutom har man på minuthandelsställena, då en person

ej behöft köpa en half kanna, ofta kringgått lagens stadgande och lemnat honom en fjerdedels kanna.

Då förändringen, som jag tror, är af vigt i sedligt hänseende, bör man ej göra afseende på om utskänkarens förtjenst derigenom minskas eller ej. Kroglifvet bör framför allt inskränkas, hvilket äfven är vår nya bränvinslagstiftnings syfte. Jag yrkar derföre bifall till Utskottets förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Jag tror, att man i denna fråga bör mera se på vinsten af nykterhetens befrämjande än på inkomsten. I afseende å kroglifvet hyser jag samma åsigt som den föregående talaren. Ju större kvantitet bränvin en person måste köpa, dess mera går det åt för honom. Om han kan få köpa en fjerdedels kanna, så hjälper han sig merändels dermed lika länge som med en half. Jag tror sålunda, att den föreslagna förändringen skall befrämja både nykterheten och sparsamheten, hvarför jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Hierta: Jag kan ej af Utskottets nu förevarande förslag draga samma slutsats som Herr Vougt, att nemligen detta stadgande skulle beröfva bränvinsutskänkarne rättigheten att sälja bränvin i mindre kvantiteter. Uti paragrafens förändrade redaktion ligger endast en utsträckning af minuthandlandens rättighet i berörda afseende, en utsträckning, som Utskottet på sidan 2 af sitt Betänkande synnerligen väl motiverar.

Jag ber att få fästa särskild uppmärksamhet vid denna del af Betänkandet ifrån och med orden "Borttagandet ur lagstiftningen" och vidare. Om nemligen någon medlem af Kammaren icke hunnit genomläsa Betänkandet i dess helhet — hvilket till följd af ärendenas hastiga och oafbrutna handläggning väl icke torde vara oantagligt — skall han der på några få rader finna frågan fullständigt utredd.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Murén: Utskottets afsigt med ifrågavarande förändring finnes uttalad i Betänkandet och har gått i alldeles motsatt riktning emot den förste talarens uppfattning. Utskottet åsyftar nemligen just det som synes hafva ingifvit den ärade talaren så stora farhågor, nemligen minskning af kroglifvet, genom att tillåta folket att köpa bränvin till afhemtning i mindre kvantitet än den nu stadgade. Om inkomsten af krogrörelsen, så väl för idkare deraf som för kommunerna, derigenom minskas, så får man underkasta sig det. Men det är obilligt, att, om någon behöfver en kvantitet bränvin, ej öfverstigande en fjerdedels kanna, han skall nödgas att besöka krogen, eller att man ovilkorligen måste köpa två buteljer punsch eller konjak, äfven då man behöfver eller önskar blott en. Och jag kan icke annat än föreställa mig, att Utskottets förslag skall verka till minskning i superiet samt i förtäringen af nyssberörda spritdrycker och således i sedligt afseende välgörande.

Man säger nu visserligen, att det gagnar till intet att antaga förslaget, efter som Första Kammaren redan förkastat detsamma, och det alltså för denna riksdag förfallit; men jag tror likväl, att Andra Kammarens antagande af paragrafen skulle verka godt, såsom en opinionsyttring för en

kommande riksdag; och hemställer alltså om proposition på bifall till punkten.

Herr Vougt: Jag kunde visserligen afstå från ordet; men jag vill blott med anledning af de begge föregående talarnes yttranden erinra, att jag *icke* sagt, att rättigheten till bränvinsförsäljning i mindre kvantiteter genom ifrågavarande stadgande vore bränvinsutskänkarne betagen, utan endast att denna rättighet derigenom vore kringskuren och att utskänkningsidkaren, derest paragrafen antages, skulle erfara en betydlig minskning i sin afsättning. Och detta blir förhållandet, om ej i Stockholm så åtminstone i landsortsstäderna, der stadskällarne afyttra minst lika mycket spirituosa till afhemtning som till förtäring på stället. Och på de platser, der bolag eller enskild person ingått kontrakt om bränvinsutskänkningens öfvertagande för någon längre tid, några år t. ex., der komme det föreslagna lagstadgandet att utgöra ett svårt ingrepp i bolagets eller den enskildes rätt, enär kontrakten naturligtvis äro uppgjorda med beräkning af de gällande lagstadgandens fortvaro.

Jag fullföljer mitt yrkande om afslag å punkten.

Herr Medin: Det är visserligen sannt, att denna Kammares beslut icke kan för denna gång bidraga till frågans lösning, men det oaktadt anser jag att Kammaren såväl som den enskilde ledamoten är pliktig att ej förtiga sin mening i ämnet. Jag må då tillstå, det jag icke tror, att städerna skulle vinna någonting särdeles på förändringen, ty utskänknings- och minuteringsställena ligga der så nära hvarandra; men på landet deremot, der det finnes stora kommuner utan något enda utskänkningsställe, der tvingas man genom den nu gällande lagen att taga hem stora kvantiteter bränvin, äfven om man skulle för tillfället blott hafva behof af några droppar, såsom t. ex. vid en sjukdom och dylikt.

Detta finner jag hårdt och obilligt; och om, såsom jag hoppas, Kammaren delar denna opinion, anser jag densamma böra tillkännagifvas genom ett så vidt möjligt enhälligt bifall till punkten.

Herr Friherre Alströmer: Jag vill ej utspinna diskussionen, utan blott påpeka — hvad redan blifvit från annat håll antydt — att frågan är af större vikt för smärre kommuner än för Stockholm. Om man nemligen t. ex. önskade hemta hem en butelj punsch, så måste man begå ett lagbrott eller ock köpa två. Detta är så orimligt, att det onekligen tarvar rättelse, och jag kan derföre icke annat än yrka bifall till Utskottets Betänkande i denna del.

Öfverläggningen förklarades vara slutad. Herr Talmannen, som, enligt de derunder gjorda yrkanden, nu framställde propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan som på afslag derå, förklarade sig finna den förra af dessa propositioner besvarad med öfvervägande ja; och var alltså Utskottets berörda förslag af Kammaren bifallet.

Utskottets hemställan öfverst å sidan 4, rörande bränvinsförsäljningsförrordningens 3:dje §.

Bifölls.

Utskottets hemställan nederst å sidan 4, rörande förordningens 5:te §.

Härvid yttrade

Herr Daniel Isaksson: Då jag förnummit, att Första Kammaren återremitterat denna paragraf, så vill jag hemställa, att denna Kammare följer exemplet; och ber jag att såsom ytterligare skäl för min motion få andraga det förhållande, att, ehuru det är landthandladerne förmenadt att sälja bränvin annat än i parti, de kringgå detta stadgande, derigenom att de antaga en hop unga pojkar och till dem utlemna 15 kannor, hvar efter desse fördelas och utsäljas i huru små kvantiteter som helst, d. v. s. en fullkomlig krogrörelse etableras.

Jag yrkar återremiss af Betänkandet.

Vidare förekom icke, och Utskottets ifrågavarande hemställan blef af Kammaren bifallen.

Utskottets hemställan, sid. 6, rörande meranämnda förordnings 10 §.
Bifölls.

Utskottets hemställan, sid. 7, rörande § 12 i oftanämnda förordning.

Härvid yttrade

Herr Bälter Sven Ersson: Om man ock till något värde kan uppskatta den af Utskottet, såsom motiv för afstyrkande af min motion, uttalade åsigt, att det icke vore med rättvisa och billighet öfverensstämmande att, på sätt jag föreslagit, bereda möjlighet till afskaffande af den åtskilliga gästgifverier under vissa vilkor tillerkända utskänkingsrättighet, så torde dock den grundsats, att allas likberättigande bör genom lagstiftningen beredas vara af vida större värde. Utskottet torde ock, vid det förhållande att det icke vederlagt eller ens försökt att vederlägga denna uti motionen såsom hufvudskäl för den föreslagna ändringen framhållna och af 1865 års Riksdag godkända grundsats, få anses hafva deråt lemnat ett tyst medgifvande. En motsatt åsigt kan icke heller ur någon synpunkt i aldri ringaste mån försvaras.

Undantagslagar äro i allmänhet icke att rekommendera, men der sådana verkligen äro af nöden, böra de hafva till syfte att befordra det allmännas eller kommunernas gagn. Förhållandet i förevarande fråga är raka motsatsen. I många andra frågor af likartad beskaffenhet hafva Statsmagterna, ibland med upppoffringar, uppträdt förmedlande, och jag anser dem hafva samma moraliska skyldighet äfven i denna sak.

På dessa grunder, och då jag tror att det i motionen åsyftade mål skulle utan någons förnärmande kunna vinnas, om sednare alternativet i mitt förslag antages, vågar jag hemställa, att Kammaren, i öfverensstämmelse dermed, ville besluta en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om en sådan förändring i nu gällande förordning om försäljning af bränvin och andra spirituösa drycker, att den rättighet, som deruti är bibehållen åt de gästgifverier, vid hvilka en sådan rättighet år 1855 ut-

öfvades, icke må af nuvarande innehafvare på annan person öfverlätas eller vidare åtfölja gästgifverilägenheten, utan såsom en personel rättighet upphöra att vara gällande, då den af nuvarande innehafvare ej kan utövas i enlighet med derom nu gällande författnings föreskrifter.

Herr Hedlund: Det förefaller mig, som om denna fråga vore af ganska stor betydelse för vissa landsbygder, och att den tartvade närmare utredning, särdeles med hänsyn till de rättsförhållanden, hvilka åberopats såsom hinder för genomförande af motionärens förslag. Jag vet visserligen, att saken förekom äfven sistlidna riksdag; men jag tror ej, att man då lyckades komma på det klara i atseende å dess ifrågavarande rättsliga ståndpunkt, eller frågan derom huruvida den privilegierade natur som gästgifverierna på sina ställen ega, är bunden vid lokalen eller är af rent personlig beskaffenhet. Vid de många andra privilegier, som från gamla tider kvarlevat ända in i våra dagar, såsom t. ex. burskapen m. m., har man dock kunnat trösta sig med att de vore af personlig och därför öfvergående natur; men om detta verkligen skulle vara bundet vid gästgifverierna, så torde någon utväg till dess borttagande endast kunna genom någon framställning från Regeringens sida beredas; och för sådant ändamål torde Kongl. Maj:ts uppmärksamhet böra genom en skrifvelse derå fästas.

Jag förenar mig i yrkandet om återremiss.

Herr Friherre Alströmer: Om önskvärdheten deraf, att den vid vissa gästgifverier bundna utskänkingsrätt måtte upphöra, äro meningarne sannolikt alldeles ense. Också har denna fråga icke blott vid sednaste riksdag utan vid alla de nästföregående åtminstone från slutet af 1850-talet varit föremål för diskussion; men alltid har man stadnat vid samma slut: att en åtgärd från Statsmagtens sida utgjorde ett ingrepp i rättsförhållanden, och att i detta sakens skick ingenting kunde dervid åtgöras. Af samma orsak har Utskottet ej ansett sig böra kunna gå längre än sina föregångare.

Man har anlitat den utväg för att tvinga till afsägelse af privilegiet, att man i taxerings- och pröfningskomitéer öfver höfvan uppskattat utskänkingsrätten. Detta sätt kan jag för min del icke annat än ogilla.

Att emellertid nu besluta en skrifvelse i det syfte, som motionären föreslagit, synes mig så mycket olämpligare, som Första Kammaren redan antagit Utskottets Betänkande i denna punkt.

Jag tror alltså, att man ej för närvarande kan komma till något annat resultat, än det som innefattas i Utskottets Utlåtande, dertill jag äfven får yrka bifall.

Öfverläggningen förklarades vara slutad. Herr Talmannen tillkännagaf att derunder hade yrkats:

dels bifall till Utskottets ifrågavarande hemställan;

dels afslag derå och bifall till det af motionären, Herr Bälter Sven Ersson, framställda förslag, sådant samma förslag nu blifvit af honom förändradt; dels ock slutligen punktens återförvisande till Utskottet. Å dessa olika yrkanden framställde Herr Talmannen propositioner och förklarade

sig finna den framställning med öfvervägande ja besvarad, som afsåg bifall till Utskottets hemställan. Votering blef då begärd, och efter fattadt beslut att Herr Bälter Sven Erssons förslag skulle uppställas såsom kontraposition, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Bevillnings-Utskottet under § 12 hemställt å 7:de sidan af dess Betänkande N:o 8,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren för sin del beslutat aflåtandet af en underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t. med anhållan om en sådan förändring i nu gällande förordning om försäljning af bränvin och andra spirituösa drycker, att den rättighet som deruti är bibehållen åt de gästgifverier, vid hvilka en sådan rättighet år 1855 utöfvades, icke må af nuvarande innehafvare på annan person öfverlåtas eller vidare åtfölja gästgifverilägenheten, utan såsom en personel rättighet upphöra att vara gällande, då den af nuvarande innehafvare ej kan utövas i enlighet med derom nu gällande författnings föreskrifter.

Omröstningen utföll med 72 ja emot 55 nej; och hade Kammaren sålunda bifallit hvad Utskottet i förevarande punkt hemställt.

Utskottets hemställan öfverst å sidan 9, rörande förordningens 24 §.

Härvid yttrade

Herr Reutercrona: Äfven i dag befinner jag mig i den oangenäma ställning att nödgas göra anspråk på Kammarens benägna uppmärksamhet någon längre stund än vanligt från min sida. Det var i går fråga om afgiften för *tillverkning* af bränvin och gäller nu afgiften för *försäljning* och *utskänkning* af samma vara, i afseende hvarå Bevillnings-Utskottet afstyrkt bifall till min motion om, att denna afgift, i likhet med den för tillverkningen, bör tillkomma Staten, därför Utskottets skäl icke synas mig öfvertygande. Utskottet säger nemligen, att en sådan åtgärd, som den jag föreslagit, skulle "hafva till påföljd de mest *kännbara olägenheter*, utan att den ur principiell synpunkt kunde betraktas såsom nöjaktig och tillfredsställande", hvilket sednare jag icke kan fatta, då jag finner det uppenbart vara principenligare att låta skatten för föryttrandet af en vara, likasom skatten för densammas tillverkning, ingå till Statsverket, än att, till dettas förfång, tilldela denna skatten åt enskilda kommuner med en fullkomligt godtycklig och således principiös fördelning i femtedelar, som med lika mycken eller rättare lika liten giltighet kunde bestämmas i tionde- eller tjugonedelar.

Hvad rättsgrunden beträffar, hade jag derföre föreställt mig, att Utskottet skulle medgifva rättigheten af mitt förslag, som i detta hänseende förefaller mig obestriddig, och emedan jag ställer Statens eller det allmännas fördel framför det enskilda intresset, jemväl när det är personifieradt i kommunen, fästas jag icke i denna fråga någon synnerlig vikt vid de der *kännbara olägenheterna*, som skulle följa af mitt förslag, helst jag

anser dessa vida underordnade mitt syftemål att undanrödja en ögonskenlig och skadlig inkonsequens i lagstiftningen, hvilken begicks af 1855 års bränvinslagstiftare, dem jag i öfrigt egnar min varmaste hyllning. Skadligheten af denna inkonsequens ligger i den omständighet, jag i min motion framhållit, att den *kan* föranleda dryckenskapens befrämjande, hvilket angår Utskottets andra skäl, att sådant vederlägges af erfarenhetens vittnesbörd, hvarom, såsom varande ett högst ömtåligt ämne, jag icke vill vidare orda, än att jag derutinnan vädjar till hvars och ens enskilda erfarenhet, som torde vara mycket vexlande, jemte det jag hemställer till Kammarens ledamöter, om de icke nästan enhälligt skulle biträda mitt förslag, derest icke de der kända enskilda olägenheterna vore dermed förknippade, och huruvida det är rätt att för dessas skull förbise Statens och det allmännas fördel samt vigten af enhet i lagstiftningen.

Förvissad att den sanna rättskänslan härå skall gifva mig ett nöjaktigt svar vid den blifvande voteringen, yrkar jag afslag å Utskottets Utlåtande rörande min motion och bifall till densamma, derom jag anholder att Herr Talmannen behagade framställa särskild proposition.

Herr Vougt: Då jag i motsats mot den föregående talaren anser Utskottets Betänkande i denna del vara väl grundadt, anser jag det vara öfverflödigt att inlåta mig på någon vidare framställning af min uppfattning deraf, utan yrkar helt enkelt bifall till Utskottets hemställan. Deremot tager jag mig friheten föreslå Herr Reuterströms, att, då han i går hade godheten rabattera 75 procent på sitt yrkande, han i dag måtte visa oss den välviljan att rabattera 100 procent.

Herr Pehr Pehrsson från Gefleborgs län: Ehuru det icke tyckes löna mödan att uttala sig till förmån för motionerna, vill jag ändock härom yttra några ord. Hvad jag med denna min motion åsyftat är en jennare och, efter mitt förmenande, rättvisare fördelning af minuterings- och utskänkningsafgiften, samt att den uteslutande och ensamt måtte komma kommunerna till del, men detta har Bevillnings-Utskottet icke velat tillstyrka. Hvad som egentligen förmådde mig att väcka denna motion var emottagandet af en mängd uppmaningar från flera kommuner, hvilka voro betänkta på att för de många arbetslösa personer af den fattiga befolkningen, som i denna svåra tid sakna arbetsförtjenst, upprätta arbetsinrättningar, härads- eller länsvis, till utkomst för de arbetssökande, men till hvilket ändamål vinnande eller utgörande kommunerna, utan bidrag af Staten, saknade tillräckliga medel. Hvad kunde ock vara billigare, än att hela minuterings- och utskänkningsafgiften tillfölle hvarje kommun, fördelad efter dess folkmängd med det stadgande, att denna afgift uteslutande användes för den fattigare befolkningens försörjning? Häraf skulle otvivelaktigt följa, att ifrågavarande högst viktiga ändamål kunde vinnas, derigenom att åtminstone en del af de medel, som härför erfordras, finge af nu ifrågavarande afgift påräknas.

På grund af hvad jag nu anfört, yrkar jag afslag å Utskottets Betänkande i denna del, samt att Kammarerna måtte bifalla hvad jag i min motion haft äran föreslå.

Herr Johan Olsson: Då jag inlemnad en motion i nära samma syfte som Herr Reuterercronas, och då Utskottet afslagit den lika som de öfriga båda motionerna, som i denna punkt omförmålas, ehuru jag för min del anser den hafva mycket skäl för sig, så återstår för mig intet annat än att instämman med Herr Reuterercrona och yrka afslag å Utskottets hemställan i denna del af Betänkandet.

Herr C. A. Larsson: Om Statsverket vore i verkligt behof af den summa, som bildas af afgiften för minuthandel med och utskänkning af bränvin, så kunde Herr Reuterercrona hafva något skäl för sitt påstående, men då allt hvad som utan yttersta nödvändighet ingår till Statens kassa merändels försvinner, utan att man märker något spår deraf, nödgas jag motsätta mig motionärens framställning. Detta är det enda belopp, som egentligen tillfaller kommunerna af allmänna medel, och då hushållnings-sällskapen till en del, så att säga, byggt sin existens på dessa medel, samt landstingen skulle komma i en falsk ställning, i fall de beröfvades detta understöd för sina kassor, så utgör äfven detta skäl nog för mig att yrka bifall till Utskottets hemställan. Betänka vi dessutom, att ingen orättvisa här begås, utan att både landets och städernas kommuner af dessa medel erhålla del, och äfven om städerna skulle erhålla proportionsvis mer än landsbygden, att de äro tyngre onererade af fattigvård m. m. dylikt, så anser jag äfven af detta skäl oklokt och obetänkt att bifalla Herr Reuterercronas förslag, hvarför jag fortfarande yrkar, att Utskottets hemställan måtte af Kammaren godkännas.

Herr Medin: Ehuru jag i allmänhet plägar förena mig med Herr Carl Anders Larsson, så kan jag likväl denna gång ej göra annat än gå från honom och förena mig med Herr Reuterercrona. Jag tror hvarken på den fara den föregående talaren förespått för dessa medels spårlösa försvinnande i statskassan, ej heller på den rättvisa han påstår kommunerna sins emellan vederfares, genom det sätt hvarpå dessa medel nu fördelas, ty en sådan rättvisa vinnes först om den nu ifrågavarande motionen bifalles. Jag känner län, som ej fått en tjugonedel mot hvad andra län erhållit häraf, och någon rättvis fördelning kan icke komma till stånd, förrän folkmängden antages till fördelningsgrund. Jag anser emelertid, att vi någon gång böra komma derhän, att medlen ingå till statskassan och derefter fördelas på länen efter folkmängden, och för detta ändamåls vinna önskar jag, att motionären måtte få bättre tur i voteringen i dag än han hade i går.

Herr Rosenberg: Jag kan för min del alldeles icke förena mig med den nästföregående talaren. Då utskänkning och utminulering af bränvin är en stor, ja kanske den största orsaken till den fattigdom och det armod, som finnes inom de flesta kommuner, så är det alldeles icke för mycket, att dessa erhålla en del af den afgift som för dessa näringars bedrivande erlägges, till att åtminstone till någon del mildra och skaffa botemedel för det onda, som af näringens bedrivande förorsakas.

Jag förenar mig derföre med dem, som yrka bifall till denna del af Betänkandet.

Herr C. A. Larsson: Jag fruktar, att min ärade vän Medin betydligt misstagit sig i sin förmodan, ty enligt min tro har Herr Reuter-crona alldeles icke föreslagit, att medlen skulle utdelas till länen efter folkmängden, utan endast och allenast att de skulle till Staten eller Kronan erläggas. I fråga derom att dessa medel skulle till kommunerna öfverlemnas, tror jag att dessa båda Herrar äro af alldeles motsatt åsigt, hvarför jag anser allt skäl vara för den förre att rösta för Utskottets förslag.

Herr Medin: Jag anser det alldeles icke tvifvelaktigt, att Staten inser behofvet af att tilldela landstingen de andelar af dessa medel, som böra dem tillkomma, och om äfven Herr Reuter-crona icke med tydliga ord uttryckt detta i sin motion, så är det emellertid alldeles klart, att så kommer att tillgå. Medlen komma att användas på samma sätt som förut, men de komma att bättre och rättvisare fördelas, och af denna anledning röstar jag för Herr Reuter-cronas motion.

Herr Reuter-crona: Jag vill, i anledning af en föregående talares till mig gjorda hemställan, endast upplysa, att jag "i dag icke låter pruta med mig", utan fullföljer min motion i sin helhet och åberopar till stöd för densamma hvad jag såväl nyss anfört som förut i ämnet andragit vid motionens remitterande till Utskottet.

Öfverläggningen förklarades slutad. Derunder hade yrkats dels bifall till Utskottets hemställan, dels afslag å samma hemställan och bifall till Herr Reuter-cronas motion, dels äfven afslag å berörda hemställan och bifall till Herr Pehr Pehrssons från Gefleborgs län motion. Å dessa olika meningar afgaf Herr Talmannen proposition och förklarade sig finna framställningen om bifall till Utskottets förslag besvarad med öfvervägande ja. Emellertid åsklades votering och då, i fråga om kontrapositionen, svaren utföllö med blandade ja och nej för såväl Herr Reuter-cronas som Herr Pehr Pehrssons förslag samt omröstning jemväl härom begärdes, blef, för kontrapositionens bestämmande först uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen öfver den framställning, hvilken blifvit gjord under 24 § i Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 8, antager deras mening, som önska bifall till Herr A. Reuter-cronas motion N:o 45,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, är till kontraposition antaget det förslag, som blifvit framställt i Herr Pehr Pehrssons från Gefleborgs län motion N:o 243.

Genom denna omröstning, som i vanlig ordning försiggick, blef, med 52 röster mot 42, bestämdt att Herr Reuter-cronas förslag skulle uppställas såsom kontraposition i hufvudvoteringen, för hvars verkställande derefter

derefter uppsattes och anslogs en af Kammaren så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Bevillnings-Utskottet under § 24 hemställt å nionde sidan af dess Betänkande N:o 8,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit det förslag, som blifvit framställt i Herr A. Reutercronas uti Betänkandet omförmälda motion N:o 45.

Denna sednare omröstning utföll med 114 ja mot 18 nej, hvadan Kammaren bifallit Utskottets ifrågavarande hemställan.

De hemställanden, som af Utskottet, sid. 9 och 10, blifvit gjorda rörande förordningens 25 och 41 §§.

Biföllos.

§ 9.

Föredrogs ånyo och punktvis Stats-Utskottets Utlåtande N:o 42, angående Riksgälds-kontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1867 års riksdag.

Punkterna 1—3.

Biföllos.

Punkten 4.

Lades till handlingarne.

Punkterna 5 och 6.

Biföllos.

§ 10.

Ånyo föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 43, i anledning af väckta frågor dels om förändring af det inom Riksgälds-kontoret begagnade bokföringssätt, dels om åtskilliga belopps afskrifning ur räkenskaperne.

Kammaren biföll allt hvad Utskottet i fyra särskilda punkter af detta Utlåtande yttrat och hemställt.

§ 11.

Till förnyad behandling förekom härefter Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 4) Utlåtande N:o 6 (i samlingen N:o 30), i anled-

ning af motion angående ändring af 3 Kap. 22 § i Kongl. Maj:ts nådiga Fiskeristadga af den 29 Juni 1852.

Ordet begärdes af

Herr Lönnberg: Uti afgifven motion har Herr Liss Olof Larsson hemställt, att den pröfningsrätt, som, enligt 3 Kap. 22 § i gällande Fiskeristadga af den 29 Juni 1852, tillkommer Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, måtte på landstingen öfverflyttas. Utskottet har visserligen funnit detta förslag olämpligt, då landstinget icke utgör någon administrativ myndighet, men det oaktadt har Utskottet hemställt, att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta omarbета nu gällande Fiskeristadga och andra fiskerinäringen angående stadganden i de delar, hvilka stå i strid med de i Utskottets Utlåtande uttalade grunder. Dessa grunder äro dock svåra att taga reda på; men meningen är väl, att större frihet skulle medgifvas fiskevattendelegarne och att emellan dem angående fisket ingångna aftal icke skulle omfatta längre tid än högst fem år. Det torde då vara skäl tillse hvad nu gällande lagstiftning uti ifrågavarande fall bestämmer. Nyss återopade 22 § innehåller bland annat följande: "De bestämmelser, nu sagda äro, skola på det sätt tillvägabringas, att Wåre Befallningshafvande, hvar i sitt län, å lämpliga tider och ställen hålla sammanträden, hvartill kallas delegarne i fiskevattnet, jemte kronoombud, om Kronan eger del deri, Kronans arrendatorer och de fiskelag, som derstädes idka fiske; att de sålunda kallade, som komma tillstädes, yttra sig i ämnet; och att det, hvarom de flesta sig förena, anses för de fiskandes öfverenskommelse.

Sådan öfverenskommelse, hvilken jemväl bör bestämma påföljd för öfverträdelse deraf till högst 50 R:drs böter, jemte förlust af redskap och fångst, skall derefter pröfvas af Wår Befallningshafvande och, der den ändamålsenlig är, stadfästas. Finner Wår Befallningshafvande öfverenskommelsen ej ändamålsenlig, eller kan den ej träffas, meddele Wår Befallningshafvande då förordnande i ämnet genom utslag, hvaröfver klagan må föras i den ordning, som för hushållningsmål är i allmänhet föreskrifven." Sedermera har den 8 November 1867 utkommit en Kongl. Kungörelse angående vissa närmare föreskrifter i afseende å sättet för fiskeriärendens behandling, uti hvars andra punkt stadgas, att äfven i de fall, der utan förutgången framställning från fiskeriintendenten öfverenskommelse träffas emellan delegare i fiskevatten, eller Kongl. Maj:ts Befallningshafvande pröfvar skäligt att angående fiskerierna meddela särskilda förordnanden, intendentens yttrande i ämnet bör infortras, innan stadtästelaresolution å träffad öfverenskommelse meddelas eller utslag eljest utfärdas. Man har då alltid visshet om, att en sakkunnig person yttrat sig i ämnet, och om delegarne icke äro nöjda med Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes beslut, står det dem öppet att besvara sig deröfver först hos Kammarkollegium och vidare hos Kongl. Maj:t. Om det skulle visa sig, att en ingången öfverenskommelse icke är lämplig, finnes icke något hinder för delegarne att hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande begära nytt sammanträdes hållande. Här af synes klart, att det af motionären åsyftade mål kan vinnas med den lagstiftning, som nu gäller.

I Norge finnes en Kongl. Förordning af den 6 Juni 1863, hvori bland annat stadgas följande: "Kongen kan, efter aandragende fra vedkommende Communebestyrelse och Amtsförmandskab, forbyde till fiskeri i Elv och Indsø inden et Amt eller dele af samme att benytte saadanne Redskaber, der ansees skadelige for Fiskeribedriften."

Häraf finner man, att vederbörande myndigheter i Norge i detta fall hafva större magt än våra myndigheter.

På grund af hvad jag nu anfört, yrkar jag afslag å Utskottets hemställan.

Herr Witt: Då denna fråga förekom till behandling i Utskottet, lemnades så viktiga upplysningar i ämnet, att Utskottets alla ledamöter blefvo öfvertygade om behovet af en förändring i gällande Fiskeristadga. Uti Utlåtandet är tydligt tillkännagifvet, huru dermed sig förhåller; och då detta Utlåtande är temligen vidlyftigt och då de af Kammarens ledamöter, som intressera sig för ämnet, säkerligen tagit kännedom om Utlåtandets innehåll, vill jag icke trötta Herrarne med uppläsning deraf. På grund af de utaf Utskottet anförda motiver, hvilka icke blifvit af Herr Lönnberg vederlagda, anhåller jag om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Harald Ericsson: I likhet med Herr Lönnberg kan jag icke undgå att finna Utskottets Utlåtande något grumligt, och om den föreslagna skrifvelsen blefve af Riksdagen bifallen, skulle Kongl. Maj:t säkerligen stadna i villrådighet om skrifvelsens mening.

Tillgången af fisk i landets insjöar har i följd af olämpliga stadganden alltjemnt minskats ända till år 1852, då en ny fiskeristadga utkom. Denna har redan verkat välgörande och skall göra det i ännu högre grad, då kännedomen om densamma kommer att blifva mera spridd bland befolkningen. I min ort känner jag icke, att mer än en öfverenskommelse med Landshöfdinge-embetets fastställelse blifvit träffad mellan fiskevattene-egare, och öfver denna fastställda öfverenskommelse har icke försports annat än allmän belåtenhet. Jag skulle dock vilja, att ännu större inskränkningar i delegarnes rätt gjordes, ty endast genom kraftiga lagstadganden kan man hoppas, att tillgången på fisk skall ökas.

På grund häraf anhåller jag att få instämma i Herr Lönnbergs yrkande om afslag å Utskottets hemställan.

Herr Widell: Det är brydsamt att fiska i grumligt vatten, och detta skall ju, enligt den föregående talarens påstående, vara sådant. Då jag varit en bland dem, som sökt att klara, men icke grumla denna fråga, ber jag att med några ord få bemöta ett par under diskussionen gjorda anmärkningar. Fiskeristadgan föranleder fiskevatten-delegare att ingå öfverenskommelser. Nu skulle man väl tro, att de bäst förstå hvad som erfordras för fiskevattnets fortfarande bestånd och förbättring, men, enligt hvad inom Utskottet blifvit upplyst, har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande vid flera tillfällen upphäft delegarnes öfverenskommelser och satt annat i stället samt dervid uteslutit alla positiva åtgärder, men deremot så öfverflödat på negativa föreskrifter, att mången nära nog blifvit beröfvad all afkomst från fisket. Om desse fiskevattendelegare klagat på

sätt författningen angifver, vet jag icke; men visst är, att olägenheter för dem uppkommit genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes förfaringssätt. Genom Utskottets förslag har man velat utsträcka delegarnes rätt något längre och att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skulle antingen stadfästa eller upphäfva en ingången öfverenskommelse, men i sednare fallet vara pliktig att gifva skäl för sitt beslut. Dessa skäl kunde delegarne då taga i öfvervägande och med iakttagande af dem göra en ny öfverenskommelse.

Såsom stöd för förslaget förkastande har blifvit anfördt, att, enligt en åberopad Kongl. Kungörelse, fiskeri-intendenten skall afgifva utlåtande innan träffad öfverenskommelse får stadfästas. Men nu finnes blott en sådan intendent, och om han skall kunna afgifva tillförlitligt utlåtande, måste han på stället förvissa sig om lokala förhållanden och således företaga vidlyftiga resor, hvarigenom skulle föranledas stora kostnader för delegarne. Hvem säger dessutom, att intendenten uppslukat all visdom och med all aktning för honom får man väl tro, att fiskevattendelegare och annat klokt folk äfven förstå den saken.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Till hvad Herr Widell redan i saken anført, torde föga vara att tillägga. Jag ber dock att få upplysa den talare, som här anvisat mig en väg att gå, för att få undanröjdt det Konungens Befallningshafvandes förordnande, som visat sig olämpligt för den ort jag tillhör, att vi redan gått denna väg, i det att klagan öfver Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes resolution i ämnet egt rum, men att såväl Kammar-kollegium som Kongl. Maj:t fastställt densamma. Derpå är dock icke mycket att undra, ty man kan icke begära, att Kammar-kollegium eller Kongl. Maj:t skall ega någon närmare kännedom om beskaffenheten af det ena eller andra fiskevattnet. Man säger visserligen, att fiskeri-intendenten skall afgifva på sakkännedom grundade utlåtanden, men man kan väl icke beräkna att han skall känna alla fiskevatten i landet.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Lönnberg: Den andre talaren i ordningen, som uppträdde till försvar för ifrågavarande Utlåtande har icke lagt märke till hvad jag yttrade, då jag medgaf att författningen, då den först utkom, icke var fullt lämplig, men att ett annat förhållande inträffat genom utfärdande af 1867 års förordning. Att lagstiftaren i ett så vidt omfattande ämne måste fästa afseende å lokala förhållanden ligger i sakens natur. Genom sistnämnda författning kan man vara förvissad att komma till ett godt resultat, och om en fiskevattendelegare anser något misstag vara begånget, så kan han hos sina meddelegare begära nytt sammanträde, der ny fördelning kan uppgöras, hvarigenom allt synes vara iakttaget, som kan behöfvas för delegarnes rätt att sjelfva få bestämma om sin egendom. I dylika öfverenskommelser har på sednare tider blifvit medgifvet att begagna refvar, krok med flera dylika redskap, hvaremot not blifvit förbjuden under lektiden, hvilket också är ganska naturligt. Slutligen vill jag tillägga att om Kam-maren nu skulle bifalla Utskottets hemställan, så vet jag icke huru Kongl. Maj:t skulle kunna fästa något afseende derpå, ty de grunder Utskottet uttalat förefalla ganska sväfvande, och svårt blir att på dem grunda nå-

gon skrifvelse. På grund af hvad jag anfört yrkar jag fortfarande afslag å Utlåtandet.

Herr Hessle: På grund af den erfarenhet jag har om fiskeriet i riket kan jag icke annat än medgifva att fisket i våra insjöar missbrukas, hvilket haft till följd att fisken derstädes aftager. För min del anser jag denna angelägenhet vara förtjent af lika stor uppmärksamhet som jagten. Skulle ock lagstiftningen i detta ämne göra något ingrepp i den enskildes eganderätt, så torde väl detta i allt fall icke vara så farligt, då, i fråga om samfaldt fiske, gällande stadganden icke böra grundas uteslutande på öfverenskommelser utan på bestämda lagbud. Efter olika klimatiska förhållanden är lektiden olika på olika ställen, äfvensom fisksorterna olika i olika sjöar, men vetenskapliga undersökningar, hvilka på sednare tider blifvit utvidgade och äro ganska lärorika, hafva gifvit vid handen att det icke är omöjligt att uppställa vissa allmänna regler, hvarefter olika tillämpning må, efter skiljda förhållanden, kunna ega rum i olika län, och vill jag för min del att Konungens Befallningshafvande må ega magt att taga initiativet i dessa saker, så att det icke må bero på de enskilde delegarne i frihet att tillvägbringa för fiskodlingen erforderliga åtgärder. Jag tillhör ett län der Konungens Befallningshafvande sålunda tagit initiativet och der detta medfört helsosamma följder. På sådan grund förenar jag mig med Herr Lönnberg i yrkandet om afslag å Utskottets Utlåtande, och gör jag detta icke därför att jag icke vill egna frågan den uppmärksamhet den förtjenar, utan emedan jag hoppas att Regeringen, med begagnande af den magt hon eger, skall vidtaga de åtgärder, hvilka ärendet fordrar och påkallar.

Herr von Troil: Det är måhända vanskligt för mig, såsom sjelf varande Landshöfding, att uppträda i denna fråga, helst motionären och en talare, hvilka uppträdt till försvar för motionen, grundat sina klagomål emot nuvarande Fiskestadga hufvudsakligen på vissa beslut, fattade af Konungens Befallningshafvande i två län; men jag anser mig likväl, på grund af den erfarenhet, jag kan hafva inhemtad i detta ämne, böra yttra några ord. Såsom Landshöfding har jag ofta vid förefallande tillfällen hållit sammanträden med strandegarne och är det på grund af de öfverenskommelser, hvilka dervid blifvit fattade, som Konungens Befallningshafvande sedermera meddelat utslag i saken, hvilka sedan visat sig hafva ledt till fiskodlingens befrämjande i en väsentlig grad. Dessa öfverenskommelser hafva vanligen blifvit träffade för fem år, hvartill författningen ock gifver anledning, och, derest under tiden visat sig att någon förändring i ett eller annat hänseende vore erforderlig, så har ny framställning blifvit gjord och, om den befunnits ändamålsenlig, äfven vidtagits. Äfven vill jag fästa uppmärksamheten derpå att vid en del insjöar, der många strandegare finnas, alltid finnes en och annan, som är missbelåten, ty många se mera på vinsten för ögonblicket än på framtiden. Fiskeristadgan går ut på att bereda fisken skydd under lektiden och har den, för såvidt åtminstone jag har mig bekant, medfört stora fördelar och tror jag man är ytterligare har skäl att vara belåten med sednast utkomna Kongl. Förordning, hvarigenom är stadgadt att fiskeri-intendenten skall

yttra sig i hithörande frågor innan beslut i saken fattas. Sistlidna sommar hölls ett dylikt sammanträde i Malmöhus län, der fiskeri-intendenten förut varit närvarande och, efter besigtning å stället, afgifvit utlåtande, som var ganska sakrikt. Hans åliggande är just att resa ikring i landsorten och meddela undervisning om bästa sättet att befrämja fiskodlingen. I öfrigt kan jag ej annat än instämma i Herr Lönnbergs sakrika föredrag, äfvensom i hans anhållan om afslag å Utskottets förevarande Utlåtande.

Herr Rosenberg: I sjelfva saken, eger jag ej de insigter, som erfordras för att bedöma densamma, och har jag nu under diskussionen hört den från så olika synpunkter bedömas, att det är ganska svårt att bilda sig ett rätt omdöme; men deremot är det en sak, som icke kunnat undgå att väcka min förundran, nemligen att det resultat, hvartill Utskottet kommit i frågan, icke i sig innefattar svar på motionen. Motionären åsyftar nemligen med sitt förslag, att den Konungens Befallningshafvande, enligt gällande Fiskeristadga, i visst hänseende tillkommande magt och myndighet må i stället överflyttas på landstingen, hvaremot Utskottet helt enkelt hemställer om aflåtande till Kongl. Maj:t af en underdånig skrifvelse med anhållan om Fiskeristadgans omarbetande på de af Utskottet antydda grunder.

Jag kan icke förlika mig med ett sådant sätt att gå tillväga. Huru vill man väl ur Utlåtandet utplocka de grunder, som skola utgöra skäl för skrifvelsen? eller måtte man skall till Kongl. Maj:t expediera en afskrift af Utlåtandet i dess helhet? Då man tänker besvära Kongl. Maj:t med en underdånig skrifvelse och begär omarbetning af en stadga, så må man väl åtminstone uttala de grunder, på hvilka den nya stadgan skulle stödja sig, ty annars skulle ju t. ex. i förevarande fall lätt kunna hända att, sedan Kongl. Maj:t låtit utarbete nytt förslag till Fiskeristadga och öfverlemnat detsamma till Riksdagens pröfning, Riksdagen svarade att det alldeles icke var på det sättet eller i den riktningen Riksdagen ville hafva förändringarne gjorda och med den underdåniga skrifvelsen åsyftat. För min del yrkar jag derföre afslag å Utskottets förevarande Utlåtande.

Herr Liss Olof Larsson: Af den vändning diskussionen tagit, skulle man verkligen kunna finna sig föranlåten antaga att det var sjelfva skrifvelseförslaget, som nu var under diskussionen. Om så hade varit förhållandet, så medger jag att Utlåtandet varit mindre lämpligt, men deremot tror jag nu någon svårighet ej möta att i samma Utlåtande finna hvad som för den underdåniga skrifvelsen erfordras.

En föregående talare har yttrat, att frågan afser blott ett län, der stadgan blifvit mindre lyckligt tillämpad, men jag ber få fästa uppmärksamheten derpå att det ifrågavarande beslutet ej kan betraktas såsom ett enstaka fall, då detsamma varit underkastadt pröfning hos Kammarkollegium och Kongl. Maj:t samt blifvit fastställt, vid hvilket förhållande det möjligen framdeles kan såsom prejudikat åberopas och tillämpas jemväl i andra län. För min del kan jag ej finna någon fara uti att öfverlemna åt de enskilde att i förevarande fall besluta, då ju Fiskeristadgan innehåller allmänna föreskrifter och derutöfver några öfverenskommelser

ej få ske. Skulle dylika öfverenskommelser träffas, som strida mot Fiskeristadgan, så beror det ju på Konungens Befallningshafvande att icke godkänna dem. Med den magt Konungens Befallningshafvande enligt 22 § i gällande Fiskeristadga eger, kan mycket väl inträffa att, sedan vederbörande blifvit hörda, Konungens Befallningshafvande utfärdar stadganden i rak strid emot de åsigtger fiskevattendelegarne vid sammanträdet uttalat. Såsom bevis att så ock sker vill jag anföra, att sedan Konungens Befallningshafvande i det län jag tillhör hållit sammanträde med de i fråga om ett visst fiske berättigade strandegarne samt dessa blifvit ense om vissa öfverenskommelser, Konungens Befallningshafvande dock sedermera fann för godt ogilla allt, hvarom strandegarne träffat aftal, och i stället såsom beslut meddela ett utslag, som blifvit af en annan Konungens Befallningshafvande utfärdadt och sedermera afskrifvits; och att icke nyssnämnda beslut varit lämpligt för Dalarne, derfor skulle många bevis kunna anföras. Det förefaller onekligen besynnerligt att i fråga om ett och samma vattendrag Konungens Befallningshafvande deröfver dragit en bestämd linie, der fisket på ena sidan är förbjudet under det att på andra sidan om linien det pågår under hela året; och vill jag slutligen, såsom exempel på huru ringa pröfning fiskeriförhållandena i allmänhet äro underkastade, anföra att, samtidigt med det, i ett visst län, Hushållnings-sällskapet stadgade premium till belopp af 300 R:dr för fiskodlare, så utfärdade Konungens Befallningshafvande ett vitesförbud, deruti bestämdes böter af 50 R:dr äfvensom förlust af fiskredskap för den, som fiskade under lektiden. Nu är likväl klart att, om allt fiske under lektiden är förbjudet, fiskodling derigenom äfven blir omöjlig. Jag yrkar fortfarande bifall till Utlåtandet.

Herr Matts Pehrsson: Fisket måtte bedrifvas annorlunda i Dalarne, än på andra ställen i riket, åtminstone der hafvet stöter till stränderna. För min del kan jag ingalunda instämma med motionären, då han vill, att den åt Konungens Befallningshafvande nu lemnade magt att meddela föreskrifter för fiskets bedrifvande skulle öfverflyttas på landstinget. Det skulle ju kunna hända, att på hela landstinget icke fanns en enda menniska, som visste huru ett fiske såg ut och än mindre begrep huru ett sådant skulle ordnas. Såsom det nu tillgår, torde verkligen garantien för fiskets vårdande vara större, då först vederbörande strandegare få yttra sin tanke och sedermera, när saken kommer till Konungens Befallningshafvande, denna myndighet har tillfälle att infordra sakkunnig persons utlåtande och derpå grunda sitt beslut. För öfrigt bör man komma ihåg, att här icke kan vara fråga om att lagstifta för någon viss ort, utan för hela riket, och då önskar jag ingen ändring i den nu gällande fiskeristadgan, utan tror att motionärens förslag snarare skulle vara till skada än till gagn. Jag yrkar afslag å Betänkandet.

Herr Uhr: En ganska lång diskussion har utspunnit sig öfver denna fråga; men jag tror dock, att alla talare, som här haft ordet, varit af samma åsigt deruti, att fisket bör bedrifvas med förstånd, så att det skänker nytta åt strandegaren och på samma gång icke hindrar fiskens tillväxt. Det var ledsamt att höra att i Roslagsskären det står så illa till

med fiskrarne, att de icke kunna skicka till landstingen någon, som kan bedöma dessa saker. Om jag icke misstager mig, är Matts Pehrsson sjelf landstingsman, och känner jag honom rätt, har han åtminstone förut icke varit sämre än andra i bedömande af dessa förhållanden.

Utskottsbetänkandet innehåller emellertid icke svar på motionärens framställning. Han önskar nemligen, att vederbörande fiskevattendelegares öfverenskommelser skola underställas landstingens pröfning och tror, att man derigenom skall undvika så märkvärdiga förbud, som Konungens Befallningshafvande i hans ort utfärdat. Jag har alldeles samma erfarenhet som motionären, ty i min hemort hafva vi på många år icke ens kunnat erhålla något beslut från Konungens Befallningshafvande rörande en dylik öfverenskommelse. Förhållandet var nemligen det, att strandegarne invid Hjelmaren inom Örebro län öfverenskommo om åtskilliga bestämmelser rörande fisket, såsom om notens groflek och att man icke fick begagna merla af träd samt ej heller draga not om vintern. Men nu är det blott en liten del af Hjelmaren, som begränsas af Nerike, och ombud från Södermanland och Westmanland voro äfven närvarande vid detta möte i Örebro, hvarest Konungens Befallningshafvande i Örebro och Nyköping, men icke i Westerås hade ombud tillstådes. Det lyckades verkligen att komma derhän, att temligen lika öfverenskommelser träffades inom de tre länen, men detta är nu många år sedan, och, efter hvad jag vet, har någon stadfästelse-resolution från Konungens Befallningshafvande i Örebro län ännu icke afhörts, så att, om någon bryter emot öfverenskommelsen, kan han icke fällas till ansvar och fisket kan derföre bedrivas huru som helst. Strandegarne hafva gjort hvad de kunnat, de hafva tillsatt tillsyningsmän för hvarje distrikt, men, då de icke hafva fått någon resolution, komma de icke vidare, utan få stå der och stampa. Om frågan blifvit hänskjuten till landstinget, hade den säkerligen blifvit bättre behandlad, och vi hade kanske haft en särskild fiskerifiskal för utöfvande af nödig tillsyn öfver fisket. Konungens Befallningshafvande hafva så mycket annat att göra, att de icke medhinna att taga befattning med dessa fiskeriöfverenskommelser så, som sakens vikt kräfver. Att den här öfverenskommelsen för Hjelmaren icke kommit till stånd, kan möjligen vara bra för Stockholmarne, ty derifrån få de alla dessa kräftor, som vi se på torgen, hvilka visserligen äro små, men dock ganska goda. Bland de öfverenskomna bestämmelserna var äfven en, att kräftan skulle vara fredad någon tid af året; men att den punkten icke blifvit efterlefd, tror jag icke vara någon skada, ty kräftan är verkligen den värsta kräfta för fiskynglet och kan derföre gerna fångas hela året igenom. Men det är ej nog med att de taga kräftor, de fånga äfven småfisk, derföre att någon tillsyn icke kan lagenligen hållas öfver fisket.

För min del har jag ingenting emot Utskottets Betänkande.

Herr Murén: Jag måste, för min del, yrka afslag å Utskottets Betänkande, ty jag tror, att man i allmänhet bör vara ganska sparsam på underdåniga skrivelser och icke aflåta några dylika, utan att de äro motiverade af ett verkligt behof. Något sådant är här icke visadt, och jag finner i sanning motiveringen i Utskottets förslag alltför svag, för att

man på den skulle kunna grunda en förändring i fiskeristadgan, hvarföre jag kommer att rösta emot Utskottets Betänkande.

Herr Matts Pehrsson: Jag vill hvarken hålla mig till Uhr eller till kräftorna, ty, om jag icke misstager mig, så gå de baklänges; men jag håller fast vid min mening, att det nödvändigtvis fordras sakkunskap, för att bedöma dessa förhållanden, och att en dylik sakkunskap icke alltid kan påräknas hos landstingen, hvilka för öfrigt äro samlade blott en gång på året, så att under hela den mellanliggande tiden skulle man, om motionärens förslag ginge igenom, aldrig kunna få något besked i detta afseende. Jag kan nämna att Stockholms läns landsting har anslagit afföning åt en person, som skulle lemna undervisning i fiskodling, men denna person har, enligt landstingets eget förordnande, blifvit ställd under Konungens Befallningshafvandes tillsyn, och dit har han att vända sig, vare sig att han behöfver några medel eller är i behof af upplysningar eller i öfrigt kan vilja påkalla Konungens Befallningshafvandes embetsåtgärd för sitt biträde. Huru skulle han väl i dessa fall bära sig åt, om han endast hade landstinget att vända sig till? Det är således af yttersta vikt för fiskets behöriga vårdande, att man icke beröfvar Konungens Befallningshafvande det inflytande deruppå, som nu tillkommer denna myndighet, och jag vidblifver min mening, att jag är fullkomligt nöjd med den nu gällande lagstiftningen i detta fall, och derföre yrkar jag afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Sven Hansson: Då jag såsom ledamot af Utskottet deltagit i det slut, hvori Utskottet stadnat, kan jag icke stillatigande låta det påståendet passera, att Utskottet icke skulle hafva besvarat hvad motionären egentligen framställt. Jag förmodar att detta påstående tillkommit af förbiseende, ty i sista stycket af Utskottets Betänkande heter det uttryckligen: "pröfningsrätten af emellan fiskevattenegare ingångna aftal angående fiskets bedrivande finner Utskottet dock lämpligen icke kunna öfverflyttas på landstinget, då detta icke utgör någon administrativ myndighet, utan synes det Utskottet, att den fortfarande hör tillhöra Konungens Befallningshafvande, dock med skyldighet, att" etc. Jag hemställer, om icke Utskottet genom dessa ord lemnat ett bestämdt svar på den fråga, som i motionen innehålles. Huruvida fisket tarivar en bättre vård än hittills kommit detsamma till del, har jag ej tillräcklig sakkännedom, för att kunna bedöma; men hvad man åsyftat med Utskottets förslag, är att Konungens Befallningshafvande icke skulle ega så stor magt i detta hänseende som förut, och då jag icke finner Utskottets förslag på minsta sätt obefogadt, anhåller jag om bifall dertill.

Herr Chenon: Jag ber blott att få tillägga några ord. Jag var för några år sedan närvarande vid ett sammanträde emellan åtskillige strandegare inför landshöfdingen i Elfsborgs län. Man fann braxen vara otillräckligt skyddad och gjorde framställningar om inskränkning i rättigheten att fånga denna fisk, men det svarades: när skall väl braxen tagas, om icke vid lektid? Men man var ej ärlig nog att svara: När skall braxen, annat än under lektid, kunna fångas i massor, huru skall man annars kunna utrota den?

Under tio års tid har jag sysselsatt mig med laxodling och förra sommaren hade jag den glädjen att se laxen draga sig uppåt strömmen, sedan den varit borta under några år. I förbigående ber jag få nämna, att jag fångat laxar utkläckta af rommen, som lades 1859, således åtta år gamla, som vägt ända till 15 skålpund, så att här är det icke fråga om någon småfisk. Hvad skulle nu vid ett sammanträde af strandegarne hafva hindrat dem att besluta, att de under lektid skulle fånga lax i samma vattendrag, der jag verkställt laxodlingen, och således taga bort ifrån mig förtjensten af den möda och kostnad jag nedlagt. Att dylika öfverenskommelser icke kunna komma till stånd så länge de skola prövas af Konungens Befallningshafvande, är uppenbart, ty denna myndighet måste naturligtvis tillse, att genom öfverenskommelsen ingen enskilds rätt kränkes. Skulle åter beslutanderätten i detta fall tillkomma landstinget, tror jag icke att garantien vore densamma, och jag är äfven öfvertygad derom att våra dalamän, äfven om de möjligen ega större sakkännedom i detta fall än både Konungens Befallningshafvande och Kammar-kollegium och Kongl. Maj:t, dock icke ega större insigter rörande fiskerinäringen, än Fiskeriintendenten Widegren, som under sina vidsträckta resor inom landet tagit reda på beskaffenheten af alla större fiskevatten.

Jag yrkar afslag å Betänkandet.

Öfverläggningen förklarades slutad. Enligt de yrkanden, som derunder blifvit gjorda, framställde Herr Talmannen propositioner, först på bifall till Utskottets hemställan och dernäst på afslag derå, samt tillkännagaf sig anse den sednare af dessa propositioner besvarad med öfvervägande ja. Då emellertid Herr Liss Olof Larsson begärde votering uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens Tillfälliga Utskott föreslagit i dess Utlåtande N:o 30,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej; är Utskottets hemställan afslagen.

Omröstningen utvisade, vid sedlarnes öppnande, 27 ja emot 95 nej; och hade Kammaren alltså afslagit hvad Utskottet i förevarande Utlåtande N:o 30 hemställt.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{1}{4}$ 3, men sammanträdde åter

Kl. 6 e. m.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag rörande de under förmiddagens sammanträde fattade och härofvän under §§ 3—11 antecknade beslut.

§ 13.

Företogs till afgörande Banko-Utskottets Utlåtande och förslag, N:o 3, i fråga om användande af den sedan 1866 års början upplupna bankovinst.

Sedan Utskottets båda hemställanden sidd. 4 och 5 blifvit upplästa yttrade:

Herr Lindström: Då de två punkter, som här blifvit föredragna, stå i nära sammanhang med hvarandra, så får jag anhålla, att diskussionen måtte få omfatta båda punkterna, men proposition sedermera framställas på hvardera särskildt.

I anledning af detta yttrande förklarade Herr Talmannen, det han hade ämnat, såsom Herr Lindström nu jemväl föreslagit, till Kammarens afgörande öfverlemnna, huruvida icke öfverläggningen finge samtidigt omfatta Utlåtandets begge punkter och proposition sedermera gifvas å hvardera punkten särskildt. Detta förslag godkändes, hvarefter öfverläggningen öppnades af

Herr Grefve Posse: Jag vill för min del instämma i den åsigt, som i viss mån blifvit uttryckt i Herr Wijkanders reservation, att nemligen en stor utdelning af bankovinsten hufvudsakligen skulle komma att inverka på Bankens utlåningsförmåga, icke på dess förmåga att upprätthålla myntvärdet. Men då Riksbanken har båda dessa funktioner, så kan jag icke komma till samma slutsats som reservanten, ty jag anser att båda äro lika nödvändiga åligganden. Då landet förlidit är haft klen skörd, och importens öfvervigt öfver exporten trycker på den metalliska valutan, samt landets besparade kapital blifvit hårdt anlitat genom förra Riksdagens beslut att inom landet upptaga ett betydligare lån, så är det antagligt att penningställningen i landet i följd af dessa samverkande orsaker kan under innevarande år blifva tryckt. Jag finner det derföre sannolikt att man genom att bifalla Banko-Utskottets förslag skulle kunna allt för mycket inskränka Bankens utlåningsförmåga och derigenom bidra till framkallande af en konstlad penningkris. Dessa skäl hafva föranlett mig att taga i öfvervägande om det kan vara välbetänkt att till yttersta skäriven uttaga och till Riksgälds-kontoret öfverlemnna berörda bankovinst. Jag tror det icke, utan får för min del föreslå: 1:o) att af Riksbankens under år 1866 upplupna vinst 1,500,000 R:dr till Riksgälds-kontoret afemnas, men 2:o) att afemningen må ske först under första hälften af år 1869 på tider, som Banko-fullmäktige må ega att bestämma.

Herr Hedlund: Representationen befinner sig i denna fråga i samma ställning som bolagsmännen i ett aktieföretag, hvilka skola pröfva om den vinst företaget under året lemnat skall bland bolagsmännen utdelas, eller om den bör kvarstå i rörelsen. Här är fråga om vi skola till Statens förmån använda 1866 års bankovinst eller låta en större eller mindre del deraf innestå. För det sednare är det hufvudsakligen fyra skäl som

tala. Det första är Bankens konsolidering, en term, som man sedan många år tillbaka fått höra. Den uppstod för lång tid sedan, när de liberala yrkade bankovinstens besparing, dels för att stärka den då svaga grundfonden, dels, och i synnerhet, för att derigenom sätta en hämsko på Regeringens utgiftsbegär. Men nu är frågan: behöfver Riksbanken verkligen vara solidare än den är? Jag tror det icke. Om man tager i betraktande Bankens tillgångar, med en grundfond af omkring 29 millioner Riksdaler, då tvänne års vinster till regeln innestå, finner man att vår Riksbank är en af de starkaste banker i Europa och det icke relativt utan absolut. Dess plats bland Europas banker var i detta afseende för några år sedan den sjette i ordningen. Skulle man jemföra den med de enskilda bankerna, så skulle dess grundfond visa sig ofantligt stark, relativt till dess rörelse, så att den skulle med samma kapital kunna drifva en långt större rörelse än den nu gör. För Bankens konsolidering behöfves således icke den nu ifrågavarande vinsten. Denna vinst utgör ock i sjelfva verket icke mer än 7 procent å Statens här innestående kapital, och det tyckes väl icke kunna anses såsom alltför stor behållning af ett så beskaffadt företag, särdeles under det för all bankrörelse så högst fördelaktiga året 1866.

Det andra skälet för bankovinstens innestående är dess behöflighet för att förstärka den metalliska kassan. Denna kassa och grundfonden stå likväl icke i något ovilkorligt förhållande till hvarandra. De äro tvänne saker, som på intet vis få förblandas. Riksbanken kan, om den vill, med den närvarande grundfonden förstärka sin metalliska kassa, långt öfver dess närvarande belopp. Den har nemligen sina räntebärande obligationer, som uppgå till 12 millioner, hvilka kunna och böra betraktas såsom den metalliska kassans räntebärande reserv, hvarigenom Banken besparar sig att hålla för stor räntelös kassa. Men kursen på dessa papper har fallit, och det kostar på Banken, att sälja dem med någon förlust. Det är dock icke så farligt, ty de hafva under de många år de varit i Bankens ego gifvit ränta; hvilket icke en metallisk kassa skulle gjort. Bankens grundfond kan ökas om det vore med hundratal af millioner, utan att den metalliska kassan dermed ökas, om man nemligen nedlägger dessa millioner i värdepapper, men ej i klingande mynt.

Det tredje skälet för bankovinstens reserverande är att utlåningsfonden skulle derigenom ökas. Hvad detta beträffar, så får jag anmärka, att det är ett högst onaturligt förhållande, att hela den Svenska allmänheten skall bidraga till skapandet af en fond för ett större eller mindre antal lånebehöfvande. Det är med sina depositioner Riksbanken i detta afseende bör röra sig. Bankens stora uppgift är nemligen att vara en säker placering för alla umbärliga kapitaler och att kunna lemna dem åt de kapitalbehöfvande. Då öfverflöd på kapital finnes, så strömmar det till Banken, men att göra en tvångslånefond, hvartill de skattdragande skulle lemna bidrag, det anser jag vara rentaf statsoklokt. De summor af öfver hundra millioner, som genom hypoteksföreningarne och sparbankerna äro i låneväg utlemnade, visa för öfrigt att det belopp, hvarom här är fråga, i detta afseende skulle vara temligen underordnad.

Det fjerde motivet är, att man skulle kunna göra privatbankerna umbärliga, om ej rentaf undergräfvade deras tillvaro. Om man kunde det,

så vore det efter min tanke ganska olyckligt. Bankrörelsen liksom all annan rörelse trivdes icke, om icke den är fri. Att vilja förbehålla Staten ensam denna rörelse, vore detsamma som att vilja förbehålla den all spanmålshandel, all brännvinshandel o. s. v. Jag tror därför att det vore en olycka, om man skulle tillintetgöra denna uppblomstrande industrigren, som fastmer är i behof af vidare utveckling och förkofran.

Om således dessa fyra hufvudgrunder icke ega någon giltighet, så återstår att skärskåda det femte skälet, det som Banko-fullmäktige anfört, nemligen att de skulle hafva svårt att under år 1868 åstadkomma dessa medel. Då jag först läste detta, var jag färdig att anse det som ett skämt. Om det vore möjligt att rubba Riksbankens kredit, skulle det vara genom en sådan förklaring som denna, men lyckligtvis är vår Riksbanks ställning så känd, dess kredit så fast grundad, att den icke riskerar att förlora den ens härigenom. Förhållandet är detsamma som om en man på 30,000,000 förklarade, att han icke på två år kunde utbetala två millioner ränta. Lede han ock, antaget att hans ställning vore känd, icke härigenom afbräck i sin kredit, visserligen lede han det dock med afseende på sina finansiela insigter.

Jag har visserligen också hört att en farligare anledning skulle finnas, hvilken icke blifvit uttalad, att nemligen en penninganstalt i landet, som erhållit af Riksbanken ett större lån, skulle äfventyra att få detsamma uppsagt, derest bankovinsten utlemnades. Ett sådant lokal- eller specialintresse får dock här ej tagas med i räkningen.

Min konklusion blifver således, att hela den under år 1866 upplupna bankovinsten bör, såsom Herr Wijkanders reservation äfven innehåller, under år 1868 till Riksgälds-kontoret öfverlemnas. Vårt Statsverks ställning hvilat visserligen på mycket solida grunder, men att den brist, som kan finnas, skulle fyllas af de skattdragande, under det att bankovinsten innehölles för deras behof som behöfva låna, sådant vore efter min tanke obilligt och orättvist. Jag anhåller om proposition på det i Herr Wijkanders reservation framställda förslag.

Herr Agardh: Då frågan om bankovinsten förevar vid förra riksdagen, hade Banko-Utskottet föreslagit, att en million R:dr af denna vinst skulle aflemnas till Riksgälds-kontoret. Banko-Utskottets förslag blef också gilladt af denna Kammare, men det oaktadt veta vi, att det icke blef Riksdagens beslut. Utan tvifvel var det Statsverkets behof, som då gjorde sig gällande; och om det icke lyckades att då vinna för Bankens egna ändamål reserverad den af Banko-Utskottet föreslagna större summan, kan jag ganska väl föreställa mig att *nu*, då Statsverket på visst sätt befinner sig i större förlägenhet, ett yrkande i samma syftning icke skall röna framgång. Men det må likväl tillåtas mig, såsom ledamot af Banko-Utskottet, att framvisa äfven den *andra* sidan af medaljen, eller huru mycket mera äfven *Banken* är i behof att nu få behålla en större del af sin vinst.

Sveriges Riksbank har tvänne hufvudsakliga funktioner. Den ena är, att såsom lånebank bispringa rörelsen; och för detta ändamål har den anvisadt fonder, hvilka tillsammans utgöra omkring 40,000,000 R:dr. Om Banken häraf skulle indraga någon liten del, kan det väl utan någon

större olägenhet låta sig göra, helst, enligt hvad Banko-fullmäktige påpekat, 1,500,000 R:dr under årets lopp blifva lediga, hvilka varit anvisade till åtskilliga filialbanker, som nu ingå. Således kan från denna sida det icke vara *med någon fara* förenadt att draga in dessa 1,500,000 R:dr från rörelsen. Men jag tillät mig, då frågan om bankovinsten behandlades vid sistlidne riksdag, söka från min synpunkt visa, att, om man vill, att Riksbanken skall intaga en mera dominerande ställning i förhållande till de enskilda bankinrättningarne i landet, enda sättet är, icke att gå våldsamot emot dem tillväga, utan att förstärka Riksbanken, så att den må blifva i tillfälle att med kraft täfla med dessa enskilda banker. Jag vill icke upprepa hvad jag då yttrade. Jag skall i dag tillåta mig betrakta saken från *en annan* synpunkt, den nemligen, som afser den *andra* verksamhetsspher, som Banken har, eller Riksbanken såsom varande en *vexelbank*. I detta afseende har Banken den funktionen att, såsom det heter, upprätthålla myntvärdet. Om man härvid gör den frågan: hvad betyder det att upprätthålla myntvärdet? tror jag, att man erhåller ganska olika svar; och vid diskussionen om dechargebetänkandet har jag sett i allmänna bladen återgifna yttranden och åsigtter i detta hänseende, hvilka förefallit mig nog besynnerliga. Jag föreställer mig, att ett svar på frågan torde kunna lemnas genom en enkel, fastän något trivial bild. Om fyra personer sätta sig ned vid ett bord för att spela, komma de vanligen öfverens, att fullgöra spelets liqvider med några små träpinnar, som man kallat marker; alla liqvider uppgöras med dem, så länge spelet varar, men på spelet är slut, tager hvar och en fram sin verkliga kassa och slutliqviden uppgöres med gångbart mynt, med penningar. Nu hafva Sveriges inneväpnare likasom öfverenskommit, att uppgöra *sina* liqvider också med ett slags marker, med papperssedlar och alla liqvider kunna uppgöras med dem, öfverallt der öfverenskommelsen är giltig, det vill säga sålänge liiquidationen eger rum *inom* landet. Men då en liquid skall göras till utlandet, måste man framtaga annat än marker, än sedlar, man måste erbjuda silfver; — och detta silfver har Sverige, på det att det icke må slitast upp under den dagliga rörelsen, kommit öfverens om att lägga ned i Riksbanken, der det ligger till hands för hvar och en, som behöfver sådant till fullgörande af sina liqvider utom landet. Det inländska myntet bibehålles "vid dess rätta och skäligen valör" just derigenom, att jag i Riksbanken kan efter det bestämda priset erhålla ett mynt, som är gångbart på världsmarknaden. Riksbankens funktion är således i detta afseende att vara *Sveriges kassa*. Om så är, så måste den fråga, man här har att besvara vara den: är Sveriges kassa så beskaffad, att den kan fullgöra de liqvider, hvartill den tages i anspråk. Det är tydligt, att kassan måste stå i ett visst förhållande till rörelsen. Den enskilde, som har små utgifter, behöfver endast en liten kassa; den åter, som har stora sådana, för honom är en stor kassa behöfvig. Således finna vi, att storleken af kassan måste stå i ett bestämdt förhållande till landets rörelse. Men landets rörelse i dess förhållande till utlandet bestämmes af storleken af dess *export* och *import*. Skilnaden dem emellan uppgöres — det vet jag väl — hufvudsakligen med vaxlar — våra fordringar i utlandet för exporten borde liquidera våra skulder, — men i sista hand

måste bristen, om den finnes, betäckas med mynt och då kommer Bankens silfver i fråga.

Frågan är således denna: är den metalliska kassan, hvilken blifvit i Banko-reglementet fixerad till ett minimum af 10,000,000 R:dr, tillräcklig att fullgöra de liqvider, som kunna blifva behöfliga. I detta afseende ber jag att få fästa uppmärksamheten uppå, att, enligt Kommers-kollegii berättelser, uppgår såväl importen som exporten för år 1866 till öfver 100 millioner R:dr. Metalliska kassan förhåller sig således till endera af dessa faktorer som 1 : 10. Är detta en tillräcklig kassa? Det finnes ett dokument, som torde vara tillräckligt känt af Kammaren, jag menar det betänkande, hvilket afgafs förra riksdagen af det Utskott, som då blef tillsatt för att se till godo jordbrukets angelägenheter. I detta betänkande förekommer ett sammandrag af exporten och importen under tvänne tiotal af år, af hvilket man finner, att under tiotalet före år 1855 importen icke utgjorde mera än ungefär hälften af hvad den är för närvarande. Under åren 1846—1855 var den nemligen 482,742,000 R:dr. Ifrån år 1856 till år 1865 uppgick importen deremot till 908,893,000 R:dr. Den årliga importen var således, som jag nyss nämnde, icke stort mera än hälften så stor före år 1855 som den är för närvarande; och enahanda var ungefär förhållandet med storleken af exporten. Nu frågas, om den metalliska kassan — 10,000,000 R:dr — var en lämplig och tillräcklig kassa för en tid, då importen endast uppgick till hälften af hvad den gör för närvarande, är den alltjemnt tillräcklig att fullgöra *dess* möjligen fördubblade liqvider till utlandet?

Härtill kommer en annan omständighet. Före år 1855 hade vi få utländska lån. De lån, för hvilka vi *nu* häfta till utlandet, tror jag kunna beräknas till omkring 200,000,000 R:dr, då både jernvägslånen och hypoteksföreningarnes lån tagas i betraktande, och derå utgöres en annuitet af omkring 8 å 9 millioner R:dr. Äfven dessa gå årligen ut ur landet. Nu skulle man väl kunna säga, att det, som således mera går ut, motsvaras af landets stigande produktion, men äfven dervid förekommer en omständighet, som icke bör aldeles förbigås. Enligt den öfversigt af Kommers-kollegii berättelser, jag citerat, var under decenniet före år 1855 förhållandet vanligen, att en betydligare export egde rum än import, men efter år 1855 är förhållandet snarare omvänt, eller importen större än exporten. Nu vet jag visserligen, att dessa Kommers-kollegii siffror äro så beskaffade, att något absolut giltigt omdöme icke från dem kan härledas, emedan de äro uppgjorde efter en särskild för annat ändamål lämpad beräkningsgrund, men det förekommer mig likväl, som skulle de lemna ett relativt riktigt resultat, enär om något fel finnes i det ena årets beräkning, samma fel äfven återkomma i beräkning för de följande åren; och om så är, så torde det väl hafva sin betydelse, att då exporten före år 1855 öfversteg importen, så har deremot efter denna tid importen öfverstigit exporten, helst om man derjemte erinrar sig, att den metalliska kassan efter nämnda år så småningom nedgått, oaktadt de utländska lån vi under tiden indragit.

Om således i allmänhet den metalliska kassan snarare kan anses för liten än för stor, huru gestaltar sig frågan med afseende på dess beskaffenhet för tillfället? Banko-fullmäktige, ehuru de ansett sig icke behöfva inför Banko-

Utskottet omständligt ådagalägga vådan af ytterligare anvisning på den metalliska kassan, yttra sig likväl, i afseende å Bankens förmåga att fullgöra sin funktion såsom vaxelbank, i nog tydliga ordalag, för att en hvar må kunna inse att saken *vore förenad med våda*; och i detta hänseende ber jag få påpeka skilnaden mellan ställningen i år och i fjol. I fjol uppgick den metalliska kassan, då frågan om bankovinsten förevar, till 16,150,000 R:dr; nu utgör den 10,200,000 R:dr, eller, enligt hvad äfven Banko-fullmäktige upplysa, det lägsta belopp, hvartill den metalliska kassan uppgått, sedan silfvervexlingen sednast vidtog. Men oaktadt i fjol den metalliska kassan utgjorde 16,150,000 R:dr, förklarade Banko-fullmäktige likväl, att de icke *då* funno det vara *förenligt med Bankens säkerhet* att bankovinsten togs ifrån Riksbanken, såvida icke vid beslutet fastställdes det vilkor, att aflemmandet under året skulle verkställas endast i det fall Bankens säkerhet det medgäfv. Nu är metalliska kassan 6,000,000 lägre; månne det icke då måste vara ännu mera sannolikt, att Bankens säkerhet verkligen *nu* kan riskeras? Nu vet jag väl, att Banken har äfven andra sätt att skapa metallisk kassa. Den har sålunda omkring 12,000,000 R:dr i obligationer, som kunna försäljas. Men af det afgifna utlåtandet finner man, att Banko-fullmäktige redan försökt att sälja af dessa obligationer, samt att försäljningen visserligen lyckades till en början. Snart nog afstodade emellertid försäljningen, oaktadt jag tror, att Banko-fullmäktige för densamma just utvalde sådana obligationer, hvilka ansågos sannolikast kunna säljas. De andra Bankens obligationer äro jemförelsevis mindre säljbara och utgöras till en stor del af sådana, som svårigen torde kunna försäljas utom landet. Då frågar jag, om någon synnerligt stor möjlighet verkligen må kunna förefinnas, att, om behöfvat kräfv, förstärka den metalliska kassan på *detta* sätt.

Dessutom, mine Herrar, hvad blef väl effekten af den sista försäljningen? Om jag icke är origtigt underrättad, så kunde icke säljas mera än 50,000 thaler, oaktadt de ifrågavarande obligationerna såldes till ett något nedsatt pris; men följden af detta lägre pris blef, att våra obligationer noterades i Hamburg $\frac{1}{2}$ procent lägre än förut. Noteringen betyder visserligen icke något *i och för sig*. Man kan ju låta bli att sälja till det lägre priset. Men jag tror, att det nedsatta priset möjligen kan hafva inflytande på vår kredit, så att, om vi skulle behöfv ett nytt lån i utlandet, man möjligen der skulle vara mindre benägen att öfvertaga ett sådant lån.

Ser man på kraften af de åtgärder, Fullmäktige hafva att iakttaga, då den metalliska kassan på ett för Bankens säkerhet farligt sätt fortfar att minskas, så finner man jemväl häruti att ställningen är vida farligare nu än fordom. Banko-reglementet föreskrifver nemligen, att under sådana förhållanden åtgärder skola vidtagas, hvarigenom den utelöpande sedelstocken skall minskas nästan i dubbel proportion mot uttagen af silfver. Skulle t. ex. ett par millioner silfver uttagas, för att fullgöra liqvider i utlandet, så försvinna icke blott de för dessa inlemnade sedlarne ur rörelsen; utan Banko-fullmäktige hafva derjemte, om metalliska kassan vid ett sådant uttag vore liten, skyldighet att minska de fonder, som äro anvisade till lånerörelsen, med ett tillräckligt belopp. I stället för uttagna

två millioner silfver skulle således fyra millioner sedlar kunna ur rörelsen försvinna. Genom att fortgå på detta sätt skulle man småningom komma derhän, att några ytterligare uttag svårligen kunde ske, enär ett icke så ringa belopp sedlar vore för de dagliga liquiderna man och man emellan oundgängligen nödiga, hvilka svårligen skulle kunna uppsamlas ur de tussentals kassor, hvari de voro fördelade.

Så kunde man fordom gå till väga och derigenom hålla den metalliska kassan tillräckligt stark, att alltid vara i tillfälle betala de sedlar, som presenterades i bankluckan. Men hurudan är ställningen nu? Huru lätt vore det icke numera att uppsamla ett mot Bankens metalliska kassa svarande belopp af Bankens sedlar och för dem uttaga silfver; — numera då hela den dagliga rörelsens liquider verkställas med privatbanks-sedlar, och man, om Riksbankens sedlar icke ur rörelsen kunna hopsamlas, i stället kunde hopsamla privatbankssedlar, med dem gå till de enskilda bankernas lucka och fordra riksmynstsedlar i stället. Enligt de sednaste kvartalsberättelserna hade de enskilda bankerna en ineliggande riksmynst-kassa af 14,000,000 R:dr, som på detta sätt snart nog skulle kunna presenteras vid Riksbankens lucka. Möjligheten att sätta sig till motvärn mot starka silfveruttag är således vida mindre nu, än hvad den fordom var. Och likväl tror jag icke ens, att det är från detta håll som den *största* faran hotar. Den närmaste faran, efter mitt förmenande, ligger nemligen deruti att, om starka uttag på de enskilda bankernas riksmynst-kassor komme att ega rum, det lätt nog kunde hända, att en eller annan af dessa banker icke vore i stånd att fullgöra *sin* skyldighet att invexla *sina* sedlar; och då skulle lätt kunna uppkomma ett misstroende mot dem och en villervalla i landet, hvars slut icke vore lätt att beräkna; vid sådan händelse skulle den metalliska kassans obetydlighet blifva alltför märkbar. Ställer man beräkningen på annat sätt, kan anmärkas, att i fordna dagar icke, såsom nu, var bestämdt, att Bankens sedlar finge med en bestämd summa, med 30,000,000 R:dr, öfverskjuta den metalliska kassan, utan var det då så ordnad, att ett visst procentförhållande skulle ega rum mellan den metalliska kassan och sedelstocken. De skulle stå till hvarandra i förhållande som 2 : 5 eller, som är detsamma, den metalliska kassan skulle utgöra 40 procent af de utelöpande sedlarne. I det betänkande, som sednaste finans-komité afgifvit, har komitéen sammanställt förhållandet mellan metalliska kassans belopp och samtliga bankers utelöpande sedlar under loppet af 34 år. Denna sammanställning visar, att den metalliska kassan var störst år 1855, då den utgjorde 66 procent af den utelöpande sedelmassan. Lägst var den år 1843, då den blott uppgick till 32 procent; men i fall jag lyckats efter samma grunder som finanskomitéen beräkna den *nuvarande* sedelstocken i dess förhållande till den metalliska kassan, skulle vi för närvarande hafva en metallisk kassa af endast 22 procent mot samtliga bankernas utelöpande sedelstock. Men 22 procent är ungefär en femtedel af sedelskulden, i stället för att i fordna dagar två femtedelar voro bestämda såsom den normalkassa, som skulle finnas.

Nu vill jag med allt detta icke hafva sagt, att Bankens ställning är för tillfället oroväckande; men jag tror att den kan blifva det, och att

detta beror hufvudsakligen af landets allmänna ekonomiska ställning under den närmaste tiden. Få vi ett godt år för landtbruk och näringar, tror jag, att ingen fara är för handen; men blir det tvärtom ett dåligt år, och någon särskild tillfällighet skulle stöta till, så torde det verkligen kunna blifva fara värdt, att Banken kan komma i den ställning, att den icke förmår inlösa sina sedlar med silfver; man må nemligen lägga märke till att den metalliska kassan under detta och föregående år vexlat så starkt, att 6,000,000 R:dr utgjort skilnaden. Om något särskildt stöter till, huru lätt skulle det väl icke kunna hända att, i stället för att nedgå med 6,000,000 R:dr, den komme att nedgå med 10 millioner!

Derföre har jag trott, att det minimum af 10,000,000 R:dr, som nu är fastställt för den metalliska kassan, är för lågt, och att vi borde se till, om vi icke skulle kunna skaffa oss, om icke just silfver, så åtminstone så beskaffade papper, att vi när som helst för dem skulle kunna erhålla silfver. Och, för att vinna detta mål, har jag ansett, att Banken borde få behålla årligen någon större del af sin vinst. Särskildt har jag, för min del, ansett det belopp som till Statsverket aflemnades böra fixeras till en bestämd summa, till en million, af ett slags principiellt skäl. Det anföres nemligen ur Bankernas historia, att sällan någon bank af alla de kända banker som existerat kunnat under tvänne mansåldrar utan afbrott fullgöra sina förbindelser; utan hafva de flesta af en eller annan anledning någon gång fått stoppa sin utvexling; och anledningen härtill har oftast varit, att de af inflytanden utifrån — af statsbehof — fått åtaga sig större förbindelser, än de kunnat fullgöra.

Nu har Finanskomitéen i sitt betänkande med skäl påpekat, att Sveriges Riksbank i detta afseende befinner sig i en särdeles ofördelaktig ställning derigenom, att dess principaler äro *de skattdragande* sjelfve, och att desse således kunna vara benägne att, i stället för att fylla Statens behof i form af skatter, använda Bankens kassa till detta ändamål. Derföre tror jag, att det vore bättre, att en *viss* bestämd del anvisades till statsbehofven för hvarje år. Då frågan behandlades förra riksdagen, föreslog äfven Banko-Utskottet, att härtill skulle afsättas årligen 1,000,000 R:dr; — och derföre har jag ansett mig böra hålla på denna summa äfven nu.

För min del får jag således yrka, att första punkten af Banko-Utskottets förslag förändras så, att i stället för: *2,100,000 R:dr* insättes: 1,000,000 R:dr. Hvad åter beträffar andra punkten, förenar jag mig med Grefve Posse och önskar följaktligen, att tiden för aflemmandet fixeras, på sätt han föreslagit.

Herr Medin: Det har riksdag efter riksdag varit praxis, då denna fråga till behandling företagits, att man velat slopa vinsten ifrån Banken. Så är äfven nu förhållandet. För min del kan jag icke och har aldrig kunnat fördraga, att man vill lemna Riksbanken mindre kassa än den behöfver. Jag skulle derföre helst slutit mig till den siste aktade talaren, hvilken så förträffligt utredt frågan och uttalat så många sanningar; men jag fruktar, att den summa han föreslagit att af bankovinsten till Statsverkets behof utbetalas, icke vinner allmänt bifall inom denna Kammare och ännu mindre i Första Kammaren, der frågan redan är afgjord. Med

anledning deraf måste jag sluta mig till det förslag, Herr Mannerskantz i sin reservation afgifvit och som blifvit af Herr Grefve Posse upptaget och hvarå han begärt proposition. Skulle han vilja ändra de deri förekommande ordalagen så, att orden: "första hälften" finge utgå och det i stället endast komme att heta år 1869, såge jag det helst; är han emellertid besluten att hålla fast vid sin mening, måste jag låta denna förändring bortfalla.

Ett ord i förbigående vill jag tillägga. Här är sagdt, att det skulle vara vådligt att ställa Banken på sådan fot, att utlåningen kunde förökas; jag är af alldeles motsatt tanke, jag anser det mera vådligt, att Banken kommer i den ställning, att man måste draga in på utlåningsrörelsen.

Såsom jag förut nämnt vill jag, med afslag å Utskottets Betänkande, och om Herr Grefve Posse håller på sitt förslag, sådant det är, och ej medgifver den af mig föreslagna förändringen, sluta mig till detsamma och sålunda påyrka, att 1,500,000 R:dr af 1866 års bankovinst må till Riksgäldskontoret under första hälften af 1869 utbetalas.

Herr Key: Vi stå nu i denna fråga på samma ställe som förlidet år. Här är åter, för att begagna rätta ordet för det rätta begreppet, privatbanksintresset gent emot riksbanksintresset. Samma skäl och samma motskäl, som då anfördes, hafva dels redan blifvit återupptagna, dels återstår att få höra dem. Hela denna diskussion är, som det blifvit sagdt om debatten i en annan fråga, ett samtal mellan döfva. Privatbanksintresset påstår äfven i dag, att, sedan Riksbankens grundfond ökats till 25,000,000 R:dr, denna Bank skulle vara, snart sagdt, oomkullrunkelig, ja den säkraste bank i världen. Samme talare, som fällde ett dylikt yttrande, antydde ock, att vår Riksbank, hvad silfvervalutan i förhållande till sedelmissionen beträffar, skulle öfvergå flertalet utländska. Oaktadt jag icke hoppas att lyckas öfvertyga honom, ber jag att få fästa hans uppmärksamhet på, att, enligt Ljungberg, då Sveriges Riksbank den 18 Augusti 1866 hade en metallisk kassa af 10,807,366 R:dr emot 22,997,745 R:dr utelöpande sedlar och 4,525,310 i depositioner, så hade Norges Riksbank inneliggande 5,043,147 speciedaler emot en utelöpande sedelstock af 8,216,083 speciedaler och 1,077,234 depositioner. Danmark hade ungefär vid samma tid i Rigsbanksdaler 8,186,064 att sätta emot en summa af 20,138,665 i utelöpande sedlar och 1,189,743 depositioner. Preussen egde på samma sätt 70,072,000 i silfverthaler emot en utelöpande sedelstock, af 130,038,000 thaler samt 16,676,000 thaler i depositioner, och England 13,793,310 £ sterling silfver och guld emot en utelöpande sedelmassa, uppgående till 25,519,950 £ sterling. Jemförelserna göra sig sjelfva, men dertill kommer, mine Herrar, att dessa utländska banker icke, såsom vår Riksbank hafva något påhäng af privatbankssedlar, för hvilkas sedelstock, större än Bankens egen, dess silfver i sjelfva verket äfven måste tjena såsom valuta. Det är denna viktiga omständighet man ej bör förglömma, då man talar om den solidaste bank i världen. Jag vågar tro, att vår Riksbank, långt ifrån att vara så solid, som man velat påstå, snarare kan anses för motsatsen. Detta blifver ännu tydligare, om man kastar en blick på den metalliska kassans tillstånd under sednare tiden. Den 22 sist-

lidne Februari belöpte sig denna till 10,344,398 R:dr 57 öre och hade icke den 7 Mars stigit högre än till 10,486,700 R:dr 75 öre. Den håller sig således fortfarande envist nere omkring sitt minimibelopp, och denna tendens synes blifva icke blott ett tillfälligt, utan ett kroniskt lidande. Läger man dertill, att en stor del af Bankens obligationer äro snart sagdt värdelösa att anskaffa silfver på vid behof, såsom till exempel Riksgälds-kontorets obligationer af 1808 och 1811, så framstår detta förhållande ännu ofördelaktigare.

Man säger vidare, att det förråder rent af okunnighet att betvifla Riksbankens förmåga såsom upprätthållare af myntvärdet, och att importen och exporten reglera sig sjelfva o. s. v. Med hänsyn härtill torde jag få nämna, att Riksbankens utelöpande sedelstock, som alltsedan realisationen i medeltal intill 1860 utgjort 39,000,000 R:dr, den 31 sistlidne December var allenast 24,378,688 R:dr, således nära 15,000,000 R:dr mindre än för tjugu år sedan, under det privatbankernas vid samma tid utelöpande sedlar uppgingo till öfver 34,000,000 R:dr — således 10,000,000 R:dr mera, än hvad Riksbanken hade i allmänna rörelsen. Kunnat *dessa* missförhållanden antagas beroende af export och import? Vidare finner man det orätt att nödga Riksgälds-kontoret att låna upp penningar under denna tid af brist, och vill derföre på Riksgälds-kontoret öfverflytta hela 1866 års bankovinst, ehuru det är tydligt, att denna vinst icke på långt när är för behofven tillräcklig, utom att Riksgälds-kontoret i alla fall måste skaffa medel till statsbristens betäckande. Och hvarför nekar man Banken äfven en ringa del af dess vinst, om icke af fruktan, att Riksbanken, om den på detta sätt är efter år förstärktes med sina upplupna räntor, för hvilka den kunde uppköpa obligationer, ganska snart, icke blott i sin sedelemmission och sin lånerörelse, utan äfven i fråga om räntefotens bestämmande, skulle intaga en koordinerad ställning gent emot de enskilda bankerna? Men det är just detta man icke vill, det skulle — menar man — komma att sänka räntefoten och minska utdelningen på aktierna; man uppbyder derför allt, sofismer och cynismer, traser och siffror för att bibehålla och försvara ett banksystem, som utarmar landet och icke heller varaktigt riktar privatbanksdelegarne, ty till slut skola äfven dessa indragas i den allmänna slutkatastrofen, och icke ens på sig kunna tillämpa det gamla ordspråket om "rika föräldrar och fattiga barn". Numera äro Riksbankens tillgångar icke någonting annat än, om jag så får uttrycka mig, en smalnande stam, på hvilken hängas allt flera tyngder. Det är klart att om dessa alltjemt ökas, så skall den afsmalnande stammen slutligen brista. Den måste fördenskull ovilkorligen vidgas, stärkas och rotfastas. På dessa skäl anhåller jag, att, med afslag å Utskottets Betänkande, få instämma i den mot detsamma af Herr Mannerskantz afgifna reservation, och sålunda yrka, att för Statsverkets behof må utaf Riksbankens år 1866 upplupna vinst endast en summa af 1,500,000 R:dr under loppet af år 1869 till Riksgälds-kontoret utbetalas.

Herr Murén: Såsom vanligt då bankfrågor förekomma, söker man äfven nu intrassa det i och för sig sjelft enkla förhållandet genom att deri inblanda en mängd saker och inressen, som dermed ej stå i något samband. På så sätt har privatbanksintresset åter fått dyka upp här.

Hvad detta intresse egentligen har med nu förevarande ärende att skaffa må jag bekänna, att jag icke kan förstå, ehuru jag medgifver, att det kan finnas andra personer, som förstå den saken bättre. Jag, med min ringa förmåga, kan ej *här* leda mig till något sådant intresse eller upptäcka några skäl, hvarföre det *här* skulle vara för handen; jag ser nemligen i hvad som nu föreligger ingenting annat än frågan, huruvida Riksbanken skall utbetala sin vinst, och när detta skall ske — och denna fråga, mine Herrar, är, från privatbankernas synpunkt sedt, temligen likgiltig. Jag tror nemligen icke, att Riksbanken skall försvagas, så att den mindre tillfredsställande skall reda sin rörelse, om denna vinst utbetalas i år, än om dermed till nästa år uppskjutes. Man får härvid icke förbise, att Banken eger öfver 12,000,000 R:dr i obligationer. För egen del har jag alltid framhållit vigten utaf, att Riksbanken icke blott köpte upp, utan äfven sålde obligationer, och jag har aldrig kunnat föreställa mig, att Bankofullmäktiges sysselsättning borde inskränka sig till att en à två gånger på året sitta och klippa kuponger. Jag kan icke inse, om Fullmäktige fortsätta, såsom de börjat, och ju mer Banken förstärkes, tillhandla sig desto flera obligationer, huru detta skall kunna komma allmänna penningarörelsen till godo. Att denna, lika såväl som hvarje annan bankinrättning, vid öfverflöd af rörligt kapital till billigt pris inköper obligationer är det icke min afsigt att klandra, men dessa obligationer böra åter försäljas, då sådant kan ske med någon vinst eller ock till och med utan sådan, då Banken för sitt behof till sitt egentliga ändamål: silfverfondens uppehållande och lånerörelsens befrämjande, behöfver detta kapital åter rörligt. Vill man emellertid endast köpa och icke sälja obligationer, så blir den naturliga följden, att man får mindre kapital att röra sig med, man må nu förstärka Banken huru mycket som helst.

En talare har här beklagat sig öfver, att Riksbankens principaler för Statsverkets behof beröfva Banken dess vinst. Jag vill blott erinra om, att de i alla tider dermed gått mycket försigtigt till väga, endast under sednare åren har hela den uppkomna vinsten tagits till Statens behof. Förr afsattes vanligen antingen det hela eller en del af denna vinst till Bankens konsolidering, och derigenom har nu Banken blitvit så solid och stark, att knappast någon bank i hela världen är solidare. Då så är förhållandet och då det visserligen icke kan vara rätt, att alla möjliga kapital skola nedläggas i Riksbanken, så förefaller det mig helt natuligt, att Banken aflemnar sin vinst, då denna så väl behöfves till statsbehofvens fyllande. Ja, mine Herrar, jag tror, att man allt för väl skulle kunna fråga: hvarför ega vi en Riksbank, hvarföre dritva vi en industriel rörelse, om vi icke skulle få använda den derutaf uppkommande vinsten till rikets behof och sannskyldiga nytta? Enligt mitt förmenande både kunna och böra vi göra detta; ty jag är fullkomligt öfvertygad om Bankens soliditet, och att deras mening hvilat på ett misstag, hvilka påstått, att Banken, i fall dess vinstmedel icke finge i densamma qvarstadna, skulle nödgas inskränka sin lånerörelse eller icke vara i stånd att invexla sina sedlar.

En talare har yttrat, att, om vi nu få ett godt år, Riksbanken icke skulle löpa någon fara att kunna uppfylla sina förbindelser; men att, om vi äfven i år skulle hemsökas af missväxt eller klen skörd, det kunde vara fara värdt, att ej Banken blefve i stånd liquidera sina skulder. Hvad nu

årsväxten egentligen har att skaffa med Riksbankens förmåga att honorera sina förbindelser, förstår jag sannerligen icke, så mycket mindre som det mycket väl kan inträffa, att ett fattigt land eger en rik bank, och tvärtom att ett rikt land icke har annat än fattiga banker. Banken har ej härvid annat att göra än att ordna sina affärer så, att den kan honorera sina förbindelser; och dermed har en sämre eller bättre utfallen skörd platt intet att skaffa. För öfrigt är det icke svårt att räkna ut, att, om i händelse af missväxt, vi blifva tvungne att importera nödig spanmål, de 10,000,000 R:dr, hvartill den metalliska kassan nu belöper sig, icke skola förslå långt, i fall de för liqviderande af densamma till utlandet skulle få tillgripas, men så är lyckligtvis, för Bankens säkerhet, förhållandet visst icke, vi kunna nemligen icke få mera silfver från Banken, än hvartill vi ega dess sedlar eller skuldförbindelser, och dessa räcka icke långt i händelse af felslagna skördar. Vi måste vid sådana tillfällen, emot vår export af landets produkter, till öfvervägande del importera spanmål i stället för andra lyx- eller mindre nödvändiga lefnads- eller beqvämlighetsartiklar.

Mellan Sveriges import och export har en talare uppställt jemförelse och gjort sina beräkningar efter Kommers-kollegii berättelser. Huru vanskligt detta beräkningssätt dock är att bygga på, ber jag få visa medelst anförande af ett enda exempel. Uti Kommers-kollegii berättelse står värdet af vår export till Frankrike år 1866 upptaget till 12,623,000 R:dr, men uti franska berättelsen, hvilken nyss utkommit för 1866, står värdet af importen från Sverige upptaget till 32,100,000 francs och således till ungefär dubbla svenska beräkningen, men i den sednare ligger ock naturligtvis både frakt och köpmannavinst, men hvilka våra statsekonomer vanligtvis utsluta i sina mödosamma beräkningar öfver handelsbalansen.

Vidare har man talat om den förlägenhet, i hvilken Riksbanken skulle komma, om man samlade ihop 14,000,000 R:dr sedlar och presenterade vid Bankens lucka till invezling mot silfvervaluta. Visserligen kan man slå omkring sig med denna sak liksom med en mängd andra orimligheter, men jag vet dock icke hvad man egentligen med dessa orimligheter kan vinna för frågans utredning. I *sak* äro de ingalunda bevisande, och jag kan icke neka till, att det förefaller mig besynnerligt, att man nu vill framkomma med dylikt, då man vet, att Riksbanken, äfven under sämre tidpunkter än den närvarande, förmått göra rätt för sig. Men — jag upprepar det — om Bankofullmäktige fortsätta med att endast uppköpa obligationer och icke realisera dem vid lämpliga tillfällen, så är det gifvet, att Bankens utlåningsrörelse måste inskränkas, och, för att tala upprigtigt, är det väl egentligen detta, som man i allmänhet är så utomordentligt rädd för.

Från hvilken sida jag än ser saken, förekommer det mig således vara en väl klenmodig åsigt hos Fullmäktige att icke vilja utbetala Bankens för år 1866 upplupna vinst. Då denna icke behöfver utgå förr än vid detta års slut, hafva ju Fullmäktige både sista årets och innevarande års vinst till sin disposition. Jag hemställer, huruvida det skulle kunna falla någon annan bankstyrelse in att under likartade förhållanden föreslå sina principaler något sådant. För min del tror jag det icke.

Då jag således anser Riksbanken ega så god kredit och vara så konsoliderad, att den icke behöfver begagna nu ifrågavarande belopp af

2,100,000 R:dr såsom lån af Staten, utan kan utan fara afstå dem för Statsverkets behof, och då, i fall Riksgälds-kontoret skall inom landet upplåna samma summa, denna åtgärd skall i lika hög eller ringa grad inverka på Riksbankens metalliska kassa, som om beloppet direkte från Riksbanken till Riksgälds-kontoret aflemnas, vågar jag hemställa om bifall till den af Herr Wijkander emot Utskottets förslag afgifna reservation, hvilken jag till alla delar biträder.

Herr Ocklind: Ehuru bankfrågor i allmänhet äro svåra och erfordra sitt särskilda studium för att kunna riktigt fattas, synes mig den nu förevarande temligen lätt, om man icke onödigtvis invecklar den. Det torde nemligen vara för hvar och en tydligt, att man för att bestrida en utgift, först bör använda de medel, man har tillgängliga, innan man vidtager andra utvägar. En sådan åtgärd förekommer mig ock i föreliggande fall såsom den naturligaste. De betänkligheter, som häremot blifvit uttalade, synas mig nöjaktigt undanröjda så väl af den närmast föregående talaren som genom de skäl Herr Wijkander framlagt i sin reservation, hvilken jag för min del ber att få till alla delar biträda.

Herr Östman: Den fråga, som nu är under behandling, är visserligen icke ny. Den har återkommit riksdag efter riksdag och alltid föranledt lifliga debatter, i det somliga kämpat för att Riksbanken borde få behålla sin vinst och andra åter sökt få hela denna vinst eller en del deraf öfverflyttad till Riksgälds-kontoret för att bidraga till bestridande af Statsverkets utgifter. För min del har jag alltid varit af den mening, att Riksbanken skulle sjelf få vara i besittning af sin vinst, hvilken är så väl behöflig för Bankens konsolidering. Men denna mening har man icke alltid lyckats drifva igenom; merändels har denna vinst fått utgöra en hjälpkälla till täckande af Statens behof. Då man vet, hurusom en mängd enskilda bankinrättningar öfverallt uppstått och inkräktat på Riksbankens område, finner man lätteligen, att Riksbanken aldrig kan få den styrka och fasthet, som den nödvändigt behöfver för att kunna upprätthålla sig gentemot detta alltmera växande privatbanksintresse, om den icke får komma sjelf i åtnjutande af sin räntevinst. Man bör därför nu slå in på en ny väg och tillse, att äfven Riksbankens intressen blifva på ett rättvist sätt tillgodosedda. Detta är så mycket nödvändigare i en tid, sådan som denna, då Sverige måste importera spannmål; ty den underbalans, som genom denna import uppstår, måste med silfver betäckas och detta silfver tagas ur Bankens metalliska kassa, hvilken för närvarande sjunkit ovanligt lågt. Derför måste Banken göras stark och mächtig; och bästa medlet dertill är att låta den få behålla sin ränta. Som emellertid man icke kan hoppas få nog mycket understöd för den åsigten, att Riksbanken nu skulle tillgodoses med hela sin vinst för år 1866, inskränker jag mig till den önskan, att endast 1,000,000 R:dr må af densamma till Riksgälds-kontoret utbetalas, men att denna utbetalning icke må försiggå förr än under år 1869, yrkande jag på samma gång afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Jöns Pehrsson: Ehuru min ställning i denna fråga är fullkomligt klar genom den motion jag afgifvit, anser jag mig dock böra yttra några ord till försvar för den åsigt, jag deri framställt, äfven om jag skulle löpa fara att i detta så mycket diskuterade och uttömda ämne icke kunna framkomma med något, som kan hafva anspråk på att vara nytt.

Jag har såsom min mening framställt, att Riksbanken, sådan den nu befinner sig, icke är stark nog gent emot denna stora mängd privatbanker, hvilka börjat att alltmera taga hand om penningarörelsen och dymedelst i styrka öfverflygla Riksbanken. För att kunna upprätthålla sig i bredd med dessa behöfver Banken förstärkning, och en sådan får den lämpligast, om dess vinst lägges till kapitalet. Riksbanken befinner sig nemligen med hänsyn härtill i samma ställning som en yngling, hvilken erhållit ett arf. Låter man lägga afkastningen af detta arf till det kapital, denne yngling eger, så skall det med tiden mer och mer tillökas så, att, om det också icke var så stort till en början, det en gång kommer att uppgå till en rätt betydlig summa. Så äfven med Riksbanken. Låt den förstärka sin fond och öka sin utlåningsrörelse och obligationsköp med sina upplupna räntor och den skall blifva fast och konsoliderad: den skall sättas i stånd att vid alla tillfällen upprätthålla realisationen.

Man har här yttrat klander öfver, att Riksbanken uppköper så mycket obligationer, och man har sagt, att Banken kunde sälja dessa och dymedelst öka sin utlåningsrörelse. Jag tror, att detta klander icke är berättigadt, utan anser, att, när Banken kan få köpa obligationer, helst om det kan ske för billigt pris, den bör skaffa sig sådana. Och för öfrigt, om Banken nu skulle afyttra dessa obligationer, icke skulle den väl på den vägen komma till den styrka och fasthet, den så väl behöfver?

En representant från Göteborg har beklagat sig öfver det motstånd, han sett vara rigtadt mot privatbankerna och ansett såsom någonting högst olyckligt, om icke de i alla tider skulle vara Riksbanken öfverväldiga. Hos mig kan ett sådant påstående icke annat än väcka förundran; ty jag vet, att i vårt grannrike Danmark måste man umbära dessa så "nyttiga" och "förträffliga" privatbanksinrättningar, och ändock klagar man icke der så mycket öfver brist på penningar som hos oss. Huru kan väl detta komma sig? Männe icke deraf att Danmark har en enda stor och mächtig nationalbank? Vore vår Riksbank lika stark och solid som denna, skulle vi nog få bättre tillgång på penningar, än vi nu hafva; men den tiden kan icke komma så snart.

Att spilla flera ord i denna fråga kan vara obehöfligt. Jag vill blott uttala min öfvertygelse derom, att, ifall man vill vara säker på, att Riksbanken skall kunna upprätthålla myntvärdet och i öfrigt intaga en något så när dominerande ställning i förhållande till de enskilda bankerna, det är oundgängligen nödvändigt, att den upplupna räntevinsten får kvarstadna i Banken. I nu föreliggande fall skulle jag således helst önska, att hela vinsten för år 1866 åt Riksbanken reserverades, men då denna mening ej har nog utsigt för sig att gå igenom, torde det vara bäst att stadna vid det slut, hvartill Herr Agardh kommit i sin reservation, i hvilken tre andre af denna Kammares ledamöter instämt. Jag yrkar således,

med afslag å Utskottets Betänkande, bifall till det förslag, som blifvit af Herr Agardh framställt.

Herr Björck: Då jag af några föregående yttranden tyckt mig förmärka, att man till en del missförstått det svar på Banko-Utskottets framställning, som Riksbankens Fullmäktige till Utskottet afgifvit, anser jag mig böra till detta svar foga några närmare upplysningar.

Jag vill då till en början anmärka, att Bankofullmäktige trodde sig vid detta tillfälle endast hafva att skaffa med Banko-Utskottet och derföre icke ansågo behöfligt att inför Utskottet vidlyftigare orda om, huruvida det för Banken var nödvändigt att behålla nu ifrågavarande, eller den för år 1866 upplupna, räntevinsten. Emellertid har, oaktadt Fullmäktige icke talat om detta, en talare här tagit sig anledning orda om Riksbankens kalkyler, om privatbankernas indragning med mera sådant. Om allt detta hafva dock icke Fullmäktige nämnt ett ord; de hafva endast hållit sig till metalliska kassans nuvarande ställning, och jag tror, att de derutinnan handlat fullkomligt rätt. Vi må nemligen taga i betraktande, hvad som angående denna kassa är stadgadt, att den icke får understiga 10,000,000 R:dr. Vid den tidpunkt nyssnämnda svar af Fullmäktige afgafs, belöpte sig den metalliska kassan till 10,200,000 R:dr. Jag tillåter mig då fråga: hvad är detta väl annat än att kassan egentligen endast består af 200,000 R:dr, oberäknadt de 10 millioner, hvilka i verkligheten utgöra ett depositum, då man ju måste, redan innan dessa 200,000 R:dr äro utgångna, vara betänkt på åtgärder i och för kassans förstärkning? Det är således från denna synpunkt, som Fullmäktiges pligt varit att se saken.

Hvad mig särskildt angår, synes mig detta stadgande om kassans minimibelopp vara mindre lämpligt, emedan det icke, efter mitt förmenande, är något annat än att 10,000,000 R:dr skola anses deponerade för den motsvarande sedelutgifningen och afläggas overksamma, samt att Fullmäktige tvingas att rätta sin rörelse efter det belopp, som utöfver denna summa finnes att tillgå. Detta utgör en svår begränsning för Fullmäktige, en onödighet för Banken, ja, jag tror till och med att det ej är förenligt med ett rationelt banksystem.

Vare dock härmed huru som helst, måste, då så en gång är stadgadt, Bankofullmäktige rätta sig derefter och tillse, att de kunna uppfylla, hvad som med hänsyn härtill är dem ålagdt.

En talare har anställt en jämförelse mellan den i Banken inneliggande kassan och den utelöpande sedelstocken och deraf dragit slutsatser angående Bankens större eller mindre soliditet. Man kan naturligtvis för ett sådant ändamål göra sina uträkningar på många sätt, och jag för min del är icke mycket benägen att följa det som han begagnat. Ett faktum är dock att, om man sammanlägger privatbankernas utelöpande sedelstock med Riksbankens, man kommer till en summa af öfver 50,000,000 R:dr. Sätter man sedermera häremot Riksbankens silfvervaluta på 10,200,000 R:dr, finner man att denna, i förhållande till den utelöpande sedelmassan, är nog ringa: den utgör nemligen endast circa 20 procent. Fullmäktige hafva ock derföre ansett sig böra vidröra de medel, som, i händelse af kassans nedsjunkande under 10,000,000 R:dr, finnas för Fullmäktige till

kassans förstärkande eller till minskning af påtryckningen på densamma. Det var ock Fullmäktiges pligt att, på samma gång de redogjorde för kassans nuvarande ställning, äfven fästa uppmärksamheten på, huruvidt de medel, Fullmäktige i dylikt fall hafva att använda, visat sig kunna leda till det åsyftade ändamålet. Häråf kommer sig, att Fullmäktige talat om sina operationer i afseende på utländska krediter, förhöjningen i utlåningsräntan och minskningen i utlåningstiden samt om försäljningen af Banken tillhöriga obligationer.

Jag tillåter mig i förbigående nämna några ord om denna obligationshandel, dertill föranledd af en talare, som påstod, att, om denna handel vore riktigt ordnad, den skulle medgifva en utsträckning af Bankens lånerörelse och att dessa obligationer icke behöfde till nödens stund besparas m. m. Till en början vill jag anmärka, att man, på tal om dessa obligationer, i främsta rummet måste se till hurudana de i verkligheten äro beskaffade. Man skall då finna, att ehuru de uppgå till ett belopp af öfver 12,000,000 R:dr, endast 8,000,000 R:dr äro sådana, att de kunna realiseras. Huruvida Svenska obligationer i allmänhet äro lättsålda, hafva vi litet hvar erfarit; och särskildt beträffande dessa är förhållandet, att en del af dem, som Banken erhållit genom köp från Riksgälds-kontoret, verkligen äro, hvad man kallar, säljbara. Men, mine Herrar, denna försäljning måste dock försiggå med den aldra största försigtighet; Fullmäktige måste noga se till, att icke Bankens kredit på minsta sätt sättes i fara genom ett bortslumpande af reela tillgångar.

Så länge försäljningen får gå långsamt, är allt godt och väl; men när köplusten minskas och man är nödsakad utbjuda obligationerna på den allmänna penningemarknaden, händer det lätteligen, att de börja sjunka, och detta kan lätt gå så hastigt och våldsamt, att papperen icke utan stor förlust kunna afyttras. Och skulle något sådant inträffa, är jag viss, att det skulle läggas Fullmäktige till last, att de icke vårdat Statens kredit och ej heller Bankens. Derföre är det för dem en bjudande nödvändighet att vid obligationshandeln gå med största försigtighet till väga. Låtom oss emellertid nu antaga, att, i bästa fallet, man skulle kunna sälja dessa 8,000,000 R:dr obligationer. Vi få då en metallisk kassa på 18,000,000 R:dr. Under den tid af 8 år jag varit i Riksbanken, hafva vi många gånger haft detta belopp i kontant kassa och dertill lika mycket i obligationer som vi nu ega. Vi erinra oss, att vid den tid under förra riksdagen, då frågan om bankovinstens användande var under behandling, metalliska kassan var uppe i 16,000,000 R:dr utom obligationer. Om vi nu realisera våra obligationer och lägga till kassan, kommer således denna ändock ej att uppgå till så högt belopp, som den under goda förhållanden plägar utgöra. Vi må emellertid tänka oss denna silfvervaluta på 18,000,000 R:dr; huru stor blir den väl i jemförelse med hela den stora summa cirkulerande papper, som den skall uppbära? Jo, den kan ej beräknas till mera än några och trettio procent. Och då man utgår derifrån, att ett väl ordnad bankväsende fordrar en kassa af 40 procent eller två femtedelar af den utelöpande sedelstocken, stå vi således under måhända med en fjerdedel. Hvad jag härmed velat visa är, att Fullmäktige handlat rätt, då de dels med stor försigtighet bedrifvit obligationshandel och dels icke tillstyrkt aflemnande af högre belopp af bankovinsten, än de an-

sett Banken kunna utbetala af sin metalliska kassa, så vidt utbetalningen icke skulle ske genast.

För öfrigt vill jag tillägga, att Bankens rörelse grundar sig icke blott på grundfonden, utan på den årliga vinsten eller den del deraf man vid hvarje tillfälle särskildt lemnar till Bankens disposition. Hade icke så varit, att en del af Bankens vinst fått kvarstadna i Banken, skulle dess grundfond naturligtvis icke tillvuxit och i följd deraf Banken icke kunnat utvidga sin rörelse; man skulle nu hafva stått på samma punkt, som då grundfonden var nere vid sitt ursprungliga belopp, eller 6,000,000 R:dr. Den har nu gått upp till 25,000,000 R:dr eller egentligen, med de sedan näste årens vinster tillagda, till 29,000,000 R:dr. Det är likväl naturligt, att man icke låtit Bankens rörelse gå med 25,000,000 R:dr, då man haft 29,000,000 R:dr, utan man har använt äfven sina räntevinster i rörelsen, hvaraf följer, att denna nu måste lida af att dessa indragas.

Jag ber nu att med några ord få vända mig till den reservation, som Herr Wijkander mot Utskottets Betänkande afgifvit, och som här blifvit ofta nog återopad. Denna reservation synes mig icke vederlägga Fullmäktiges framställning i sak, men jag tror, att den på mången verkat menligt i afseende å uppfattning af Fullmäktiges yttrande, och att den derföre förtjenar en något närmare belysning.

Reservanten säger först, att "den metalliska kassans ställning bestämes af landets mer eller mindre förmåga att med exporten betäcka importen." Denna sats synes mig ej så fullständig som den borde hafva varit just med afseende på ett sakförhållande, hvarom Fullmäktige erinrat. Fullmäktige hafva nemligen påmint derom, att under tider, då anslag utgå till jernvägsbyggnader eller andra allmänna arbeten, importen betydligt ökas, och det förefaller mig, som om det varit skäl, att reservanten fästat afseende härpå då han afsåg att vederlägga Fullmäktige. Men om han ansåg denna omständighet kunna förbises, så hade han icke bort förgäta, att frågan gällde att utgifva medlen till Riksgälds-kontoret; att detta kontor har att betala rikets skuld och att denna skuld till större delen är utländsk. Han skulle då icke hafva sagt, att exporten endast har att betala importen, utan att den jemväl måste betäcka räntor och amortering å skulden, och dermed hade han ställt sig på den rätta utgångspunkten, derifrån Fullmäktige sett saken. Nu har han endast framkommit med en abstrakt sats, som icke innehåller mera än halfva sanningen och den han, efter hvad jag tror, ej skulle hafva framkastat, om han tagit till utgångspunkt, att äfven den utländska skulden måste med Riksbankens silfver betalas, då exporten icke dertill förslår.

Vidare yttrar reservanten: "Om Riksgälds-kontoret inom landet upplånar ett visst belopp för fullgörande af utländska liqvider, så inverkar denna åtgärd lika mycket eller lika litet på Riksbankens metalliska kassa, som derest samma belopp aflemnas direkte från Riksbanken till Riksgälds-kontoret." Detta är ett axiom, som ingen bestrider. Men frågan är här icke om hvad verkan det ena sättet att fullgöra dessa liqvider har, jemfördt med det andra, utan här gäller att få veta, hvad verkan dessa utbetalningar till Riksgälds-kontoret, och genom detta till utlandet, hafva med sig. Detta hafva Fullmäktige visat, då de sagt, att de minska den metalliska kassan; men icke så reservanten: han har blott hänvisat Full-

mäktige till att draga in penningar till lånerörelsens minskande. Genom en minskad utlåning förminskar man dock endast bankens ansvarighet, men tager visserligen icke dermed tillbaka det silfver, man måst lemna ifrån sig.

Derefter anför reservanten, att "det är med hänseende till *utlåningen* och icke med hänseende till *silfverutveaxlingen*, som öfverlemnandet till Riksgälds-kontoret af 1866 års bankovinst kan hafva någon inverkan på penningställningen inom landet." Då han så säger, frågar jag: "hvarför medför öfverlemnandet af vinsten inflytande på penningställningen med hänsyn till utlåningen?" Det borde reservanten hafva förklaradt. För min del tror jag, att det är derföre, att denna utbetalning af vinsten medför inflytande på metalliska kassan och först såsom en följd deraf på utlåningen. Vore förhållandet icke sådant, så skulle Fullmäktige visa bra litet omsorg om näringarnes bästa och om Bankens vinst, då de minska utlåningen, derför att metalliska kassan sjunker. Detta behöfdes ju icke, om sedelemmissionen kunde ega rum oberoende af den metalliska kassans ställning.

Då det slutligen säges, att, efter hvad sednare årens erfarenhet ådagalagt, den inverkan på den allmänna penningställningen, som en indragning af Bankens lånerörelse medför, knappast skulle blifva märkbar, då summan ej vore större än omkring två millioner R:dr, och att derföre hela bankovinsten måtte redan i år utlemnas, så vill jag visst icke gentemot reservanten *med absolut säkerhet* påstå, att en indragning af lånerörelsen till nämnda belopp utöfvar en betydligare inverkan på allmänna penningarörelsen, men jag tror dock så vara förhållandet. Såsom bevis anföres, att Riksgälds-kontoret kunnat upptaga inhemskt lån, utan att rörelsen blifvit deraf betungad. Men huru kom det sig, att denna indragning af sedlar från rörelsen icke hade inflytande på denna? Kan det väl vara af annat skäl, än att rörelsen icke behöfde penningarne, hvilket naturligtvis var händelsen, derför att den för tillfället var nedtryckt? Att förhållandet varit sådant, visas af de ovanligt stora depositionerna i Riksbanken och svårigheten för Banken att kunna göra desamma fruktbara. Men jag håller mig till saken och frågar vidare: om penningar lemnas till gäldande af utländsk skuld, tror man, att icke detta verkar på den metalliska kassan? Jo, antingen så, att man måste taga silfver ur Bankens hvalf eller köpa vexlar, som Banken eljest skulle kunna hafva köpt och dermed ökat sin fond. På hvad sätt man än betalar utländsk skuld, utöfvar det således alltid inflytande på Bankens metalliska valuta, och så vidt sådan liqid skett med de af Riksgälds-kontoret upplånta penningar, har upplåningen utan tvifvel inverkat på metalliska kassans ställning; likasom denna måste erfara känning om bankovinsten lemnas till Riksgälds-kontoret för verkställande af utländska liquider.

Då jag icke tror mig längre behöfva sysselsätta mig med denna reservation, öfvergår jag till att förklara, det jag anser, att Bankofullmäktige, om ock deras svar icke lyckats fullt tillfredsställa alla fordringar på en utomordentlig fullständighet, likväl i sitt Utlåtande hållit sig till det väsendtligaste i sak. Jag föreställer mig derjemte, att, om metalliska kassan för närvarande befunnit sig i den ställning den brukar hafva under goda tider, knappast mer än *en* mening skulle velat göra sig gällande vid denna frågas behandling. Man skulle då varit ense om att för Statens

behof använda, hvad Staten är fullt berättigad åtnjuta, nemligen vinsten af Statens penningar. Men då för närvarande man måste se till, att Banken kan uppehålla realisationen, ja alla värden i landet, är man tvungen gå till väga med stor försigtighet. Om man nu må tillvita Fullmäktige, att de i sitt utlåtande drifvit denna försigtighet för långt, kanske dock mera i ord än i sak, tror jag det vara bättre, att man i förevarande ämne är mera försiktig än mera djerf, liksom jag ock hoppas, att detta Fullmäktiges utlåtande må kunna anses vara fullt ledande i sak. Få för öfrigt Fullmäktige någon tid på sig, skola de ock lättare fullgöra liqviden. Min mening är alltså, att Kammaren kan utan fara medgifva, hvad Fullmäktige föreslagit, eller att liqvideringen af den summa, som skall till Riksgälds-kontoret utbetalas, må ske under sednare hälften af detta år å tider, som Fullmäktige sjelfve bestämma, äfvensom i öfrigt lemna bifall till Fullmäktiges utlåtande, hvilket jag naturligtvis till alla delar biträder.

Herr Lönnberg: Vid pröfningen af denna fråga voro meningarne inom Utskottet mycket delade; för min del sökte jag att försvara den af Bankofullmäktige tillstyrkta åtgärden, att af Bankens behållna vinst för 1866 en summa af 1,500,000 R:dr måtte till Riksgälds-kontoret aflemnas under sednare hälften af detta år å tider, som Fullmäktige egde att närmare bestämma; jag utgick härvid från den förutsättningen, att hos Bankofullmäktige funnes den bästa kännedomen om hvad Riksbanken skulle kunna tåla vid; och då dessa nu ansågo att en sådan uttagning kunde ske, så syntes mig som om en ledamot af Banko-Utskottet äfven skulle kunna förfäktat samma åsigt. Emellertid kunde icke denna mening göra sig gällande inom Utskottet, der för öfrigt åsigtarna voro högst skiljaktiga såväl om summans storlek som om tiden för dess utlemnande, och följden blef, efter votering, att Utlåtandet blef sådant det nu befinnes; och jag tror att man derom skulle kunna säga, att hvarje ledamot skulle hafva behöft reservera sig för att kunna få sin mening helt och hållet framlagd. Då emellertid Utlåtandet nu blef sådant det är, eller att 1866 års vinst i jemnad summa af 2,100,000 R:dr må anvisas till Riksgälds-kontoret för Statens allmänna behof och att aflemnandet af denna summa skulle från Riksbanken ske först under år 1869, så ansåg jag icke heller någon särdeles våda ligga uti att antaga ett sådant förslag; ty då 1866 års vinst först under 1869 skulle utbetalas, så kunde tillsvidare denna jemte 1867 års vinst cirkulera i rörelsen, till dess att 1868 års vinst blefve upplupen, och denna sednare deremot i stället utbetalas till Riksgälds-kontoret under år 1869.

Åtskillige talare hafva framställt vådan för Riksbankens säkerhet utaf den föreslagna åtgärden, och menat att den icke skulle kunna uppfylla sina förbindelser eller upprätthålla myntvärdet, i fall 1866 års vinst skulle sålunda utbetalas; men följden blefve i verkligheten ingen annan, än att Riksbankens så kallade reservfond för eu tid sjönke ned, och att Bankofullmäktige till följd deraf inhiberade utgifvandet af en del lån, till dess att denna fond åter komme att uppgå till sin förra storlek; för Bankens säkerhet skulle detta vara föga betydande, men deremot skulle det vara till mycket men för lånerörelsen, uti hvilken en svår "strypning" skulle in-

träffa; och det är just deruti, som den största faran ligger, men någon fara för myntvärdets upprätthållande skulle deremot icke, efter min tanke, uppstå.

En annan sak, som äfven af en föregående talare blifvit påpekad, är Riksgälds-kontorets ställning; enligt den tablå, som är bifogad Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, uppgår Riksgälds-kontorets hela skuld eller kassabrist till 9,900,000 R:dr, och om man nu äfven använder hela 1866 års bankovinst af 2,100,000 R:dr för att dermed bispringa Riksgälds-kontoret, så har detta ändock en återstående skuld af 7,800,000 R:dr; huru skall denna betäckas? Man säger, att den skall betäckas genom lån, men hvarest skola dessa upptagas? För utländska lån hyser man en panisk förskräckelse; och inom landet ville man ju icke upptaga ett lån på 6,000,000 R:dr under förlidet år, ehuru kapital då funnos i mängd, emedan all industriel rörelse för tillfället låg nere. Huru skulle det då gå, om man försökte att upptaga en 6 à 7 millioner inom landet under innevarande år? Jag tror, att, om icke annat, så skulle den allmänna rörelsen komma att lida deraf uti en högst betänkelig grad och en mängd enskilda företag skulle komma till korta. För öfrigt synes mig, att om Riksbanken skall bispringa Riksgälds-kontoret med sina vinstmedel, så vore det äfven i sin ordning att Riksgälds-kontoret, som har en icke så obetydlig tillgång på obligationer, öfverläte dessa till Riksbanken; detta vore rent spel, och då skulle kommande Riksdagar vara mera varsamma.

Emellertid tror jag, såsom jag redan förut yttrat, att det har ingen fara, äfven om vi bifalla Utskottets Utlåtande sådant det nu är, eller att 1866 års bankovinst utbetalas till Riksgälds-kontoret under år 1869, och vill jag derföre yrka bifall dertill.

Herr Anders Gudmundsson: Denna fråga har jag följt med stor uppmärksamhet under flera föregående riksdagar, och jag kan intyga, att den alltid utgjort ett tvisteämne inom Representationen. För min del har jag alltid ansett, att bankovinsten borde användas till att stärka Bankens eget kapital och bidraga att öka rörelsen i landet; och denna öfvertygelse har jag icke kommit ifrån, fast pluraliteten gått in på en helt annan väg med denna nationalbankens rörelse och vinst. Hade man bibehållit bankovinsten för Bankens egen räkning, så hade man icke behöft annat rörelsekapital. Man må nu säga hvad man vill, så är det dock en alldeles känd sak, att nationalbanken är en alla skattdragandes tillhörighet, uti hvilken de alla hafva aktier; heldre än att på ett smygande sätt taga ifrån de skattdragande något af denna deras egendom, heldre må vi då göra ärligt och rent spel genom att lägga några öre mera på bevillingen. Skall man någon gång få ett fast penningeväsende, så måste Banken få behålla sin vinst till att upphjelpa rörelsen i landet. Jag tycker mig nu finna och se likasom en löpgraf öppnad till Bankens hvalf, genom hvilken man bortför ända till sista slanten af den samlade valutan. Hvad är då att göra? Jo, att tillgripa den ressursen som af en föregående talare omnämndes, att sälja de obligationer, som nu finnas till ett belopp af omkring 12 millioner, eller låt vara att, enligt en annan talares uppgift, de säljbara endast uppgå till 8 millioner R:dr. Detta blifver till sist den enda möjliga utvägen att rädda Svenska Riksbanken och national-

ären ifrån skeppsbrott. Men det blifver dock måhända en dyrköpt räddning, ty man kan icke alltid påräkna att få sälja dessa obligationer på de bästa villkoren.

En annan talare, Herr Agardh, har nyss så fullständigt redogjort för Bankens ställning, dess verkan och skyldigheter, så att jag icke kan hafva något att derom tillägga. Men jag vill fästa Kammarens synnerliga uppmärksamhet på nödvändigheten att tillse, det denna Riksbank, hvilken jag anser vara liktydig med Svenska folkets ögonsten, må kunna uppfylla sin egen bestämmelse: att skaffa rörelsekapital. Jag har hört flera röster inom landet, hvilka hafva ansett denna institution vara en af Sveriges ädlaste institutioner; jag vill då hoppas och tro, att den icke skall hafva några skakande grundvalar, utan få behålla sin vinst, att dermed operera till landets bästa. Herrarne känna, att för landets jordbruk och dess behof är rörelsekapital af stor vikt. Man har sökt åstadkomma sådant, då man inrättat hypoteksbanken; men jag tror icke att man valt den rätta utvägen, ty denna bank har icke kunnat erhålla rörelsekapital från Riksbanken, emedan denna sednare använt sina tillgångar för sin egen lånerörelse; man har således förbisett jordbruket. Dessutom är det allmänt känt, att man nu i Riksbanken icke kan få låna penningar annat än mot kapitalrabatt, hvilket faller sig för dyrt för jordbrukaren. Jag skall ytterligare tillägga några ord om privatbankerna. Det har blifvit sagdt, och detta påstående har icke blifvit vederlagdt, att en sådan bank opererar med 34 millioner R:dr och har på dessa en vinst, efter 5 procents ränta, af 1,700,000 R:dr; denna vinst må nu vara berättigad, eftersom dessa banker hafva erhållit monopol derpå, men nog hade det varit bättre, om denna vinst kommit det allmänna till godo; och hade Riksbanken fått behålla sin vinst, så hade aldrig dessa privata penninginstitutioner kommit till stånd.

Jag vill nu icke längre upptaga Kammarens tid, utan slutar jag härmed, och ber att få instämma med Herr Agardh.

Herr Staaff: För att icke vidare utsträcka diskussionen, ber jag blott att i korthet få förklara, att jag på de skäl, som Herr vice Talmanen uti sin reservation angitvit, vill för min del yrka bifall till hvad han uti densamma föreslagit.

Herr Lindström: Jag har länge dröjt, innan jag begärt ordet för att yttra mig i den fråga, som nu är föremål för öfverläggning. Jag hade nemligen hoppats och trott, att någon af Banko-Utskottets öfrige ledamöter skulle hafva uppträdt till försvar för Utlåtandet; men då så icke skett, så vill jag nu anmäla mig såsom en försvarare för detsamma.

Om den sista Riksdagen, då den fattade beslut att använda den då upplupna bankovinsten för att bestrida en del af Statsverkets utgifter, deruti gjorde rätt, och om det fanns bjudande och talande skäl för att genom en sådan åtgärd fylla en *skenbar*, men icke verklig statsbrist, lika stor som den nuvarande, då skulle man kunna fråga: har icke innevarande Riksdag lika stort skäl att, då nu en *verklig* statsbrist finnes, med någon del af bankovinsten bestrida de å Riksgälds-kontoret antingen redan anvisade utgifter eller dem, hvilka under Riksdagens lopp komma att

anvisas? Vidare: om det vid sista riksdagen gick för sig att utan våda och olägenhet för Banken utlemna två års samlad vinst, skulle det då icke äfven nu kunna gå för sig att utlemna endast ett års vinst? Det är med dessa båda synpunkter stadigt för ögonen, som jag nu går att utveckla skälen för Utskottets förslag i afseende å *beloppet* af de vinstmedel, som skola anvisas; ty i afseende å *tiden*, eller i fråga om sednare punkten af Utskottets förslag, har jag varit af skiljaktig mening och reserverat mig.

I främsta rummet ställer jag just detsamma som de fleste föregående talarne, nemligen Bankens säkerhet eller sättande i stånd att under alla eventualiteter kunna uppfylla sina förbindelser och upprätthålla realisatio- nen eller myntvärdet i landet. Men om jag sätter denna Bankens skyl- dighet i främsta rummet, och högt skattar den omtanke som här vill göra sig gällande, så kan jag icke se eller förstå, huru Banken, vare sig nu eller förut, kunnat vara utsatt för någon fara eller våda af ett sådant steg som detta, så att några utomordentliga åtgärder nu skulle behövas för att upphjelpa Bankens ställning. Utomordentliga åtgärder kunna för utomordentliga fall vara nödiga, det är en sanning; men jag räknar icke det för ett utomordentligt fall, att Bankens metalliska kassa för tillfället nedgått, åtminstone kan jag icke finna, att den mera nu än förut skyddas genom att reservera bankovinsten. Ännu mindre skulle detta blifva fal- let, om denna vinst, i stället för att komma Statsverket till godo, blefve, på sätt åtskillige motionärer föreslagit, använd för att dermed stärka Bankens lånefonder och sålunda på det allmännas bekostnad gynna ett visst s. k. låntagareintresse här i landet. Men jag tror icke, att det är mycket skäl att tala derom, då till och med den stora auktoritet, Bankofullmäktige, som man i frågan hört, enligt hvad Utskottets Betänkande visar, icke varit gynnsamt stämd för medlens användande i lånerörelsen, lemnande alltså motionärerne utan det stöd, som de möjligen härutinnan påräknat. Hvertill skola då dessa medel användas, då man icke vill lemna dem till Riksgälds-kontoret? Derom har man icke blifvit fullt ense med sig sjelf. Bankofullmäktige tyckas icke ens sjelfve, att döma af deras Utlåtandet bifogade skrifvelse, haft detta riktigt klart för sig; men ingalunda synes det vara Fullmäktiges mening att använda dessa medel så, att de komma vare sig det ena eller andra intresset till godo. En medlem af Kammar- ren, tillika medlem af Fullmäktige, har yttrat, att Fullmäktige med denna skrifvelse, som väckt en icke ringa uppmärksamhet, alldeles icke haft för afsigt att blottställa Bankens anseende eller minska dess kredit, icke ens att ingifva den föreställningen att ett fortsatt utlemnande af vinsten skulle innebära vådor för Banken; dock står här uti skrifvelsen, att Fullmäktige icke anse det vara erforderligt, "att inför Banko-Utskottet omständligt ådagalägga vådan af den ifrågasatta anvisningen på nämnda kassa (den metalliska) under dess närvarande ställning". Låtom oss nu tillse hvilka dessa vådor äro, äfven om man vill mana fram de värsta! Riksbanken har rättighet att, utöfver beloppet af den metalliska valutan, hålla 30 millioner R:dr sedlar i rörelsen; det har visat sig möjligt för Fullmäktige att kunna göra detta under alla förhållanden, äfven de mest kritiska, utan att någon rubbning derföre egt rum uti det förhållande som är stadgad mellan inelligande silver och utelöpande sedelstock, ty den del af

af sedelemmissioner, som icke varit anlitad, har knappast öfverstigit hvad som finnes på upp- och afskrifningsräkning insatt eller beloppet af Bankens å vista-förbindelser, för hvilka alltid en betydligare reservkassa behöfver hållas. Uti ett afseende kunna Fullmäktige hafva rätt deruti, att uttagandet af dessa vinstmedel skulle kunna hafva inflytande på den metalliska kassan; om t. ex. Fullmäktige, i stället för att hålla sedlarne ute i lånerörelsen eller inköpa obligationer för dem, eller utlemna dem till Riksgälds-kontoret, skulle läsa in dem och sålunda helt och hållet draga dem ur rörelsen; men hvem skulle då fylla behovet af rörelsemedel? jo, privatbankerna, och det blefve således endast en favör åt dessa. Men så länge Riksbanken håller sig inom den berättigade sedelutgifningens gränser, kan jag icke finna någon fara af att utlemna vinstmedlen till Riksgälds-kontoret. Ty om det är Riksgälds-kontorets skyldighet att betala sin utländska skuld med silfver, så är det icke mindre Riksbankens skyldighet att inlösa sina sedlar med silfver; kan nu Riksgälds-kontoret icke direkt erhålla sitt behof af Banken, så måste det söka sig lån inom landet, samt erhåller då sedlar, hvilka Banken i sista hand måste inlösa; i det ena som i det andra fallet mister Banken precis lika mycket af sitt silfver. Nu kan man visserligen säga, att det icke är alldeles absolut nödvändigt, att Riksgälds-kontoret skall upplåna medel inom landet för att betala sin utländska skuld; men med minnet af hvad vid förra riksdagen passerade, och af den styrka, som utvecklades af det parti, hvilket då ville genomdrifva upplåningen inom landet, kan man hafva skäl förmoda, om eljest någon konsekvens får förutsättas, att, i händelse af lån, detta kommer att upptagas inom landet. Men låt vara att Riksdagen kommer på en annan tanke och beslutar upptagandet af ett utländskt lån; då kunna ju Bankofullmäktige eller Riksbanken endast vara så mycket tryggare, ty då blir det ju Riksgälds-kontoret, som kommer att föra Banken med silfver. I ena som i andra fallet synes således ingen synnerlig fara eller våda vara för handen. Vidare har här blifvit af en aktad talare sagdt — och i Fullmäktiges skrifvelse framhålles detsamma — att då den metalliska kassan vid förra riksdagen uppgick till circa 16,150,000 R:dr, så utgör den deremot för närvarande endast omkring 10,000,000 R:dr, och derföre, mena Fullmäktige och deras saksförare, kan icke detsamma numera låta sig göra, som vid förra riksdagen egde rum. Men jag ber då om ursäkt, att jag erinrar derom, att vid förra tillfället, eller vid sista riksdagen hängde öfver Banken en stor fara för att dess metalliska kassa inom kort skulle till en stor del medtagas, ty då förestod det Riksgälds-kontoret att utbetala en utländsk skuld på 8 millioner Riksdaler; en så stor fara finnes icke nu, sedan beloppet af Riksgälds-kontorets utländska skuld nedgår till hälften mot då.

Det har på det högsta visserligen intresserat mig, men också förväntat mig att höra den värde representanten ifrån Lund framställa åsikter, som, om de också ifrån hans ståndpunkt synas hafva inflytande på frågan, likväl i min tanke här sakna full tillämplighet. Men då hans anförande i åtskilliga punkter äfven förefallit mig vara något missledande, så vill jag i korthet söka att bemöta detsamma uti hvad det rör just dessa punkter. Han säger det vara nära nog ett axiom, att Riksbankens kassa bör

stå i ett visst proportionellt förhållande till Riksbankens förbindelser; och nära nog i samma ögonblick säger han, att samma kassa bör stå i ett visst förhållande äfven till rörelsens behof. Huru förena dessa båda åsikter? Om det är riktigt att Bankens kassa bör vara proportionel mot Bankens förbindelser, — något, som jag dock icke för min del vill gå in på, i fall man, såsom han, vill taga summan af Bankens alla förbindelser af hvad slag som helst till jämförelsepunkt — så kan jag deremot icke finna att detta förhållande bör rätta sig efter allmänna rörelsens behof, ty deraf bestämmes icke alltid Bankens förmåga att draga till sig det silfver, som är nödigt för att fylla detta behof, utan andra enskilda krafter måste användas rör att i detta hänseende vara Banken behjelpiga. Efter att emellertid hafva yttrat dessa åsikter, vänder sig talaren vidare till Kammaren och frågar, om Bankens nuvarande kassa är tillräcklig för att fylla dessa ändamål; och så få vi en lång historia om de förbindelser, som Riksbanken åtagit sig, och hvilka, enligt hvad en annan talare upplyst, tillsammans utgöra 60,000,000 R:dr, emot hvilket belopp den lilla silfvertillgången af 10,000,000 R:dr är ett försvinnande intet. Men han glömde, att för uppfyllande af sina förbindelser måste Riksbanken taga i betraktande äfven andra tillgångar än silfver, och dessa tillgångar äro ganska många och betydliga; eljest skulle det vara illa stäldt; och om denna silfverkassa skulle stå uti det förhållande till Riksbankens förbindelser, att de skulle jemnt motsvara hvarandra, så vore det för visso ännu sämre stäldt.

Samme talare har äfven erinrat om det ojemna förhållande, som råder emellan vårt lands export och import, samt derom sagt att exporten varit så obetydlig under flere sednare år, att den icke på långt när motsvarat importen, och att man derföre nödvändigt borde fästa stor uppmärksamhet vid detta förhållande, emedan det icke kan längre bära sig; och han tyckes vilja göra den frågan: huru har det kunnat vara möjligt, att en så betydlig import kunnat ske, då exporten varit så underlägsen, utan att Bankens metalliska kassa skulle deraf kännbart träffas? Jag vill erinra honom, att han har glömt en betydlig del af exporten, den som under de 10 sista åren egt rum med statsobligationer; men om det skulle ligga något onaturligt eller oförklarligt uti detta förhållande, om Bankens metalliska kassa alltid skulle utgöra mätaren af den skillnad som förefinnes mellan export och import, eller den s. k. handelsbalansen, huru kommer det sig då, att, när importen hos oss under det sista tiotalet år så betydligt öfverstigit exporten, icke allt silfver redan strömmat ut ur landet? Samme talare har erinrat om 28 § af Bankoreglementet, i hvilken säges, att Fullmäktige, när metalliska kassan fortfar att minskas, hafva att vidtaga vissa åtgärder, bland andra den att minska eller indraga på den allmänna lånerörelsen, hvilken således kunde komma att på ett kännbart sätt af en slik åtgärd träffas, men jag ber att å min sida få erinra honom, att denna paragraf uti begynnelsen innehåller dessa ord: "oberoende af de åtgärder Fullmäktige hafva att enligt andra §:n i reglementet vidtaga åligger" etc.

Då man nu går till dessa paragrafer och ser hvad Bankofullmäktige hafva att iakttaga för att i sådana kritiska tidpunkter reda sig, så finner man att de hafva att sälja sina obligationer och skaffa sig utländsk kredit; och detta har också till en del redan skett, men icke hafva Full-

mägtige behöft draga in något på allmänna lånerörelsen, och skulle sådant äfven komma att hända, så kan jag icke finna, att någon svårighet för den metalliska kassans upprätthållande deraf skulle inträffa i vidare mån, än om en enskild, hvilken som helst, skulle draga in sina kapitaler ur rörelsen.

Jag torde också få anhålla, att samme värde talare ville lemna upplysning huru under en så knapp penningetid skulle på en gång kunna ur rörelsen dragas 16 millioner bankosedlar för att få dem vid bankluckan presenterade. Lika gerna som man tänker sig sådana orimligheter, lika lätt kan man tänka sig att åskan slår ned i Bankens hvalf eller att en jordbäfning sänker alltsammans i djupet; men detta är, det ena som det andra, bara öfverdrifter. Eller månn tro privatbankerna skulle förena sig till en stormlöpfung mot Riksbanken? Jag tror det ligger i deras intresse att akta sig för ett sådant anfall, ty det skulle stå dem allt för dyrt.

Samme talare sade om den nu befintliga metalliska valutan af 10 millioner, att den förhåller sig till utelöpande sedelstocken såsom 1 till 5 eller såsom 22 till 100; jag minnes icke på siffran huru stor Riksbankens verkligen utelöpande sedelmassa för närvarande är, men tror att den bestiger sig till omkring 22 millioner, och således utgör den metalliska valutan omkring 50 procent deraf i stället för 22.

Det nämndes af samme talare, att det i allmänhet endast varit vid tillfällen, då en stat ställt stora fordringar på sin Bank, som denna haft svårt att reda sig; jag frågar: hvilken är den stat i Europa, som gjort detta? har någon gjort det, så har det varit vår egen, och dessa historier, bedröfliga i åminnelse, är det icke skäl att nu åter upprepa.

Det påståendet, att en Riksbanks soliditet skulle i någon mån bero af dess innehafvande tillgång af ädla metaller, kan icke bestridas, men att bestämma det nödvändiga beloppet deraf och den rätta proportionen är och har varit en af de största svårigheter för alla, som talat eller skrivit öfver detta ämne. Den metalliska valuta, som vår Riksbank eger, kan synas obetydlig, då vi jemföra den med hvad andra länders banker hafva i den vägen; men man bör taga i betraktande att det är den allmänna rörelsens omfång, som fordrar det större eller mindre beloppet, och då är ingenting i afseende å soliditeten hos vår Riksbank öfrigt att önska, utan är den till och med starkare och solidare än många andra länders. Det är icke så många år, sedan man talade om Hamburgerbankens stora magt och rikedom; uti detta rika Hamburg, som förser en stor del af verldsmarknaden med mynt, eller åtminstone med krediter, kunde man röra sig nästan utan någon metallisk valuta i Banken; man trodde likväl allmänt att dess hvalf dignade under bördan af det myckna silfret. Kom så krisen 1857, med deraf följande revolutioner i bankförhållandena, och nu upplystes att denna stora och mäktiga bank innehöll endast 15 millioner i silfver, eller betydligt mindre än vår många gånger innehaft; och likväl är Hamburgs penningrörelse många gånger större än vår!

Man har här sagt, att om Banken finge hopa kapital genom att lägga ränta till ränta, så skulle den slutligen komma att dominera penningemarknaden och efter sitt behag bestämma räntefoten i landet, men detta är ett vanskligt och fruktlöst företag, och ingen bank i verlden kan lyckas dermed, åtminstone hafva alla försök i den vägen hittills strandat,

ja, jag vill påstå att det i sig är en ren omöjlighet. För några år sedan egde uti England ett sammanträde rum mellan bankmän; der ställdes då till en af Europas störste financierer, till Rotschild, denna fråga: Kan Englands bank efter behag bestämma och fixera räntan? Nej, svarade han, det är alldeles omöjligt; och äfven om alla Englands financierer skulle med mig ställa sig i spetsen för ett sådant försök, äfven med Banken till hjälp, så skulle vi ändock icke lyckas dermed.

(Rop på proposition.)

Jag ber om ursäkt att jag uppehåller tiden, men jag måste tala till slut. Jag skall dock här afbryta mitt skärskådande af frågan ur den första synpunkten och genast öfvergå till den andra, om hvilken jag kan yttra mig kortare; ty här tror jag mig lättare kunna öfvertyga om miss-taget hos dem, som klandrat Utskottets förslag att 1866 års bankovinst skulle öfverlemnas till Riksgälds-kontoret. Med kändedom om Riksgälds-kontorets behof, hvilka äfven uti den Kongl. Propositionen äro framställda, är det klart, att när statsbristen skall betäckas, så kan detta endast på tvänne vis låta sig göra: antingen genom lån eller uttaxering. Vid sista riksdagen hade man intet emot att lägga ny skatt på landets innevärnare, men nu tror jag icke sådant låter sig göra; men blifver det icke ändock nödvändigt, såvida man icke vill begagna den af Utskottet tillstyrkta utvägen? Nej, säger man, vi skola låna så mycket mera! Således skulle man låna ett par millioner utrikes, för att Riksbanken skulle få gömma på dessa penningar här hemma; detta vore ju att, såsom ordspråket säger, gå öfver ån efter vatten. Är åter syftemålet att gagna de enskilde lånsökarna nu eller framdeles, såsom några motionärer velat, så kommer saken ju på intet annat ut än att hela Svenska folket skall skatta med ett belopp, som motsvarar Andra Artikelns bevillning, blott för att några få skola erhålla lån; detta kan icke vara rätt och billigt.

I afseende på tiden för bankovinstens utlemnande skiljer jag mig från Utskottet, som anser 1869 vara rätta tidpunkten derför. Många talare hafva ansett utlemnandet kunna ske redan under innevarande år 1868; andra hafva föreslagit, att Bankofullmäktige skulle sjelfva få bestämma terminen, och hafva således velat gå ännu längre än Fullmäktige sjelfve och dess försigtige ordförande, som ansett hela vinsten kunna utlemnas, blott man med en obetydlig del finge anstånd till i Januari 1869. Men då det synes mig komma på ett ut, antingen utlemnandet sker i December 1868 eller i Januari 1869, enär ju Fullmäktige i värsta fall kunna använda sitt kreditiv för att fylla den brist, som under de 14 dagar eller så, hvilka utgöra skilnaden i tid, möjligen skulle kunna uppstå i deras kassa, så kan jag icke finna någon olägenhet af att dessa vinstmedel utlemnas under 1868 lika väl som under 1869.

Slutligen ber jag med afseende på den stora förespeglade faran för Banken, få säga, att någon sådan fara icke hotar ifrån det håll, som dessa uppgifvit, men väl från det, der man vill framställa saken i sitt mörkaste skick och bjuda öfver hvarandra uti att måla i svart. Jag menar härmed icke Bankofullmäktige, ehuru jag lätt förstår den ängslan, hvarutaf äfven de kunna intagas, då de hafva till åliggande att tillse det Bankens silf-

verförråd ej må understiga en viss summa, något som icke alltid är så lätt, och hvarföre jag gerna ville vara med om borttagandet af den § i reglementet som ålägger denna skyldighet. Nej, jag menar alla dem, som i tid och otid utbasuna Bankens ställning såsom nära nog ruinerad, hvilket jag vid alla föregående riksdagar hört omtalas, under det jag ännu aldrig sett Banken svika sina förpligtelser eller bragt i det trångmål, att den icke skall kunna fortfarande som hittills fullgöra sina förbindelser.

Jag slutar med att tillstyrka bifall till första punkten af Utskottets förslag, men deremot anhåller jag om afslag å den andra, eller om den förändring deraf, att ifrågavarande medel skola utlemnas redan under in-
nevarande år 1868.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: För att rätt bedöma den viktiga fråga, som nu föreligger till afgörande, synes det mig angeläget, att man fäster sig helt och hållet vid för handen varande förhållanden. Dessa visa, att Riksbankens metalliska kassa nu är lägre än vid något föregående tillfälle sedan år 1834. Landet har derjemte nyligen varit utsatt för en svår missväxt, som måste hafva till följd en stark införsel under instundande sommar af den nödvändigaste af alla varor eller spanmål. För att kunna verkställa denna väntade spanmålsinförsel, måste såsom betalningsmedel användas antingen utländska vexlar eller silfver; och då det ännu är ovisst, om vi, genom en i år inträffande gynnsam afsättning af våra, då spanmål undantages, återstående hufvudsakligaste exportartiklar, jern- och trävaror, kunna förskaffa oss en tillräcklig tillgång å till inköp af spanmål från utlandet användbara vexlar, så bör man, innan man kommer till någon visshet härom, iakttaga den största försigtighet för att undvika den allt för stora förminskning af den metalliska kassan, som i annat fall ovilkorligen måste inträffa.

För att vinna detta ändamål och hindra alltför stark uttömning af Bankens silfverförråd finnas två utvägar. Den ena är att söka förstärka Bankens metalliska kassa och den andra att förminska den sedelansvarighet, som genom nämnda kassa måste betäckas. För den förra utvägens begagnande fordras antingen en öfverskjutande tillgång å utländska vexlar, och om den kan komma att förefinnas, beror åter, såsom nyss nämndes, på handelsförhållanden, hvilka ännu äro för oss okända, eller ock måste, om vexlar ej finnas att få, man antingen i utlandet försälja obligationer eller ock der göra lån; men då man i denna stund icke kan med visshet påräkna, att någotdera af dessa medel till den metalliska kassans förstärkande, i händelse af behof, skola stå till Bankens disposition, och det kan blifva nödvändigt, att på mer än ett sätt söka säkert bevara Bankens vaxlingsförmåga, bör man icke nu försumma att välja äfven den andra utvägen att förekomma en alltför stark påtryckning derå, den nemligen att minska skilnaden emellan Bankens sedelansvarighet och dess inneliggande kassa genom att samla ihop samt undandraga rörelsen så stor del af den utelöpande sedelstocken, att med hvad som sedan deraf återstår en dylik starkare påtryckning icke gerna kan verkställas, och det är för detta ändamåls skull, som jag för min del har ansett, att Bankens vinstmedel under detta år icke böra utlemnas, utan, till dess bättre tider inträffa, i Bankens reserveras.

Den siste talaren sade, att det icke vore rimligtvis att förutse, att en tömning af den metalliska kassan skulle kunna komma att ega rum. Men då Riksbanken icke blott sjelf har en ganska stor utelöpande sedelstock, utan en ännu större massa banksedlar hålles i omlopp af de enskilda Bankerna och dessutom hos samtliga banker betydliga summor finnas insatta på upp- och afskrifning, som när som helst kunna af sina egare disponeras, och då det är sannolikt, att af denna mycket stora och lätt disponibla tillgång å å vista-fordringar en ganska betydlig del både kan och skall begagnas för att i Bankerna uttaga medel till spanmålsimportens betalande, så är det visst icke fullt säkert, att ej en så stark förminskning af metalliska kassan kan komma att inträffa, att Banken derigenom blottställes för faran att ej kunna uppfylla sin invexlings-skyldighet. Det är ej sagdt att så skall komma att ske, men möjligt är det, och för en sådan möjlighet anser jag att vi ej böra utsätta oss.

Att åstadkomma en minskning i Bankens utelöpande sedelstock genom att, på sätt en reservant föreslagit, draga in på dess utlåningar är visserligen möjligt, men utom det att det kan blifva nödvändigt att både reservera vinstmedlen och göra en indragning i utlåningarne, är denna sistnämnda åtgärd endast till en viss grad användbar, om ej landets allmänna rörelse derpå skall lida och den inhemska produktionen försättas ur verksamhet samt Banken derigenom beröfvas ett af de mest pålitligt varaktiga hjälpmedlen för bibehållandet af dess metalliska kassa vid erforderligt belopp. Af alla dessa skäl anser jag den åtgärden, att under den närmaste tiden ej släppa ut ytterligare sedlar, vara det enklaste och lättast användbara medlet för att förekomma den metalliska kassans alltför stora förminskande, och att om någonting för Bankens säkerhet nu måste göras, så bör det företrädesvis vara att låta dess upplupna vinst i Banken kvarstadna, till dess en bättre ställning derinom åter har kunnat inträffa.

De farhågor för Riksbankens säkerhet, som här blifvit både af mig och mången annan uttalade, måste så förstås, att de afse allenast fruktan för att en tillfällig förlägenhet skall för Riksbanken möjligen kunna uppkomma, men ej att någon verklig fara för det orubbade beståndet af Riksbankens åtagna förbindelser skall kunna ega rum. En sådan fara kan ej någonsin uppkomma, då Svenska folket lofvat att orubbligt upprätthålla Banken i dess förmåga att alltid med silfver inlösa dess sedlar och Svenska folket sålunda står i ansvarighet för att Banken alltid skall uppfylla denna den förnämsta af de pligter, som äro densamma ålagda. Men icke ens ett tillfälligt afbrott häri får ega rum; derför bör man gå till väga med nödig försigtighet, och jag anser derrör klockast, att bankovinsten denna gång icke på annat sätt till Riksgälds-kontoret anvisas, än som jag i min reservation föreslagit, hvadan jag alltså yrkar, att densamma måtte af Kammaren bifallas.

Herr Rundbäck: I motsats till en föregående talare, som ansett denna fråga, likasom alla andra der han uppträder, vara så enkel och tydlig, att han icke alls kan begripa huru det är möjligt, att någon meningsskiljaktighet här kan ifrågakomma, efter som han förstår den så väl, anser jag, att denna fråga är ganska vigtig och långt ifrån tydlig eller tyd-

liggjord af honom. Skulle bevis för denna min åsigt behövas, så torde vara nog anmärka, att just denna fråga, eller huru bankovinsten skall användas, snart sagdt i alla tider stått på dagordningen vid våra riksdagar, och hafva dervid män, som man visst icke kan fränkänna sakkännedom och insigter, varit af mycket olika meningar. För egen del tror jag mig visserligen icke kunna bidra att belysa frågan med många nya skäl eller öfvertyga motsidan om dess missuppfattning, men då jag reserverat mig mot det slut, hvartill Utskottet kommit, och då flera vilseledande uppgifter här blifvit framställda, anser jag mig skyldig ingå i svaromål. Hvad då först beträffar den uppgiften, att Riksbankens säkerhet är tryggad och att dess soliditet ingen gång varit rubbad, så ber jag få upplysa, att, för så vidt det är sannt hvad som förekommer i vår Riksbanks historia, så har vår Riksbank under loppet af 137 år bankrutterat icke mindre än fyra gånger och den sednaste gången 1830, då innehafvarne af Riksbankens sedlar drabbades af en förlust motsvarande 62 $\frac{1}{2}$ procent af det å dem åsatta värdet. Denna bankrutt härledde sig egentligen deraf, att Riksbanken ålades vid början af detta århundrade inlösa riksgäldssedlarne, som då redan fallit 33 procent. Att en dylik katastrof äfven nu kan inträffa, om och för den händelse man ålägger Banken infria Riksgälds-kontorets nuvarande förbindelser är ganska möjligt och vådligt.

I afseende å de skäl man för öfrigt andragit för den åsigt, att bankovinstens öfverlemnande till Riksgälds-kontoret icke skulle på Bankens säkerhet hafva den ringaste inverkan, anser jag mig böra närmare belysa dem. De återgifvas i korthet uti en detta Betänkande åtföljande tredje reservation, och det första af dessa skäl är: att metalliska kassans ställning bestämmas af landets mer eller mindre förmåga att med exporten betäcka importen. Denna mening kan och vill jag äfven dela; men om nu, som troligt är, landets export ej kommer att motsvara importen, med hvad skall man då betäcka det deficit som i så fall uppkommer? Efter mitt förmenande med ädla metaller. Jag vill emellertid ej bestämdt påstå, att importen nödvändigt skall blifva större än exporten under löpande året; men jag tror mig utan öfverdrift kunna antaga, att det skulle vara mera än man har skäl förvänta, om vi å ömse sidor finge uppgöra bokslutet så, att dessa båda faktorer, importen och exporten, jemnt uppväga hvarandra, eller att något saldo till den enas eller andras förmån ej kommer att ega rum. Inträffar emellertid detta, som efter min tanke vore det bästa vi kunde önska, så följer dock deraf, att ifrån det hållet kommer ingen förstärkning till metalliska kassan. Det andra skälet motsidan andragit är det, att om Riksgälds-kontoret för att betäcka sina räntor och annuiteter i utlandet måste inom landet upptaga ett lån, så har det samma inflytande på metalliska kassans ställning, som om bankovinsten i stället lemnas. Detta vill jag medgifva; men i båda fallen följer ju, hvad som motsidan bestrider, att hvilken operation som helst har inverkan på metalliska kassans ställning, och den måste hafva det, när icke ett öfverskott på sätt förut är sagdt, på landets handel uppkommer. Det tredje skälet som mina motståndare anför är det: att bankovinstens öfverlemnande till Riksgälds-kontoret endast har inflytande på utlånings- ej på invexlingsrörelsen, emedan den sednare icke i ringaste mån rubbas, om blott behöfvid indragning sker på utlåningsfonderna. Denna mening har dock motsidan

försigtigtvis ej närmare utvecklat, utan efter denna antydning, som väl skall vara tvärsäker, sätta de punkt. Låt oss då se till, huru pass sanning detta skäl har för sig. Vi skola då, som Utskottets försvarare göra, låta Bankofullmäktige få vidtaga denna åtgärd att indraga lånefonderna och detta utan afseende om rörelsen deraf lider eller går under. Tillse vi då hvad Bankofullmäktige i detta fall hafva att göra, så är det följande: De kunna enligt Banko-reglementets 28 § a) inskränka eller b) alldeles indraga all utlåning vid diskonterna, c) indriva kreditivet hos Kommersekollegium, d) indraga kreditivet hos Riksgälds-kontoret och e) sälja innehafvande obligationer. Hvad nu åtgärderna under a, b och c vidkommer, så följer väl tydligt, att derigenom erhåller Banken blott en massa sedlar, men kanske icke en enda specieriksdaler. Indriva de åter kreditivet hos Riksgälds-kontoret, i fall det är utestående, kunna de visserligen dermed mota Riksgälds-fullmäktige; men i så fall kunna desse sednare ej fullgöra sina förbindelser, hvilket man åsyftar.

Återstår då försäljningen af obligationer; men rörande denna försäljning förmåla, som vi finna, Banko-fullmäktige i sin här intagna skrifvelse, att obligationer till försäljning blifvit utbudna, men att försäljningen, som i början lyckades temligen väl, numera afstannat; således synes ifrån detta håll ingen hjälp kunna erhållas. Visserligen, vilja Banko-fullmäktige bortslumpa obligationerna till hvad pris som helst och på så sätt nedsätta deras värde och vår kredit, tror jag nog att försäljning kan ega rum; men ingen bör väl önska, ännu mindre tillstyrka ett sådant förfaringssätt. Säljer dessutom Banken sina obligationer för att dymedelst betäcka Riksgälds-kontorets skulder, blir i alla fall följden att Bankens grundkapital förminsas, och vi äro då trots alla försäkningar inne på den bogen att försvaga Banken. Efter hvad jag nu visat, tror jag en hvar skall inse, att dessa utvägar för Bankens bestånd ej duga, och samma förhållande eger ock rum med dem som stå Bankofullmäktige till buds enligt §§ 7, 8, 9 och 10, ty de kunna icke användas på sätt att deraf blir någon hjälp. Enligt Banko-reglementets 11 § står dock den utväg öppen, att Fullmäktige kunna för att förstärka den metalliska kassan upptaga ett lån på utrikes ort. Att förlägenheten derigenom åtminstone för en tid skulle kunna afhjelpas är väl troligt; men att Banken derigenom skulle blifva solidare, vill väl ingen med allvar påstå. Denna utväg torde dock i alla fall kanske behöfva biträdas, om Banken skall kunna uppehålla myntvärdet eller sin metalliska kassa vid 10,000,000 R:dr, eller för så vida man anser det nödigt att någon metallisk kassa finnes.

Hvad man deremot skulle vinna, att Bankofullmäktige i stället för Riksgälds-fullmäktige skulle låna, det kan jag icke förstå; men det känner jag, att Riksgälds-kontoret har till ändamål att ombestyrta liqviden af landets skulder och därför vidtaga de åtgärder som befinnes nödiga; men vill man nu, att Bankofullmäktige skola få på sin del anskaffa penning, kan man ju först som sist, efter det man på Statskontoret öfverflyttat hela bestyret med Statens intrader, indraga hela Riksgälds-kontoret.

Låt oss dock återkomma till bankovinsten och låt oss se till, om, för den händelse denna lemnades, Riksgälds-kontorets förlägenhet eller behof dermed vore afhjelpat. Vore det så, i sanning vore det mindre befogadt att då bestrida ett dylikt arangement; men tyvärr kan försträcknin-

gen hjälpa Riksgälds-kontoret mindre, än det skadar Banken mera. Vi hörde visserligen förlidet år, då denna fråga var före, att med den hjälp som då gjordes Riksgälds-kontoret genom anvisandet af bankovinsten till dess behof, så skulle dess credit och debet utjemnas. Detta var emellertid en felaktig beräkning, likasom det torde vara en felaktig beräkning man i år framlagt för oss; ty enligt Kongl. Maj:ts nådiga Proposition skulle den brist Riksgälds-kontoret har belöpa sig till nära 10,000,000 R:dr, hvilka dock skulle komma att minskas med omkring 4,000,000 R:dr, som Riksgälds-kontoret skulle hafva att motse af Statskontoret, hvarigenom bristen egentligen blott skulle blifva 6,000,000 R:dr. Nu måtte det emellertid hafva sig så, att Statskontoret ej kan lemna något, och på så sätt blir den egentliga bristen 10,000,000 R:dr efter Kongl. Propositionen; men enligt Riksgälds-fullmäktiges berättelser skulle bristen blifva något öfver 12,000,000 R:dr. Skola dessutom de anslag Kongl. Maj:t äskat vid denna riksdag utgå, blir den sannolika bristen, som måste fyllas år 1869, icke mindre än 17,000,000 R:dr, eller om än allmänna bevillningen och bankovinsten derifrån räknas cirka 13,000,000 R:dr. Sådant, mine Herrar, är det verkliga tillståndet; om det är vackert, om det är lugnande, om det kan afhjelpas med försäljningen af Bankens alla säljbara obligationer torde ej behöfva besvaras; men ett är Riksgälds-kontorets brist, ett annat Bankens säkerhet, och ingen torde väl vilja att man för afhjelpande af den förra vill äfventyra den sednare. Oaktadt jag sålunda från min ståndpunkt icke vill bestrida, att statsutgifterna för närvarande kräfva den åsyftade uppoffringen, kan jag dock icke i likhet med Utskottet medgifva, att detta är högre eller står i ett intimare förhållande till Bankens ändamål; utan synes det mig, att, om denna uppoffring skall göras, måste det ske på bekostnad af Bankens säkerhet, eller med andra ord Bankens ändamål att upprätthålla sedelvärdet och på samma gång alla andra värden står i strid mot det andra ändamålet att betala Riksgälds-kontorets skulder. Det sagda må vara nog; men jag kan dock icke underlåta besvara en talare, som här yttrat sig i motsats till min åsigt. Denne talare, jag tror det var den andra i ordningen, yttrade bland annat, att det egentligen var de lånehungriges skara, som ville hafva bankovinsten bespard åt sig, och att detta borde förhindras. För min del är jag säker derom, att berörde talare tagit fel; men detta är desto mera anmärkningsvärdt, som det synes deraf att mannen frångått den lära, han annars ständigt predikat, att ju mer man lånar ju rikare blir man. Slutligen ber jag blott få tillägga, att jag yrkar bifall till den af Herr Professor Agardh afgifna reservation, uti hvilken jag förut instämt.

Herr Anders Jonsson: För min del vill jag icke längre upptaga Kammarens tid, utan får blott förklara, det jag till alla delar instämmer med Herr vice Talmannen Mannerskantz. Vill Kammaren dock besluta, att utbetalningen af bankovinsten äfven för i år må ega rum, så vill jag icke motsätta mig en dylik åsigt.

Herr de Maré: Då jag är öfvertygad derom, att en och hvar af Kammarens ledamöter redan bestämt sin åsigt i denna fråga, vill jag icke vidare förlänga diskussionen, utan får blott tillkännagifva det jag medgif-

ver, att utaf den upplupna bankovinsten ett belopp af 1,500,000 R:dr R:mt må under år 1869 till Riksgälds-kontoret aflemnas.

Herr Olof Nilsson från Westerbottens län: Efter afhörande af den långa och särdeles intressanta diskussionen i detta ämne, och efter öfvervägande af de skäl, som för de olika meningarne här blifvit anförda, sluter jag mig till den af Herr vice Talmannen Mannerskantz uttalade åsigt och anhåller att med honom få instämma.

Herr Agardh: För att icke alltför mycket splittra meningarne, och då den af Herr vice Talmannen Mannerskantz uttalade åsigt synes ega de flesta sympatierna inom Kammarerna, anhåller jag att få återtaga det yrkande jag gjort om framställande af proposition på godkännande af den af mig uttalade mening, hvarefter jag förenar mig med Herr vice Talmannen uti den af honom yrkade propositionen.

Herrar *Jöns Pehrsson, Rundbäck, Hedengren, Erik Olsson, Anders Gudmundsson, Per Nilsson* från Christianstads län och *Ake Andersson* förenade sig i Herr vice Talmannens yrkande.

Efter sålunda slutad öfverläggning upptog Herr Talmannen först de yrkanden, som blifvit gjorda rörande Utskottets hemställan i första punkten, nemligen såväl på bifall till Utskottets förslag som äfven på nedsättande af den ifrågavarande summan till 1,500,000 R:dr. Propositioner framställdes på dessa yrkanden, och då Herr Talmannen förklarade sig finna den framställningen, som afsåg den lägre summans aflemnande, hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad, begärdes votering. Uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Banko-Utskottet hemställt i första punkten af dess Utlåtande N:o 3,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammarerna beslutat, att af Riksbankens under år 1866 upplupna vinst en summa af 1,500,000 R:dr skall anvisas till Riksgälds-kontoret för Statens allmänna behof.

Omröstningen utföll med 45 ja mot 99 nej, hvadan beslutet utfallit i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Rörande Utskottets hemställan i andra punkten, eller i fråga om tiden för det nu beslutade aflemnandet till Riksgälds-kontoret, hade yrkats, att detta aflemnande måtte ega rum, dels, såsom Utskottet föreslagit, först under år 1869, dels under förra hälften af nämnda år, dels redan under innevarande år, dels ock slutligen under detta års sednare hälft efter Bankofullmäktiges närmare bestämmande. Propositioner framställdes på alla dessa förslag, och blefvo med blandade ja och nej besvarade. Herr Talmannen förnyade då propositionen på bifall till Utskottets hemställan och förklarade sig finna denna framställning besvarad med öfvervägande ja. Votering blef emellertid begärd och efter fattadt beslut om antagande till kontraposition af deras mening, som ville, att det ifrågavarande be-

loppet skulle till Riksgälds-kontoret öfverlemnas under detta års sednare hälft, blef nu justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill att den summa af 1,500,000 R:dr, som Kammaren af 1866 års bankovinst anvisat för Statsverkets behof, skall, på sätt Banko-Utskottet i 2:dra punkten af dess Utlåtande N:o 3 hemställt, till Riksgälds-kontoret aflemnas först under år 1869,
röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren beslutat, att aflemmandet till Riksgälds-kontoret af berörda 1,500,000 R:dr skall ske under sednare hälften af detta år å tider som Bankofullmäktige ega bestämma.

Omröstningen visade 69 ja mot 66 nej, hvadan Kammaren beslutat i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 14.

Föredrogos och biföllos Banko-Utskottets nedannämnda Utlåtanden:

N:o 4, i fråga om afskrifning af ett vid lånekontoret i Wisby balanserad lån tillhörande statslånefonden;

N:o 5, i fråga om afskrifning af en vid lånekontoret i Göteborg balanserad ränta tillhörande statslånefonden;

N:o 6, i fråga om afskrifning af tvänne från Riksbanken utgifna så kallade odlingslån;

N:o 7, i fråga om afskrifning af Bankens återstående fordringar i Ryttmästaren C. W. Hammarskölds och Bruksegaren C. G. Johanssons konkurser; och

N:o 8, i fråga om afskrifning af Bankens fordran hos Gravören J. E. Åkerbergs konkursmassa.

§ 15.

Föredrogos Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts N:o 4 Betänkande N:o 7 (i samlingen N:o 31), angående inskränkning i dispositionsrätten öfver skogen å äldre nybyggen, när de till skatte omföras.

Härvid yttrade

Herr Björck: Jag måste tillstå, att jag ej satt mig fullkomligt in i denna fråga. Men är meningen den, att äfven äldre nybyggare, hvilka fullgjort sin odlingsskyldighet, skola behandlas lika med dem, som äro till hälften krono och till hälften skatte, så betviflar jag, att sådant kan vara öfverensstämmande med lag och rätt. Har man fått något med en viss rätt, så bör man väl äfven bibehållas vid denna rätt. Jag får derföre af de Herrar, som behandlat frågan inom Utskottet, begära upplysning, om förslaget afser äfven äldre nybyggen. I sådant fall tillhör frågan möjligen Lag-Utskottet, men i intet fall Tillfälligt Utskott. Intilldess jag erhållit nöjaktig upplysning härom, nödgas jag yrka afslag å första delen af Ut-

skottets förslag. Frågan synes mig i öfrigt ej heller vara så vigtig, att icke dermed gerna kan tillsvidare anstå.

Herr Hæggström: På skäl som blifvit anförda, förnämligast af Herr Björck, yrkar jag afslag å Utskottets hemställan.

Herr Henrik Hansson: Jag föreställer mig, att det för de flesta af Kammarens ledamöter är obekant, huru med krononybyggens anläggning sig förhåller. Nybyggesanläggningen i Norrland har fått en utsträckning, som den aldrig borde hafva fått. Den har egt rum å trakter, der sädesproduktion icke kunnat påräknas. Enda anledningen har således varit att åtkomma skogen. Detta har haft till följd fattigdom och elände. Nybyggaren säljer sin skog med femtio års afverkningsrätt, och så länge köpeskillingen räcker, lever han på stor fot, men sedan denna är slut faller han kommunen till last. Dels denna min erfarenhet, dels ock mina kommittenters uppmaning har gifvit mig anledning att väcka min ifrågasvarande motion.

Det har blifvit anmärkt, att nybyggaren redan vid upplåtelsen fått sig tillförsäkrad dispositionsrätten öfver skogen, men så är icke förhållandet, ty det är föreskrifvet, att nybyggaren skall ställa sig till efterrättelse gällande stadgar och hvad framdeles kan blifva förordnad. Han har icke fått skogen, utan endast åborätt.

För att visa i hvilken skala dessa skogsspekulationer bedrifvas, ber jag att ur ortens tidning få uppläsa följande auktionskungörelser:

Skogsafverkningsrätten till Wike nybygge uti Ramsele socken.

Skogsafverkningsrätten till Sörvikstrands skog uti Ramsele socken.

Skogsafverkningsrätten till Rensjöbys skog uti Ramsele socken.

Skogsafverkningsrätten till Sels skog uti Ramsele socken.

Skogsafverkningsrätten till Måfors skog uti Ramsele socken och Forsås skog uti Zidens socken.

Afverkningsrätten till alla dessa skogslotter hafva varit i en enda persons hand och detta ändock icke någon sågverksegare, utan en mellanhand mellan hemmansegare och sågverksegare.

Man hör äfven fästa sig vid den omständigheten, att nybyggaren mången gång sålt afverkningsrätten till skogen, innan han hunnit få hemmanet omfördt till skatte. Jag vill icke bestrida, att dessa kontrakt skola få tillgodonjutas, men jag vill att icke mera skog skall för året få huggas, än som är med skogens bestånd förenligt. Nybyggaren kunde då af skogen påräkna någon årlig inkomst.

Saken är i hög grad behjertansvärd, och den befolkning, som till Riksdagen genom mig framställer begäran om dess mellankomst, är en befolkning, som helst vill undvika att behöfva ropa på hjälp af Staten, men vill Riksdagen ingenting göra för hämmande af skogssköfvingen, så blir säkert inom kort många ödeshemman i Norrland.

Jag yrkar bifall till Betänkandet.

Herr Nils Larson: Jag vill icke neka, att förslaget är välment, men jag anser det icke vara välbetänkt, ja jag vågar till och med påstå, att det icke är rättvist. Då Kongl. förordningen af den 29 Juni 1866

utfärdades, gjordes skilnad emellan de nybyggen, som derefter uppkommo, och de som förut varit upplåtna; och detta af det enkla skäl att de äldre, i följd af gällande lagstiftning, voro tillförsäkrade att, sedan de fullgjort föreskrifven byggnads- och odlingsskyldighet, genom omföring erhålla full skattemannarätt. Genom den af motionären föreslagna åtgärd skulle mången, som tryggt sig vid denna rättighet, blifva densamma beröfvad; och en sådan lagstiftning skulle, utom det att den i allmänhet vore obillig, till och med i många fall medföra högst betänkliga förvecklingar emellan enskilde. Jag har i minnet ett färskt exempel, som kan gifva någon föreställning härom och hvilket jag vill omtala. I min hemort finnes ett hemman, hvilket under en lång tid gått man och man emellan i köp, derå uppbud och fasta meddelats, när det ansågs vara af skattenatur och var i jordeboken såsom skatte upptaget. För ett par år sedan ingaf länsbokhållaren i länet till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande en skrift, hvori han hemställde, att som ifrågavarande hemman icke var af skatte- utan af krononatur, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande måtte låta omföra det från skatte till krono. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ansåg framställningen riktig och lät verkställa omföringen. Nu hade hemmanet några år dertöförrinnan sålts och köparen framkom med ersättningsanspråk mot säljaren. Denne förband sig då att skaffa köparen full skattemannarätt å hemmanet, och detta kunde enligt nu gällande lag lätt ske; men efter antagande af Utskottets förslag skulle det blifva omöjligt för den, som i god tro gjort försäljningen, att tillfredsställa köparen. Jag hemställer dertöföre till Utskottets ledamöter huru de skulle vilja afhjelpa en sådan förveckling.

Man talar mycket om den oerhörda skogssköfvingen i Norrland. Det må erkännas, att atverkningen bedrivs i stor skala, men förhållandet är på långt när icke så fasligt, som många, hvilka icke på stället derom tagit kännedom, föreställa sig. Hvad angår afverkningen för sågverken, så omfattar den endast mogna träd; och jag hemställer, om det kan vara till nytta för landet eller för den enskilde att låta den mogna skogen ruttna ned.

Jemte det jag anført detta, förenar jag mig med Herr Björck i yrkandet om afslag å Utskottets Utlåtande.

Herr Witt: Det är något eget att, så snart det ifrågasättes att göra något för att hämma den skogssköfving, som pågår i Norrland, höja sig genast röster för att motsätta sig detta. Är fråga om att söka lägga hinder i vägen för utförelse af pitprops och sparrar, så motsätter man sig det. Är fråga om nedsättande af en komité för skogshushållningens ordnande, är man rädd att få undersökt huru med saken sig förhåller. Kommer det åter, såsom nu är fallet, i fråga att ändra icke en allmän lag, utan en ekonomisk författning, är man genast färdig att förklara, att det innebär ett ingrepp i den enskilda eganderätten. Här är icke fråga om enskildes eganderätt; men äfven om så vore, är det ett abcd i lagstiftningen, att hvad som är skydd för Staten är ingrepp i enskildes rätt. I annat fall skulle vi ännu hafva samma skogslag som i Olof Trätäljas tid, då man blott högg och brände. Det är icke fråga om att taga någon skog från enskilde eller hindra dem i eganderätten, utan blott att taga vara på den

skog, som Kronan eger i Norrland. De nybyggen, som icke blifvit till skatte omförda, ega icke skogen, förrän sådan omföring egt rum, men då de icke begagnat sig af denna förmån, ligger det väl icke något orätt deri, att Kongl. Maj:t och Kronan, som är egare till skogen, förklarar, att desse nybyggare icke få fritt disponera öfver densamma, utan endast efter utsyning erhålla skog. Vi hafva många sådana undantagslagar. Vi hafva t. ex. en grufvestadga, som tillåter en person att inmuta en grufva på annans mark, utan att denne kan hindra det. Männe icke detta är ett ingrepp i eganderätten? I följd af jernvägsbyggnaderna fingo vi en lag, hvarigenom det blef tillåtet att för allmänt behof expropriera mark från enskilde. Detta var visserligen ett stort ingrepp i eganderätten; men huru skulle det annars sett ut med våra jernvägar. Om jag köper mig en egendom, nedlägger stora kostnader på den och bildar mig ett trefligt hem, så är det hårdt att nödgas afstå den. Men det kan deremot icke kallas ingrepp i eganderätten att för Kronans räkning bespara den skog, som Kronan eger.

En talare har framställt en fråga, huru domstol i ett speciellt fall skulle gått till väga, om författningen varit ändrad på sätt föreslaget blifvit. Ehuru här icke är stället att lemna svar på denna fråga, vill jag dock svara derpå med hänvisning till lagens ord: "pröfve domaren".

Då jag finner förändringen af behofvet påkallad, kan jag icke annat än yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Murén; Jag kan icke underlåta att begära en förklaring i denna sak, ty jag har i sanning lika svårighet att fatta siste talarens yttrande som att förstå sjelfva Utlåtandet. Den siste talaren yttrade bland annat, att det icke är fråga om att göra något ingrepp i enskilde personers rättigheter, men straxt derefter gör han sig emellertid besvär att bevisa det Staten verkligen är berättigad till dylika ingrepp. Om man nu äfven skulle medgifva att för vissa fall ett sådant intrång låter försvara sig, så må det dock aldrig ifrågakomma i oträngda mål. För öfrigt kan jag ej annat förstå, än att en sådan lag, som motionären åsyftar, redan nu finnes för de nybyggen, som hädanefter komma att skattläggas, hvaremot en dylik lag icke bör kunna tillämpas å redan skattlagda nybyggen, ty detta skulle vara ett ingrepp i eganderätten, som man svårigen kunde försvara. Vid sådant förhållande förstår jag icke heller hans yttrande derom att med motionen afsåges att bevara Kronans skog. Talaren yttrade tillika, att hvarje gång fråga uppstår om att på ett eller annat sätt hindra skogssköfningen, så göras deremot invändningar; ja! om med skogssköfning menas rättighet för nybyggaren att hugga mogen skog, så har han kanhända rätt, ty meningen är väl att tillstädja nybyggaren ett sådant hygge, annars vet jag sannnerligen icke hvad han skulle lefva utaf. Någon fara för ungskogens fällande är så mycket mindre att vänta, som det för nybyggaren icke lönar sig att falla annan än mogen skog. Skulle nybyggaren icke hafva tillgång till skog de första åren, så vore det icke möjligt att anlägga några nybyggen. Afverkningen af denna skog är just icke särdeles lönande, men nybyggaren måste dock tillgripa denna nödfallsutväg för att de första åren kunna föda sig och sin familj. Sedan han kommit så långt, att han ej behöfver afverka skog för sitt och de sinas uppehälle, samt barnen vuxit upp, så att de kunna biträda vid ar-

betet, inträder vanligen välmåga i huset. Då nu slutligen härtill kommer att, åtminstone enligt min åsigt, det icke är särdeles lämpligt att i oträngda mål, såsom det förevarande, besvära Kongl. Maj:t med skrifvelser, samt den föreslagna skrifvelsen, efter all anledning, ej kan leda till något resultat, så kan jag för min del ej annat än afslå Utlåtandet.

Herr Olof Nilsson från Westerbottens län: Jag anser den klagan, som i motionen uttalas emot nu gällande författning i ämnet, vara temligen opåkallad, äfvensom att sjelfva motionen vid närmare granskning icke håller stånd. För närvarande kan hvem som helst ingå till Konungens Befallningshafvande med anhållan om tillstånd att få anlägga nybyggen, men om dylikt tillstånd af vederbörande mera sparsamt meddelades, skulle mindre tillfällen till åverkan erbjuda sig. Den nu i ämnet gällande Kongl. Förordningen är af den 29 Juni 1866, således ganska färsk, och är densamma, enligt min tanke, tillfyllestgörande. Motionen åsyftar äfven att vid de syner, som skola hållas å nybyggen, kommunen må ega utse en af synemännen, men då vi veta att dessa syner hållas af länsmanen med biträde af två nämndemän, så tyckes allan rättfärdighet vara uppfylld och motionen således äfven i denna del vara öfverflödig.

Herr Henrik Hansson: Hvar och en, som känner till huru sågverksintresset gör sig gällande i Norrland, skall icke förundra sig deröfver, att det sträcker sig äfven hit till Riksdagen. Det är sagdt, att det vore orätt om krononybyggaren skulle förmenas att åtnjuta den rättighet, han hittills haft, men detta har jag ju icke påyrkat. Det har af en föregående talare blifvit yttradt, att till sågverken i Norrland icke afverkas annan än mogen skog; detta vågar jag likväl bestrida, ty jag, som är boende i närheten af flottled, har mera än en gång åsett hurusom timmerstockar nedflottas, af hvilka icke kunna erhållas en 9" × 3 × "14" plankor, utan endast 2" × 7" bräder.

Den värde representanten från Gefle yttrade, att vi redan hafva en sådan författning, som jag med min motion åsyftat, men jag ber att få fästa hans uppmärksamhet derpå att, enligt den paragraf som finnes i Utlåtandet införd, nu gällande författning är i det afseende, hvarom nu är fråga, blott tillämplig på de skattehemman, som uppkomma af nybyggen, hvilka hädanefter från Kronan upplåtas, då deremot min motion afser äfven sådana skattehemman, hvilka hädanefter uppkomma af äldre nybyggen, utan afseende på den omständigheten, huruvida byggnads- och odlingsskyldigheten blifvit i behörig tid eller icke fullgjord. I Westernorrland hafva, innan 1866 års författning i ämnet utkom, nybyggare satt sig ned öfverallt, och kommer denna författning att blifva alldeles förfelad, om icke deri vidtages den ändring, jag nu föreslagit. En talare yttrade, att, om nybyggare ej får rätt att begagna skog, all anläggning af nybygge blir 'omöjlig, men jag vill dock fästa hans uppmärksamhet derpå, att, enligt nu gällande författning, nybyggare icke har någon rätt till skogen, förrän han fullgjort vissa byggnads- och odlingsskyldigheter. Jag yrkar bifall till det föredragna Betänkandet.

Herr Björck: Då Herr Murén numera ställt saken på sin rätta plats, så har jag just icke något särdeles att tillägga hans yttrande. Det har såsom skäl för bifall till förslaget blifvit, bland annat, anfördt, att ingrepp i flera fall redan nu sker i enskilda personers rättigheter; detta är väl sant, men i så fall sker blott tillämpning af gällande lagar, i stadgad ordning tillkomna, men deremot kan det icke vara med god ordning och allmän säkerhet öfverensstämmande, att Riksdagen, på sätt motionären åsyftar, skall ingå till Kongl. Maj:t med en underdånig skrifvelse, innefattande begäran om inskränkningar i enskilde medborgares lagliga rättigheter. Jag tror, att vi alla på det hela taget vilja till samma mål som Herr Witt, fast på enklare sätt. Här är dock icke fråga ens om förändrad lagstiftning utan i verkligheten om brytande af ett mellan Kongl. Maj:t och Kronan, å ena, samt nybyggaren, å andra sidan, ingånget kontrakt, som måste lända till efterrättelse. Nu åsyftar likväl motionen att, ehuru nybyggaren fullgjort alla de honom enligt kontraktet åliggande byggnads-, odlings- med flera skyldigheter, likväl fråntaga honom de rättigheter, som blifvit utlofvade och honom tillförsäkrade. Det vore ungefär enahanda förhållande som att förvägra en åbo, hvilken skatteköpt sitt hemman, skattebref, ehuru han betalt skatteköpeskillingen och i öfrigt fullgjort hvad lagen i fråga om skatteköp föreskrifver.

Herr *August Danielsson* instämde med Herr Björck.

Herr Witt: Det var i sanning icke oväntadt att höra den högt ärade representanten från Gefle förklara, det han hvarken förstod Utlåtandet eller mitt yttrande. Jag har mig sedan länge väl bekant, att han och jag i fråga om skogslagstiftningen hafva en helt olika uppfattning och svårigen kunna förstå hvarandra. Samme talare invände, att uti min förklaring, det Staten vore berättigad göra intrång i enskilda personers eganderätt, skulle ligga ett medgivande, att här vore fråga om ett dylikt intrång, men jag ber att få erinra, det jag uttryckligen förklarade att här icke vore fråga om något ingrepp i enskild persons rätt, men att, om så varit förhållandet, Staten dertill egde bemyndigande. Herr Björck, jemte det han påstod att motionen afsåg ett dylikt ingrepp i enskilda personers rättigheter, antyde äfven att nu gällande lag tillerkänner nybyggaren vissa förmåner, samt att man därför icke skulle kunna ändra samma lag utan att förnärma de personer, hvilka möjligen i en framtid skulle vilja begagna sig af de dem sålunda tillförsäkrade förmåner. Härtill vill jag genmäla, att en lags befintlighet icke kan hindra en annan lags utfärdande, och att till exempel, ehuru för närvarande finnes en lag, som tillstodder kronoåbo att få skatteköpa sitt hemman, så utgör detta likväl icke något hinder för att, om så behöfdes, en annan lag kunde utfärdas, som för framtiden icke vidare tillät några skatteköp. Dessutom vill jag än en gång fästa uppmärksamheten på, att här icke är fråga om ändring i allmän lag utan blott om förändring af ett stadgande i en ekonomisk uppfattning. Såsom förhållandet nu är, hafva en del personer rättighet att låta omföra sina nybyggen från krono till skatte. Denna rättighet vill jag ej borttaga, men deremot vill jag att de personer, hvilka icke, innan den ifrågasatta

ifrågasatta nya författningen hunnit utkomma, låtit omföra sina nybyggen till skatte, icke, när omförandet framdeles sker, måtte få fri dispositionsrätt öfver skogen, utan en gräns sättas därför, så att den skog, hvarom nu är fråga och som ostridigt tillhör Staten, må för framtiden åt henne bevaras. Då vi dessutom alla känna att, derest syftet i skrifvelsen skulle befinnas i ringaste mån förnärma enskild persons eganderätt, Kongl. Maj:t icke skulle kunna bifalla förslaget i vidsträcktare mån, än som med en sådan rätt är förenlig, så torde det icke vara med någon fara förenadt att besluta aflåtandet af berörda skrifvelse, helst dessutom den skall undergå granskning äfven i Första Kammaren. Då ännu icke någon visat, att de skäl, som ligga till grund för Utlåtandet, icke äro hållbara, yrkar jag fortfarande bifall till detsamma.

Herr Hæggström: Jag ber om ursäkt, att jag ytterligare uppträder i denna fråga, men såsom sågverksegare och Norrländing må det ej förtänkas mig, om jag känner mig intresserad för densamma.

Hvad motionären angår, så har han uttalat först en mening och sedan, i sitt sednare anförande, en annan. Han yttrade till en början huru nödvändigt det är att göra någon inskränkning i nybyggarnes dispositionsrätt öfver skogen och åberopade, såsom bevis att skogen ödelägges, uti en tidning förekommande annonser angående en mängd utlysta auktioner å skog; men, såvidt jag af den hastiga uppläsningen kunde inhemta, var i dessa annonser, med undantag af ett enda fall, som rörde försäljning af ett kronoskattehemman med dess egande skog, allenast fråga om försäljning af nybyggarnes *afverkningsrätt* till skogen. Dessa auktioner bevisa således ingalunda hvad motionären dermed ville ådagalägga, ty ej ett enda träd får afhentas förrän jägeribetjeningen utsynt detsamma, och utsynning sker icke i större mängd än som är förenligt med skogens framtida bestånd. Något hygge *derutöfver* kan således icke ske, äfven om nybyggarens afverkningsrätt genom auktion på annan person öfverlättes, utan genom åverkan, hvilket är underkastadt åtal och beslag. Bra hårdt, ja orättvist skulle det onekligen vara, om, sedan man enligt gällande författningar lemnat nybyggaren utsigt att framdeles få skattelösa nybygget, man sedermera, efter det han derå nedlagt många års träget arbete och fullgjort i lag föreskrifna villkor, skulle beröfva honom denna hans lagliga rätt. Härpå utgår likväl motionen. Då sednaste författningen härom icke är äldre än sedan år 1866, så är det bäst tills vidare hålla sig vid densamma.

För någon tid sedan framlade jag ett förslag om exportförbud på sparrar i afsigt att derigenom skydda ungsbogen, men detta förslag måtte hafva stött för många intressen för hufvudet efter det icke kunde gå igenom. Sedermera har vid denna riksdag väckts förslag om nedsättande af en komité för utredning af förhållandena rörande de Norrlandska skogarne, och skedde detta just i afsigt att förekomma den öfverklagade skogssköfningen; och ehuru alla Norrländingar, som uppträdde, yttrade sig för bifall till detsamma, föll det likväl på yrkande af några ledamöter från södra Sverige. Man må därför icke säga, att Norrländingarne motsätta sig en utredning angående hushållningen med skogarne i Norrland.

Deremot vill jag icke vara med om att verkställa ändamålslösa lappningar på den gällande författningen; utan yrkar, hufvudsakligen på de af Herr Björck anförda skäl, afslag å Utlåtandet.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen framställde proposition på bifall till Utskottets förslag. Härtill svarades med öfvervägande nej, och då proposition vidare gjordes på afslag å Utskottets hemställan, svarades dertill allmänt ja; och blef i öfverensstämmelse härmed af Herr Talmannen förklaradt, att Utskottets hemställan af Kammaren afslagits.

§ 16.

Föredrogs Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 4) Betänkande N:o 8 (i samlingen N:o 32), öfver Herr Matts Pehrssons motion, N:o 332, derom, att nu gällande förordningar om skeppsmätning icke må tillämpas rörande fartyg som äro uppmätta före den 1 Juli 1866.

Herr Lemchen: Vid sist förflutna riksdagen väcktes en motion i samma syfte som den nu ifrågavarande, men då motionerades tillika att med upphäfvande af nu gällande skeppsmättningsreglemente ett nytt måtte utfärdas. Jag kan icke finna det förenligt med rättvisa eller ens förståndigt, att, ehuru en författning i ett ämne finnes gällande, begära föreskrift att den icke skulle tillämpas. Jag måste därför motsätta mig bifall till motionen och Utskottets ifrågavarande Utlåtande, desto heldre som jag är öfvertygad, att motionen icke heller denna riksdag skall lyckas vinna Första Kammarens bifall, och att Regeringen ingalunda skulle bifalla en sådan ansökning, som Utskottet föreslagit.

Herr Witt: Jag anhåller få fästa uppmärksamheten derpå, att första punkten i Utskottets förslag förra riksdagen, åsyftande utfärdande af nytt skeppsmättningsreglemente, nu blifvit både af motionär och Utskott utesluten på den grund, att man i allt fall har anledning vänta utfärdande af nytt dylikt reglemente, emedan Engelska regeringen gjort framställning om ett gemensamt skeppsmätningssätt för de sjöfarande nationer, hvilka derom vilja sig förena, och vederbörande auktoriteter i Sverige, som blifvit hörda, till denna framställning tillstyrkt bifall. Hvad angår tillvitelsen att den nu framlagda och i andra punkten af Utskottets förslag sista riksdag förekommande hemställan icke skulle vara "förenlig med rättvisa eller ens förständig", såsom en föregående talare behagade yttra, så drabbar denna tillvitelse icke Utskottet utan Andra Kammaren, som i fjol fattat alldeles enahanda beslut, hvarom nu är fråga.

Herr Östman: Jag och troligen många med mig hafva i friskt minne den diskussion, som i detta ämne förevar hos Kammaren i fjor, och hvarunder tydligen ådagalades olämpligheten af den nu i ämnet gällande författning och dess många brister. Då det således är af behovet påkalladt, att de fartyg, som före år 1866 blifvit uppmätta, ej nu underkastas ny mätning efter nya reglementet, kan jag ej annat än bifalla Utlåtandet.

Herr Matts Pehrsson: Jag kan icke underlåta att erinra den talare, som sade att mitt förslag icke vore förståndigt, derom att det förståndiga ligger deruti att de fartyg, som före 1866 undergått mätning, må vara befriade från att två år derefter ånyo uppmätas. Jag tror derföre att förslaget är så förståndigt det gerna kan vara och hemtar ytterligare stöd för denna åsigt deruti att detsamma sista riksdagen bifölls af Kam-maren.

Vidare anfördes icke och blef detta Utlåtande af Kammaren bifallet; kommande beslutet härom, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdags-ordningen, att genom utdrag af protokollet Medkammaren delgifvas.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgörömalen beviljades:

Herr *Erik Olsson* från den 20 till den 29 innevarande månad och Herr *Renström* under 14 dagar från den 23 dennes; hvarförutan med nu ingitvet och uppläst läkarebetyg styrktes, att Friherre *Akerhjelm* för närvarande vore af sjukdom hindrad att deltaga i Kam-marens förhand-lingar.

§ 18.

Till bordläggning första gången anmäldes:

Kongl. Maj:ts under § 2 här ofvan omförmälda nådiga Propositioner; Stats-Utskottets Utlåtande N:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Skrifvelse med öfverlemnande af förteckningen öfver de förändringar, som efter sednast afgifna berättelser inträffat i afseende på utarrenderade kungsgårdars och andra kronolägenheters förvaltning;

Första Kam-marens protokollsutdrag, N:o 134, med delgifvande af Första Kam-marens bifall till dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 4, om ändring i gällande föreskrifter rörande tiden för allmänna vägars lagning och grusning;

N:o 135, med delgifvande af Första Kam-marens beslut i afseende å dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 11, om ändring af 20 § Jagtstadgan;

N:o 136, med delgifvande af Första Kam-marens bifall till dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande, N:o 12, med anledning af väckt motion, att bevis, som meddelas för erhållande af belöning för dödade roffoglar och rofdjur, skola utan lösen utfärdas.

§ 19.

Justerades protokollsutdrag rörande de beslut, som finnas antecknade häröfvan under §§ 13--16.

Kam-marens sammanträde afslutades kl. 10 e. m.

In fidem
H. Husberg.